

Riksdagens protokoll

2013/14:115

Tisdagen den 27 maj

Kl. 10.00 – 14.49
15.30 – 15.56

Protokoll
2013/14:115

1 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde onsdagen den 30 april hade kommit in.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:460

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:460 Hög tid för nationell biblioteksstrategi
av Kerstin Engle (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras inom föreskriven tid.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade resor och engagemang.

Stockholm den 6 maj 2014

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

Interpellation 2013/14:461

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:461 Markåtkomst för cykelleder
av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är att interpellanten ej kan närvara inom svarstiden.

Stockholm den 22 maj 2014

Justitiedepartementet

Beatrice Ask

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:464 Nya skattesänkningar efter paus
av Peter Persson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 26 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 22 maj 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

3 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2013/14:130 till finansutskottet

Motioner

2013/14:Sf30–Sf32 till socialförsäkringsutskottet

4 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Finansutskottets betänkanden 2013/14:FiU29, FiU31 och FiU18

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 2013/14:SfU17, SfU15 och SfU18

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU41

Utrikesutskottets betänkanden 2013/14:UU9, UU12 och UU21–UU24

*Ändrade regler om
introduktionsperiod
och legitimation för
lärare och förskol-
lärare*

5 § Ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU17

Ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2013/14:220)
föredrogs.

Anf. 1 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Sverige står inför en lärarkris. Detta är de flesta överens om. I en skola där bristerna i likvärdighet är alarmerande och där resultaten rasar är det viktigare än någonsin att satsa på lärarna. Därför har vi socialdemokrater förespråkat och startat upp en nationell samling för

läraryrket, ett brett arbete för att stärka professionaliteten och yrkets status.

I dag, herr talman, debatterar vi lärarlegitimationerna, en reform som kom till efter ett utredningsinitiativ av den senaste socialdemokratiska regeringen och som då kallades auktorisation. Syftet är just att professionalisera läraryrket och säkra att alla elever möter kompetenta lärare.

Jag yrkar bifall till vår reservation nr 1.

Herr talman! Lärarlegitimationerna syftade till att gå ett steg längre än en behörighetsgivande teoretisk utbildning. Reformen inspirerades av andra legitimationsgivande yrken som avslutas med en längre tids arbete under handledning och kompletterande utbildning med deltagande från akademien. Syftet med legitimationen är att brygga över mellan utbildning och yrkesvardag. Syftet med lärarlegitimationen är att brygga över mellan lärandets vardag och lärarens vardag. Introduktionsåret skulle ge arbete under handledning, som är en förutsättning i alla andra legitimationssyrken.

Vi socialdemokrater har varit tydliga med vår besvikelse över hur regeringen har utformat introduktionsåret. Vi menar att det har fått alldeles för liten del av utbildning och handledning och att regeringen har lämnat huvudmännen i sticket. Men också lärare, rektorer och inte minst elever har lämnats i sticket. En nyutbildad lärare behöver få hjälp att bedöma och utvärdera sina insatser tillsammans med en skicklig, erfaren kollega som har fått särskild utbildning för att vara mentor. Men hon behöver också få påfyllning från akademien i den praktiska vardag hon möter.

Den form som regeringen har gett introduktionsåret har inneburit att det i stället har blivit ett sätt för en nyutbildad lärare att visa upp vad hon redan kan, vad hon redan har lärt sig. Det har blivit en sorts extremt förlängd provanställning.

Herr talman! Regeringens respektlösa behandling av denna viktiga reform har skapat en ryckighet som har gjort att både lärare och rektorer far illa. I stället för att utreda ordentligt och ta tid på sig började legitimationshanteringen med att regeringen hafsade. Ett illa genomtänkt förslag lades fram, och en hart när ogenomförbar modell presenterades. Förslag har kommit och beslutats utan att konsekvenserna varit utredda. Kostnaderna har skenat. Regler har beslutats, återtagits, debatterats i denna kammare och bytts ut bara för att kompromissas bort och återkomma som något helt annat.

Hafs och slarv har präglat regeringens hantering av denna viktiga fråga redan från början. Detta har vi socialdemokrater påpekat vid flera tillfällen, och vi har också lämnat konstruktiva förslag till hur arbetet skulle kunna gå vidare.

Under de år som reglerna för lärarlegitimationer nu har vinglat hit och dit har lärare och rektorer slitit för att lärarna ska få sina legitimationer. Trots att lärarutbildning annars är ett statligt ansvar, och i en ekonomiskt ansträngd tid, har huvudmännen, rektorerna och lärarna ansträngt sig för att ta det ansvar som det innebär att förverkliga introduktionsåret. Mycket engagemang har lagts ned på att utbilda mentorer och söka vägar för nyutbildade lärare att få det stöd som behövs i ett bra yrke – det som skulle vara bryggan mellan lärarens utbildningsvardag och lärarvardagen.

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Ändrade regler om
introduktionsperiod
och legitimation för
lärare och förskol-
lärare*

Exakt hur mycket pengar som har lagts ned vet vi inte, men det är mycket. Och nu säger regeringen att det inte spelar någon roll.

När introduktionsåret inte längre ska vara en del av lärarlegitimationen raderar det skillnaden mellan utbildad och legitimerad. Vad är kvar? Det kastar omkull hela idén med introduktionsåret som en brygga mellan lärarutbildningens teori och läraryrkets vardag. Lärarlegitimationen reduceras helt enkelt till ett examensbevis. Vad är skillnaden? Tydligare än så kan man inte säga att detta är exempel på ännu ett av legitimationsreformens misslyckanden.

Det är inget mindre än en förolämpning mot landets lärare och rektorer, som har trott på legitimationsidén och som har arbetat hårt för att förverkliga den. Det är en förolämpning mot de huvudmän som har arbetat för att få till en fungerande rutin för introduktionsåret. Det är ett hån mot landets elever, som behöver en stärkt och professionaliserad lärarkår. I en tid när landet står inför den värsta lärarkrisen på årtal gör man bara inte så här!

Herr talman! Regeringen har konstaterat att introduktionsårets utformning har inneburit hinder för nyutexaminerade lärare, som man skriver i det betänkande vi diskuterar i dag. Tydligare än så kan man inte säga att detta är ännu ett exempel på slarvet med legitimationsreformens genomförande.

Det rimliga nu vore att ta ansvar för hela legitimationsreformen och göra om introduktionsåret så att det verkligen fungerar. Det skulle jag ha respekt för. Men i stället för att göra om och göra rätt väljer regeringen att blunda och helt enkelt ta bort det som är kärnan i hela reformen.

Herr talman! Detta är inget mindre än ett bevis på den borgerliga skolpolitikens misslyckande. I den situation som regeringen har försatt skolan i Sverige i måste introduktionsåret göras om. Vi menar att regeringen måste återkomma med en plan för hur introduktionsåret kan bli en välfungerande del av lärarlegitimationen.

Herr talman! Staten har en viktig ledarskapsroll för att utveckla skolan, för att utveckla läraryrket och för att stärka resultaten i skolan. Det har inte minst regeringens egen utredare Leif Lewin skrivit om. Han avlämnade betänkandet *Staten får inte abdikera*, där han efterlyser ett statligt ledarskap som bidrar till att lärarna utvecklas. Det behövs ett ledarskap som kan ”stimulera lärarnas kollegiala samverkan i syfte att utveckla kvaliteten i undervisningen i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet”. Vidare säger Lewin: ”Ledarskapet bör verka för att alla lärare utvecklas kontinuerligt i sitt arbete.” Det låter som om han talar om rektorer. Men han pekar också på det statliga ansvaret – minns rubriken: *Staten får inte abdikera*.

Precis detta skulle introduktionsåret vara. Precis just detta skulle introduktionsåret ge – en struktur för att stimulera lärarnas kollegiala samverkan. Ett introduktionsår som utformats som en förlängd del av utbildningen skulle både ge ny kunskap, som utformats för just situationen att arbeta som ny lärare, och skapa en struktur för ett kollegialt lärande.

Att lärare utvärderar undervisningen gentemot vetenskap och beprövad erfarenhet är det som behövs. Det var precis det som regeringens egen utredare efterfrågade. Och den strukturen vill nu regeringen lägga ned.

Herr talman! Förra året var utbildningsutskottet på studiebesök i Finland, det nordiska land som ofta framhålls som det goda exemplet när det gäller goda resultat i skolan. Utskottet besökte bland annat övningsskolan i Helsingfors, där vi träffade chefen Olli Määttä. Han berättade att den finska skolan lärt sig mycket av hur den svenska grundskolan utformats. Men, sade han, de sista åren har vi inte gjort så mycket av det som ni har gjort.

Det fanns dock en sak som han var imponerad av och beundrade och som han skulle följa noga med stort intresse, och det var introduktionsåret. Det skulle ge läraren en bättre start i yrket och bidra till skolans lärandestruktur, sade han. Det är många i den finska skolvärlden som följer debatten i Sverige, och jag är säker på att de blir besvikna när det här beslutet fattas.

Herr talman! Introduktionsåret är en viktig del av lärarlegitimationen. Det är ett sätt att stärka lärarstudenten på vägen till att bli en självständig lärare. Det lägger grunden för ett kollegialt lärande och bidrar därmed till att utveckla och professionalisera läraryrket. Det ska innehålla stora utbildningsdelar och stöd för utvärdering tillsammans med erfarna lärare hos huvudmannen. Staten måste spela en viktig roll eftersom lärarutbildning också är en statlig angelägenhet. Men det har regeringen sjabblat bort.

Man kan beskriva skolan på olika sätt. Man kan tala om PISA-ras och lärarkris, skolsegregation, ökande kunskapsklyftor och bristande likvärdighet. Men man kan också tala om alla de tusen och åter tusen lärare och rektorer som i dag precis som alla andra dagar går till skolan glada över det fantastiska uppdrag de har, stärkta av att varje dag möta elever som upplever wow-ögonblicket, som fattar, som känner polletten trilla ned. Och man kan jobba för att stärka dem. Introduktionsåret var till för att skapa en lärandeorganisation för att stärka just de lärare som behöver det i skolan. Det tar regeringen nu bort.

Det behövs ett tydligt ledarskap och rimliga arbetsvillkor. Sveriges rektorer, elever och lärare behöver en regering som faktiskt tar ansvar för läraryrkets utveckling.

Vi socialdemokrater vill inte reducera lärarlegitimationen till ett examensbevis. Vi vill därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med en plan för hur introduktionsåret ska bli en självklar och fungerande del i lärarlegitimationen. Efter åtta års hafs och slarv med lärarlegitimationsreformen mäktar den här regeringen kanske inte med det. Därför, herr talman, är det tydligt att den svenska skolan behöver en ny regering. Men det, herr talman, är en annan historia.

(Applåder)

Anf. 2 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! För drygt tre år sedan stod vi här i kammaren och debaterade införandet av lärarlegitimation. Då stod jag här i talarstolen och pekade på rimligheten och vikten av att lärarlegitimationen ska medges direkt efter avslutad utbildning i stället för efter en ettårig introduktionsperiod som regeringen inte visste hur den skulle organiseras. Svaret från Alliansen var att de hade rätt och vi andra fel.

Herr talman! Nu har det gått tre år, och nu har verkligheten hunnit i kapp Alliansen. Nu har Alliansen kommit till vägs ände och säger exakt

det vi hävdade här för tre år sedan. Alliansen kovänder alltså och gör exakt som Miljöpartiet föreslog för tre år sedan: ser till att lärarna får lärarlegitimation efter avslutad lärarutbildning och inte efter en påtvingad introduktionsperiod som skolan inte var förpliktad att ge.

Välkomna till verkligheten! säger jag till regeringen. Bättre att förstå sent än aldrig. Vi välkomnar att regeringen nu insett att lärarleg ska medges efter avslutad utbildning. Det är dock synd att ni i Alliansen lekte så här ansvarslost i tre år med villkoren för våra nyblivna lärare.

Herr talman! Vi har hävdat att det främst är lärosätenas ansvar att de lärare som examineras uppfyller kraven på lämplighet enligt examensordningen. Just detta föreslår nu sent omsider regeringen. Återigen säger jag till regeringen: Välkomna till verkligheten!

Vi menar att huvudmännens ansvar även inkluderar att säkerställa att de som examineras får en god introduktion till läraryrket genom en introduktionsperiod där varje ny lärare får en mentor under sitt första år på jobbet.

Gällande introduktionsåret har Miljöpartiet tidigare påpekat att skolhuvudmännen fick mycket otydlig information om vad en introduktionsperiod skulle innehålla och att ingen myndighet har haft till ansvar att se till att det finns platser till alla studenter. Detta gäller fortfarande.

Regeringens förslag, som ligger till grund för det betänkande vi diskuterar i dag, uppfyller tyvärr inte dessa krav.

Jag anser att Skolverket behöver ett uppdrag att utarbeta föreskrifter för ökad kvalitet i introduktionsåret samt att samordna och därmed garantera att varje nyexaminerad lärare får en bra ingång i yrket.

Så är inte fallet i dag. Under 2013 presenterade Lärarförbundet siffror som visade att endast sex av tio nytexaminerade lärare har fått en introduktionsperiod. Det är alldeles för få.

Dessutom krävs det att de nytexaminerade lärare som får en introduktionsanställning också får tid avsatt för samtal och förberedelser med sin mentor. Detsamma gäller de lärare som blir mentorer. Även de behöver få möjlighet att avsätta tid till det.

Herr talman! Bara för att regeringen nu flyttar ansvaret för introduktionsperioden från den enskilde nytexaminerade läraren till skolan garanterar det inte automatiskt att varje lärare får en god introduktion i yrket. Förändringen kommer inte att säkerställa att det finns tillräckligt med mentorer och att dessa får tillräckligt med tid i sina tjänster för att vara bra mentorer.

Vi i Miljöpartiet menar att det krävs en tydligare samordning och tydligare garantier från staten att detta sker.

Det uppdrag som Skolinspektionen har fått avseende en granskning av hur huvudmännen tillhandahåller introduktionsperioden för nya lärare är förknippat med svårigheter, då det saknas tillräckliga riktlinjer att utgå från. Dessutom fick myndigheten uppdraget innan propositionen om förändringar i frågan blev klar. Därmed är frågan om garanti och kvalitet gällande introduktionsperioden fortfarande obesvarad av regeringen.

Herr talman! Reformen om lärarlegitimation och introduktionsperiod har alltid varit underfinansierad. Utredningen som föregick införandet av lärarlegitimation ansåg redan från början att det kommer att krävas betydligt mer pengar än vad regeringen senare anslog. Regeringen blev så småningom tvungen att justera det och tillskjuta mer pengar.

Regeringen gör nu återigen samma misstag. Vi menar att det krävs mer pengar och resurser. Läger man ansvar på skolan måste man tillskjuta mer pengar. Då är det tveksamt om detta ens i fortsättningen kan bli en bra reform och om mentorer, nya lärare och skola får tid och möjlighet att genomföra sina uppdrag om man inte tillskjuter pengar.

Jag menar att regeringen har ett ansvar för att se till att de reformer som presenteras också har förutsättningar att genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Så är inte fallet i denna fråga.

Miljöpartiet har tidigare gjort yrkanden i riksdagen om en finansieringsplan för lärarlegitimationen och introduktionsperioden, som har fått stöd av riksdagen, men regeringen har ännu inte uppfyllt det tillkännagivandet. Vi menar att regeringen nu behöver se över finansieringen av introduktionsperioden. Skolverket och Skolinspektionen har i sina remissvar uttryckt att de förändringar som medger för lärosätena att ta ett tydligare ansvar för att de som genomgår utbildning och examineras är lämpliga för läraryrket redan borde ha varit på plats. Det håller vi med om. Detta är ytterligare ett belägg för att regeringen har misskött frågan om lärarlegitimation.

De försöksverksamheter som nu genomförs med exempelvis lämplighetsprov borde ha kommit i samband med den nya lärarutbildningen, som i sin tur borde ha kommit i samband med lagen om lärarlegitimation. I stället för att ta ansvar för en sammanhållen strategi för att få fler att vilja bli lärare, öka kvaliteten i lärarutbildningen och se till att rätt personer passerar utbildningen för att bli yrkesverksamma lärare, har regeringen genomfört ett antal bristfälliga reformer, som dessutom förändras om och om igen. Regeringen har bevisligen fört en undermålig politik för Sveriges lärare.

För att denna reform ska kunna lyckas krävs att frågan om introduktionsperioden samordnas, så att varje nyutexaminerad lärare får en meningsfull introduktionsperiod och att staten tillskjuter medel för finansieringen av reformen. Skolorna får inte beläggas med oklara förutsättningar och ofinansierade reformer.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till vår reservation, reservation 2.

Anf. 3 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Jag tror att det var Tage Erlander som för ett antal år sedan sade: Huka er, gubbar, för nu skjuter de! Efter denna formliga kånad från Cecilia Dalman Eek och Jabar Amin kan de stackars åhörarna tro att skolan är i fritt fall och på dekis. Så är det ju inte riktigt. Jag tror att vi har en lite annorlunda bild av vart svensk skola är på väg i dag.

Som en liten tanke kan jag nämna att när jag i går skulle skriva ned några rader inför den här debatten hade jag framme skrivboken från lärarfacken, *Allt börjar med en bra lärare*.

I politiken är det viktigt att vara ärlig och prestigelös och kunna erkänna misstag. Verkligheten gör sig påmind, och därför behöver man ibland justera reformer. Konstigare än så är det inte. Jag håller med om att allt inte har varit bra.

När vi ser att lärarlegitimationerna har funnits i fem, sex, sju eller åtta år hoppas jag att många kommer att inse att det var bra att vi införde

dem. Det var också gott att ni hade samma tankar före 2006. Det ska också erkännas.

Läraren har ett av de viktigaste jobben i samhället, som kunskapsförmedlare, vuxenförebild och numera ofta också kurator eller socialarbetare. Under en lång rad av år har resultaten i svensk skola sjunkit. Slår man upp en kvällstidning eller lyssnar på den rödgröna oppositionen får man kanske bilden av att detta bara har skett sedan 2006, men sanningen är ju att det började långt innan, 1999–2000, vilket kanske till viss del kan härledas ur de skolreformer som genomfördes 1989–90, alltså tio år innan. Det är ungefär det tidsspannet som man kan räkna med att det tar att förändra en del av skolan.

Bland annat infördes tidigare- och senarelärare. Bland tidigarelärarna var det ganska många som hade läst SO-ämnen, men de fick ändå rättighet att undervisa i matte. Jag tror att även en ungdom kan räkna ut hur den matteundervisningen blir.

Vi har förändrat lärarrollen och skolan. Mycket av eget arbete har funnits. Många forskare, inte minst Hattie, har visat att det är direkt skadligt för elever som är 11, 12, 13 eller 14 år. Framför allt drabbas killarna extra hårt eftersom de inte är utvecklade lika väl som tjejerna vid denna ålder.

Vi har en annan lärarroll i dag och andra samhällsförhållanden. Sverige ser helt annorlunda ut i dag än det gjorde för 20 år sedan. Vi har fått ändrade undervisningsmetoder. En del studenter borde kanske inte ha blivit lärare, och det beror naturligtvis på att statusen för läraryrket har sjunkit under en följd av år. En del har jag berättat om. Detta har gjort att en del elever inte har känt det kall som gjorde att folk kände förr i världen när de ville bli lärare, som man tyckte var det viktigaste och finaste man kunde bli.

Nu har vi gjort allt vi kan – det finns säkert en del kvar – för att förändra detta. Allting genomfördes inte 2007, för det skulle utredas först. Ny lärarutbildning är införd, liksom lärarlegitimation och karriärtjänster, som har gjort att lönerna har börjat stiga runt om i kommunerna. En förstelärare i vissa kommuner ligger i dag på ungefär 40 000 kronor. Tanken med de nya pengar som har tillförts är att ungefär var sjätte lärare kommer att vara förstelärare eller möjligtvis lektor.

Förslaget om att slopa kravet på ett introduktionsår för att få legitimation fördes fram i juni förra året. Det var en stor uppgörelse om skolan mellan regeringen, lärarfacken och arbetsgivarna. Motivet till förändringen var att många nytexaminerade lärare inte lyckades ordna ett introduktionsår med en mentor som handledare, vilket lett till att de inte har kunnat ansöka om legitimation och få tillsvidareanställning.

För att garantera kvaliteten på legitimerade lärare ska i stället kraven på lärarstudenterna skärpas. Regeringen vill införa lämplighetstest vid antagningen till lärarutbildningen, en särskild kvalitetsgranskning av den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU, och utreda betygssättning av studenterna under VFU enligt en flergradig betygsskala. Samtliga dessa frågor utreds just nu i Regeringskansliet.

Själva introduktionsåret ska dock vara kvar men helt inriktas på stöd och handledning. Huvudmännen ska enligt förslaget bli skyldiga att ordna introduktionen. De ändrade reglerna föreslås träda i kraft den 15 juni i år.

När Skolverket beslutar om legitimation ska det också ske en prövning av att den sökande inte är olämplig. Om man har gjort något som skulle ha föranlett en indragen legitimation – ett allvarligt brott eller liknande – bör man heller inte beviljas legitimation.

Herr talman! Jag vill avsluta med att kort och gott yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 4 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Under många år har lärare och rektorer arbetat för att genomföra den reform som är er reform, som ni i Alliansen har genomfört och arbetat fram. Visserligen har vi uppfattat och framfört att det gått slarvigt till, men den har satts i verket. Det har funnits en idé med att lärarlegitimationen ska vara något annat än ett behörighetsintyg eller ett examensbevis. Men ändå har jag inte hört något.

När nu det kravet slopas blir det enda som är kvar ett luftslott.

Jag har inte hört någonting från Moderaterna om varför regeringen släpper hela tanken med legitimationsreformen. Hela kärnan är borta. Det har kostat enorma ansträngningar. Det har kostat pengar för huvudmännen. Det har kostat resurser i form av tid och arbete. Och det skulle ha kunnat bli bra. Det skulle ha kunnat skapa strukturen för en lärande organisation. Skolan skulle kontinuerligt ha kunnat använda detta för att skola in nya lärare i en lärande organisation.

Ni ger bara upp. Varför gör ni det? Varför beslutar ni så här? Lärarna efterfrågar detta, och er egen utredare efterfrågar detta. Jag vill ha ett svar på frågan: Varför ni gör det här? Ni släpper hela reformens kärna utan att ens säga att ni ska komma tillbaka med ett bättre förslag. Varför?

Anf. 5 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Vi ger inte alls upp. Cecilia Dalman Eek vet att vi har genomfört en mängd reformer, inte minst lärarlegitimationen, sedan 2010 – ett par reformer kom redan 2007. Det är möjligt att man kan rikta in sig på att lärarlegitimationen enbart var till för ett introduktionsår, men legitimationen är också till för någonting annat, nämligen att räta ut alla de frågetecken som finns när det gäller landets ungefär 90 000 lärare. Det handlar om att ge lärarna någon form av körkort och bevis på vilka ämnen de har rätt att undervisa i.

Introduktionsåret ska finnas kvar, men det ska mer inriktas på stöd. Och genom andra förslag som nu utreds, som jag sade, ska vi se till att det är än mer lämpliga studenter som söker sig till läraryrket. Då tror vi att vi kommer till rätta med en del.

Men det är alltför många lärarstudenter som inte har kommit ut på arbetsmarknaden eftersom det inte har funnits tillräckligt många mentorer. Där är den stora anledningen.

Anf. 6 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Det är bra att regeringen erkänner det som inte har fungerat. Det som är mindre bra är att man ger upp hela poängen med reformen och bara säger: Okej, då släpper vi det här.

Vad är skillnaden mellan att vara behörig lärare med ett examensbevis från en lärarutbildning och att vara legitimerad lärare? Vad är det

*Ändrade regler om
introduktionsperiod
och legitimation för
lärare och förskol-
lärare*

Moderaterna talar om som är en sådan stor skillnad? Hela poängen med legitimationsreformens genomförande avskaffas ju. Det som har varit ett krav ska inte längre vara ett krav. Om det inte har fungerat när det har varit viktigt att genomföra det eftersom det varit ett krav undrar jag hur det ska fungera när det inte är det.

Det ni talar om nu är ett luftslott. Jag vill fortfarande att ni redovisar för landets lärare och rektorer, som har jobbat hårt med detta, hur ni gör, hur ni tänker och varför ni inte återkommer med en plan för hur det ska bli bra.

Legitimationsyrkena handlar om att få en tids arbete under handledning och vidare utbildning för att det ska bli en brygga mellan lärandets teori och yrkets vardag. Med ett pennstreck stryker ni det. Har det inte fungerat förut lär det inte fungera nu när det blir frivilligt. Vad är kvar efter examensbeviset?

Anf. 7 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte om det var en ny fråga, men jag upp-repar gärna vad jag sade tidigare.

För att få en tillsvidareanställning i skolan och för att få lov att sätta betyg krävs en legitimation. Arbetet med hela legitimationen drog tyvärr ut på tiden. Med facit, så här i efterhand, kan man säga att det kanske kunde ha gjorts på ett annat sätt. Man hade kanske kunnat be om att få in lite pilotfall i fråga om betyg. Då hade man sett att det var en enda stor villervalla med betyg. De flesta skickade dessutom in dem per post och inte via mejl. Det gjorde att det drog ut extra långt på tiden.

Som jag sade tidigare ska introduktionsåret finnas kvar. Och vi vill skärpa kraven för att komma in i läraryrket. Däremot har det inte funnits tillräckligt många mentorer. Många har stått och stampat vid dörren och inte fått sin tillsvidareanställning. Det är därför vi nu justerar. Verkligheten har gjort sig påmind.

Man måste kunna vara ärlig som politiker och beslutsfattare. Ibland måste man justera vissa reformer.

Anf. 8 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Det är härligt att se att den moderatledda regeringen nu inser att man har gjort fel i denna fråga. Det är härligt att man medger detta.

Michael Svensson! Ärligt talat – redan för tre fyra år sedan sade vi att lärarlegitimationen bör ingå i utbildningen och att man inte ska påtvinga studenterna, de nyutexaminerade, den här introduktionsperioden. Ni motsatte er det med emfas. Nu, tre år senare, tvingas ni att retirera.

För tre fyra år sedan sade vi att det behövs mer medel. Ni har tvingats att retirera och tillskjuta mer pengar. Redan för tre fyra år sedan sade vi att skolorna måste få ansvar och skyldighet att ge introduktionsperioden. Ni sade att det inte behövdes, och nu har ni retirerat. I fråga efter fråga har ni retirerat.

Min fråga till er är: Är det meningen, när vi stiftar lagar, att vi ska lappa och laga samma lag två gånger per år? Jag undrar om det inte är bättre att redan från början lyssna på alla och säga: Så här bör vi göra.

Här bör ni inse att ni har gjort fel. Jag tycker att ni ska be Sveriges lärare om ursäkt för vad ni har orsakat när det gäller lärarlegitimationen. Är du beredd att göra detta?

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Ändrade regler om
introduktionsperiod
och legitimation för
lärare och förskol-
lärare*

Anf. 9 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag besöker många skolor. Det har varit ganska många under de här snart fyra åren. Jag har nog aldrig mött en så positiv reaktion från alla lärare. Många lärare och rektorer tycker att svensk skola äntligen är på rätt väg. Äntligen har vi fått de reformer som vi länge har efterfrågat. Dessutom verkar de implementeras, till skillnad från en del tidigare reformer.

Det finns alltså ingen anledning att be om ursäkt. Jag tror på människor. Jag tror att skolledare, förvaltningschefer och rektorer kommer att tillse att de nya lärare som kommer ut kommer att introduceras på ett bra sätt i sitt nya yrke.

För några veckor sedan hade jag ett lite speciellt fokus när jag besökte några kommuner angående karriärtjänsterna. I Halmstad träffade jag ett tjugotal människor – det var förvaltningschef, rektorer och förstelärare. Ett par förstelärare sade: Vi tror att det här är den enskilt viktigaste reformen för att lyfta resultaten i svensk skola.

Det här innebär, när vi nu får 17 000 förstelärare, att många av förstelärarna också kommer att öppna för ett kollegialt lärande och hjälpa till att introducera de nya i yrket.

Anf. 10 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Michael Svensson måste leva i en annan värld när han säger att skolan är på rätt väg.

Skolresultaten sjunker. Likvärdigheten minskar. Skolsegregationen ökar. Utslagningen fortsätter. Så är det enligt regeringens egen myndighet Skolverket. Och regeringen står här och säger att skolan är på rätt väg.

Seriöst, Michael Svensson! Vi ska åter till lärarlegitimationen nu. Vi ska inte byta spår. Ni har gjort fel efter fel när det gäller denna fråga. Då måste regeringen stå till svars.

Varför orsakar ni Sveriges lärare detta? Redan från början påpekades det från flera håll här i kammaren och i talarstolen att man var tvungen att göra de här reformerna och de här förändringarna. Redan från början sade vi: Det kommer att bli fel om ni inte gör detta. Men ni körde på ändå och har varit tvungna att retirera gång på gång.

Min fråga är återigen: Är det inte dags att be Sveriges lärare om ursäkt för vad ni har orsakat dem när det gäller lärarlegitimationen?

Anf. 11 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jabar Amin tycker tydligen att jag ska stå här och be om ursäkt. Det finns ingen anledning att be om ursäkt. Jag vet inte hur många skolor du har besökt under dina år i utbildningsutskottet. Det pågår oerhört mycket bra arbete ute i kommuner och i enskilda skolor. Man gläds varje gång man är ute och besöker skolklasser och pratar med lärare och rektorer.

Jag tror faktiskt att skolan är på rätt väg. Om nu olyckan skulle vara framme och vi får ett regeringsskifte är det möjligt att ni om ett par tre år tycker att ni kan ta åt er äran, när vi ser förändrade resultat.

Resultaten från PISA-undersökningen kan vi diskutera över en kopp kaffe.

Anf. 12 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Mot en enig alliansregering i skolpolitiken hör jag en totalt splittrad rödgrön opposition. Hade vi haft en rödgrön regering hade vi inte ens haft en lärarlegitimation, för Vänsterpartiet är emot lärarlegitimation, och Miljöpartiet lade ned sina röster i kammaren när vi beslutade om lärarlegitimation. Och nu debatterar vi, herr talman, ett introduktionsår. Tror åhörarna att de rödgröna är eniga? Absolut inte!

Socialdemokraterna står helt ensamma i sin åsikt att introduktionsåret ska fortsätta att vara ett kriterium för att få lärarlegitimation. Cecilia Dalman Eek inledde sitt anförande med att hon vill se en så kallad nationell samling för att höja läraryrkets status.

Det finns visst inga begränsningar för vad man kan stå här i kammaren och ge sken av. Det var ju ni som kommunaliserade skolan. Det var ni som lade ned lärarutbildningen och stadiindelningen och införde en generell lärarutbildning, där en kvinnlig lärare – de flesta lärare är ju kvinnor – skulle kunna allt. De skulle kunna hoppa in överallt och undervisa i vilka ämnen som helst. Det var ni som struntade i de larmrapporter som kom till Skolverket 2000 och 2002 och som visade att nästan hälften av de svenska eleverna undervisas av obehöriga lärare. Ni gjorde ingenting!

Herr talman! Omläggningen av lärarutbildningen är en av de viktigaste reformer som Folkpartiet och alliansregeringen genomför nu, just i syfte att höja attraktionskraften och locka fler studenter till läraryrket men inte minst säkerställa att de lärare som lämnar utbildningen för anställning är kvalificerade för uppdraget när det gäller de teoretiska kunskaperna men också beträffande det praktiska hantverket, för det är ju vad det handlar om.

Lärarens insatser och kompetens är den faktor som mest avgör hur resultaten utvecklas och hur kvaliteten på utbildningen står sig. Därför ligger fokus nu på att genomföra en ny, stadiindeldad utbildning, parallellt som vi inför en lärarlegitimation.

I april, för drygt två månader sedan, kom också statistik. Det var en ökning på 12 procent från förra året i söktryck till lärarutbildningen. Det beror naturligtvis på den här regeringens aktiva insatser. Problemet är att ökningen är från en låg nivå och att det fortfarande är väldigt många duktiga studenter som tyvärr väljer bort lärarprogrammet och söker sig till andra utbildningar.

Det låter på de rödgröna partierna som om vi inte gör något åt lärarutbildningen och att introduktionsåret nu är hotat. Denna bild stämmer inte. Däremot finns det bekymmer som gör att det är för krångligt att få ut sin legitimation innan man söker en anställning. Lärare hänvisas till tidsbegränsade anställningar. De har inte heller haft möjlighet att få legitimation inom rimlig tid. Detta i sig riskerar att många söker sig bort från läraryrket.

Enligt förslaget, som jag för Folkpartiets del yrkar bifall till, ska det inte längre vara ett krav att en lärare eller förskollärare har genomfört en introduktionsperiod för att få ut sin legitimation. Regeringens förslag innebär att tiden från examen till anställning utan tidsbegränsning därmed kan förkortas.

Introduktionsåret avskaffas inte, Cecilia Dalman Eek. Vi inför en skyldighet för huvudmannen att erbjuda nyanställda lärare i skolan ett introduktionsår, men kopplingen till att få ut sin legitimation efter studierna ändras.

Vidare föreslår vi från Folkpartiet och regeringspartierna att lärosätena ska få ett mycket större ansvar. Det är där man ska bedöma lämpligheten – i god tid, inte när det har gått så långt att man är på väg att påbörja en anställning. Regeringen har också aviserat en förordning som träder i kraft inom kort.

Sitter vi och rullar tummarna? Det kan man undra när man lyssnar på de rödgröna. Absolut inte! Skolinspektionen har i årets instruktion ett särskilt uppdrag att granska huvudmännens arbete när det gäller att tillhandahålla lärare en introduktionsperiod. Det uppdraget ska redovisas i oktober.

Vart tar pengarna vägen? Det är också en bra fråga att ställa från kammaren. Vi anslår 256 miljoner kronor till kommunerna, huvudmännen. Men tyvärr har de inte levererat. Det är därför vi gör den här uppföljningen. Det är därför vi inför övningsskolor och satsar 40 miljoner kronor per år. Det är därför vi gör den här förändringen, så att man ska underlätta för lärare att komma ut någon gång och få en riktig anställning.

Avslutningsvis, herr talman: Cecilia Dalman Eek och Socialdemokraterna är helt ensamma i sin kritik mot detta förslag. Man kallar det en hån mot lärare, mot elever och till och med mot huvudmännen. Låt mig då påminna om att regeringen genom utbildningsminister Jan Björklund i juni förra året slöt en överenskommelse med Friskolornas riksförbund, lärarfacket, Lärarförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting, som i politisk enighet – från höger till vänster – står bakom regeringens förslag om ett introduktionsår. Även socialdemokratiska kommun- och regionpolitiker står alltså bakom den här överenskommelsen.

Med detta sagt, herr talman, inser jag att Cecilia Dalman Eek inte har något slags stöd i sin argumentation från sitt eget parti, som faktiskt är huvudman för Sveriges lärare.
(Applåder)

Anf. 13 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Det vi debatterar i dag handlar om ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare. Men det är klart att vi på olika sätt också vill måla upp den verklighetsbild som vi ser ute, för att sätta frågan i dess sammanhang.

Det är bra, säger Sveriges lärare, med de reformer som alliansregeringen har gjort – det är många som har varit oerhörda värdefulla för att vi ska kunna utveckla den svenska skolan. Men Miljöpartiet står här och fullkomligt svärtar ned och säger att allt är på väg åt fel håll.

Signalen från skolan är: De reformer som är genomförda är bra. Låt oss nu få göra vårt jobb! Kom inte med fler reformer, utan låt oss nu få den arbetsro som vi behöver!

Däremot måste man vara medveten om att man ibland kan få göra vissa justeringar av det som inte fungerar eller som kan fungera på ett bättre sätt. Men att måla upp det som att allt är antingen rätt eller fel blir märkligt och felvisande i debatten.

Det är bra att reformen nu förändras, när man har sett att enskilda nyutexaminerade lärare hamnar i kläm eftersom de inte får möjlighet till introduktionsår, vilket är en förutsättning för att få ut sin lärarlegitimation. Därmed försvåras en tillsvidareanställning. Det är något som inte har varit speciellt bra, kopplat till att göra läraryrket attraktivt. Vi gör nu den förändringen för att stärka detta.

Det är bra att kraven på lärarutbildningen höjs när det gäller den verksamhetsförlagda utbildningsdelen. Det är viktigt att utbildningen ställer höga krav på lärarna, och att man gör det också i den delen där man tittar på att utreda att införa en flergradig betygsskala, för att göra så att man får ett bättre underlag.

Precis som mina alliansföreträdare redan har sagt: Den 3 juni 2013 – det är bara ett år sedan – presenterade man tio punkter för läraryrkets utveckling. Tre av de punkterna har direkt bäring på det vi diskuterar i dag.

Den åttonde punkten är att den verksamhetsförlagda utbildningen bör utvecklas vad avser uppföljning, bedömning och prövning av lärarstuderenter.

Socialdemokraternas Cecilia Dalman Eek sade i sitt anförande att det är viktigt med det kollegiala lärandet under introduktionsåret. Men att samtidigt vara föremål för granskning, utifrån om man ska få en legitimation eller inte, rimmar inte speciellt bra med det sättet att se på hur viktigt det är att man utvecklas i arbetslaget.

Den nionde punkten handlar om att introduktionsåret bör utvecklas. Där skriver, precis som tidigare anförts, Friskolornas riksförbund, SKL och de två lärarfackliga organisationerna att introduktionsåret ska utvecklas, inte avskaffas.

Det står: Huvudmännen är skyldiga att ge nyutexaminerade lärare handledning första året de arbetar som lärare. Man får en kvarts miljard kronor per år i statsbidrag för detta uppdrag. Skolinspektionen får i uppdrag att följa handledningen och hur den ges i verkligheten.

Jag tror inte på en enda statlig modell för introduktion. Det är viktigt att skolhuvudmännen tillsammans med de lärarfackliga organisationerna utformar den. Det kan ske på olika sätt. Det viktigaste är att man får en så bra introduktion som möjligt.

Där vill inte jag vara med och misstänkliggöra den svenska skolan för att den inte skulle vara intresserad av att ge en så bra introduktion som möjligt. Den har den viljan. Skolan vet att den är en viktig del för att för att göra läraryrket attraktivt för nya studenter, och därför vill den vara en del av det.

Ytterligare en punkt handlar om det som också nämnts i debatten om att övningsskolor inrättas för lärarstuderande. Cecilia Dalman Eek höjer tonläget högt i debatten men vill sedan inte svara på de frågor som vi har tillbaka. Man säger att det handlar om hafs och slarv när man beskriver

viktiga reformer men gör det på ett sätt som är synnerligen hafsigt och slarvigt. Det gör mig lite beklämd. Det tycker jag att Socialdemokraterna har gjort i den här debatten.

VFU är den viktiga bryggan mellan utbildningen och arbetslivet. Introduktionsåret tar sedan vid för att utveckla det kollegiala lärandet. Om man inte har sett det i propositionen vill jag tipsa om att läsa det som är skrivet lite mer noggrant. Det enda man från Socialdemokraternas sida landar i efter att ha haft ett högt tonläge i debatten är att man vill göra en plan. Det är fantastiskt.

När det sedan handlar om att stärka kvaliteten i den svenska skolan är det oerhört viktigt att man gör det på alla sätt och sätter introduktionsåret i dess sammanhang för att ge en så bra introduktion som möjligt. Det ger det förslag som vi i dag debatterar förutsättningar för.

Jag är därför glad att alliansregeringen har lyssnat och tillsammans med de lärarfackliga organisationerna, SKL och Friskolornas riksförbund nu talar om: Så här vill vi se en utveckling av introduktionsåret och lärarlegitimationsreformen för att stärka kvaliteten i den svenska skolan. Man tror på möjligheten att göra läraryrket än mer attraktivt för att attrahera de bästa studenterna till läraryrket.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer och motioner.
(Applåder)

Anf. 14 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Lärarlegitimationen är en av de viktigaste reformer som regeringen infört under denna mandatperiod. Legitimationskravet kommer att bli en avgörande del för att komma till rätta med de sjunkande elevresultaten. En av orsakerna till elevers sjunkande skolresultat sedan början av 90-talet är att man inte brytt sig om att använda sig av rätt utbildade lärare.

Fram till nu har vi kunnat skicka våra barn till en skola som vi inte vet om den har pedagogiskt utbildad personal. Även om alla lärare på en skola har lärarexamen garanterar det ändå inte att de är behöriga i de ämnen de undervisar i. Det är inte ovanligt att en lågstadielärare hittills har kunnat undervisa i matematik på högstadiet eller att en lärare som är utbildad för högre åldrar ska lära barn att läsa utan att ha någon kunskap i läsinlärning. Det säger sig självt att resultatet blir därefter.

Situationen jag beskriver nu är inte så ovanlig. Huvudmän och rektorer har ganska dålig koll på vad personalen har för bakgrund. Det visar på hur viktigt det är att vi rör i land beslutet om lärarlegitimationen på bästa möjliga sätt även om vägen till en implementering varit krokig och det varit svårt att se konsekvenserna av reformen.

Herr talman! Dagens betänkande handlar om ändrade regler för introduktionsperioden för lärare och förskollärare. Det ska inte längre vara ett krav att en lärare eller förskollärare har genomfört en introduktionsperiod för att legitimationen ska utfärdas. Men det är viktigt att betona i detta sammanhang att huvudmännen även fortsättningsvis kommer att ha ansvar för att en introduktionsperiod genomförs. Det kommer att vara av största vikt att uppföljning av det sker. Skolinspektionen har redan i sitt regleringsbrev fått uppdraget att följa det.

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Ändrade regler om
introduktionsperiod
och legitimation för
lärare och förskol-
lärare*

Den främsta orsaken till att introduktionsåret slopas är att det har visat sig svårt att få anställning inom skolväsendet direkt efter examen. För att få tillsvidareanställning krävs en lärarlegitimation, och då hänvisas de flesta lärare till tidsbegränsade anställningar, vilket i sin tur kan få färre att söka till lärarutbildningen. Vi måste vidta åtgärder för att öka söktrycket till lärarutbildningen, inte få färre att söka.

Ett annat problem vi ser är att kräva betyg och godkänd VFU, verksamhetsförlagd utbildning, för att gå på lärarutbildningen och dessutom genomföra ett introduktionsår efter examen för att bli legitimerad. Det innebär dubbla lämplighetstester, vilket inte är fallet i andra legitimerade yrken. Sjuksköterskor får till exempel sin legitimation direkt vid examenstillfället.

Herr talman! Vi behöver i stället förstärka andra kvalitetsfaktorer för att få de mest lämpade att söka sig till lärarutbildningen. Mycket har också redan genomförts från alliansregeringens sida vad gäller att öka kvaliteten. Den nya lärarutbildningen innehåller fler och tydligare krav på gedigna ämneskunskaper och pedagogisk skicklighet. Den första kullen som läst på den nya lärarutbildningen kommer ut först 2015.

I budgetpropositionen för 2014 har regeringen aviserat att den avser att särskilt granska kvaliteten inom VFU, det vill säga de verksamhetsförlagda delarna av lärarutbildningen, och att det ska utredas och föreslås hur en förtydligad bedömning av studenternas prestationer under VFU ska komma till stånd.

Regeringen har dessutom gett Universitets- och högskolerådet, UHR, i uppdrag att låta tre lärosäten genomföra försöksverksamhet med lämplighetstester för blivande lärare. Det är något vi kristdemokrater välkomnar och som vi hoppas ska permanentas.

Om man talar med äldre lärare eller lärare som gått i pension vittnar de om de omfattande lämplighetstester de hade när de sökte lärarutbildningen. Det kunde ta flera dagar av intervjuer, och de fick också visa att de var lämpliga att stå inför en klass. Det är också något vi lärde oss när vi var i Finland med utbildningsutskottet, som vi har hört här. Det gäller att inte bara gå efter betyg vid antagningar till lärarutbildningen utan att hitta dem som verkligen är motiverade och lämpade och att sedan träna dem till att bli skickliga lärare.

Just övningsskolor har visat sig vara en framgång i Finland. Det är något som vi även nu har på försök i Sverige och som borde permanentas om det visar sig ge goda resultat. Det är 15 lärosäten som ska få delta i försöksverksamheten med övningsskolor med start nu till hösten, och det ska pågå i fem år. Sedan är det viktigt att högskolan tar sitt ansvar och vågar stänga av och avråda dem som visar sig olämpliga för yrket i mycket högre grad än i dag.

Herr talman! Genom alla dessa åtgärder som regeringen vidtagit och kommer att genomföra ser vi att det kommer att finnas åtskilliga kvalitetskontrollstationer för att få veta att de lärare som utexamineras håller en god kvalitet så att de därmed kan erhålla sin legitimation vid examenstillfället.

En skola i världsklass är en förutsättning för att Sverige ska vara ett framgångsrikt land också i framtiden. Att kvalitetssäkra läraryrket genom lärarlegitimationen är ett mycket viktigt steg i den riktningen. Låt oss därför tillsammans se till att vi går i mål med denna viktiga reform på

bästa möjliga sätt även om det kräver uthållighet och ett stort mått av tålamod.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Gymnasial lärlings-
anställning*

6 § Gymnasial lärlingsanställning

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU18
Gymnasial lärlingsanställning (prop. 2013/14:80)
föredrogs.

Anf. 15 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Herr talman! Den här debatten ska handla om gymnasial lärlingsanställning. Vi socialdemokrater är övertygade om att lärlingsutbildning kan vara ett bra alternativ som kan passa några ungdomar för att börja sin bana i yrkeslivet. Vi ska göra allt vi kan för att ungdomar ska få jobba och få starta sina vuxenliv. Då är utbildning definitivt det viktigaste som finns att satsa på.

Jag har sagt det förut, och jag tänker säga det igen: Alla vill inte bli akademiker, men nära nog alla vill jobba. Ingen ung utan jobb, står det på den knapp som jag har på mig i dag.

Rätt utformad kan lärlingsutbildningen vara en väg till jobb, men också en del i det livslånga lärandet. Regeringens ambitioner när den infördes var absolut inte fel. Men verkligheten har visat att det inte har fungerat. Få elever söker sig till utbildningsformen, och avhoppet är fortsatt oroväckande många.

Att lärlingsutbildningen har lanserats som ett alternativ för skoltrötta tror jag i sig är en stor anledning till att eleverna ratar utbildningen. Det här får inte vara eller ses som en andra klassens utbildning.

Björklund har talat om lärlingsutbildning som en utbildning för dem som inte klarar något annat. Den är tvärtom krävande och ska vara minst lika kvalificerad som skolförlagd utbildning.

Skolverket lyfter fram några troliga orsaker till att få söker denna utbildning. Det handlar om dåligt rykte, kvalitetsbrister, oro för stängda dörrar till högskolan och brist på stöd från branschorganisationerna. Det är lite bekymrande.

Herr talman! Att man nu lägger fram ett lagförslag för att det ska ges möjlighet att anställa lärlingar kommer inte att lösa problemen med få sökande och det som jag anförde för en stund sedan.

I dagarna fick man återigen läsa att Skolinspektionen lägger vite på en av landets största friskolekoncerner och anordnare av lärlingsutbildning. Det är inte bra.

Regeringen har i alla fall försökt och har ökat statsbidragen. Skolorna kan få 57 500 kronor per elev och läsår. Nu kan också eleverna få 1 000 kronor i månaden i lärlingsbidrag. Men det verkar inte hjälpa.

De preliminära antagningsbeskeden för kommunerna visar att färre än någonsin kommer att bli lärlingar hösten 2014.

Vi tror att det är avgörande hur involverade företagen, arbetsgivarna och facken är för att detta ska bli bra, både vad gäller innehåll och utförande.

I vår motion, som tas upp i detta betänkande, framför vi att vi vill att regeringen gör en översyn av detta och att arbetsmarknadens parter bör bjudas in och komma överens om en lärlingsutbildning som är väl förankrad hos dem. Vi behöver inte börja om från början på något vis. Men framgångsfaktorn är att branschanknytningen och anpassningen till respektive bransch och ansvar är avgörande.

Herr talman! Vi motsätter oss inte att anställningsformen införs. Men vi anser att det är viktigt att de företag som eventuellt anställer dessa ungdomar, gymnasielärlingarna, har kollektivavtal. Kollektivavtal är väldigt bra. Med kollektivavtal får man ett bra system, en förhandlingsordning, försäkringar och trygghet för individen. De som vi talar om är faktiskt minderåriga, åtminstone i början.

Fler jobb måste också bli bra jobb. Ungdomarnas villkor måste vara trygga och arbetsmiljön säker.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 2.
(Applåder)

Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Om taket i kammaren inte hade varit så högt upp hade jag nog satt ett kryss i taket nu. Äntligen kommer det ett litet erkännande från oppositionen om att vi i alla fall gör någonting rätt. Det är alltid trevligt och välkommet när det kommer.

Herr talman! Vi kan inte räkna upp så många av de yrken som man tror kommer att finnas om tio femton år. Därför är det oerhört viktigt att skolan blir ännu bredare i framtiden. En bred och flexibel utbildning gör att man, även om man är 20, 22 eller 23 år och kanske ångrar sitt tidigare val, kan justera eller komplettera sin utbildning.

Vi måste, där är vi alla överens, minska ungdomsarbetslösheten i Sverige. Genom att knyta yrkesutbildningen närmare arbetsmarknaden kommer fler ungdomar att få chans till jobb när de lämnar gymnasiet. Arbetsgivaren kan redan i dag anställa lärlingar. Men dagens regelverk är inte anpassat till att elevernas anställning är kopplad till en utbildning.

Regeringen inrättade i samband med försöksverksamheten den nationella lärlingskommittén med representanter för arbetsmarknadens organisationer. Erfarenheterna från försöksverksamheten visade att intresset var betydligt större än vid tidigare försök med lärlingsutbildning inom gymnasieskolan. Arbetsplatser som deltog i försöket har huvudsakligen varit positiva till verksamheten och framhöll att viktiga drivkrafter för att ta emot lärlingar är rekryteringsbehov, lokalt samhällsengagemang samt viljan att medverka till en utbildning som motsvarar branschens och arbetslivets kompetenskrav.

Jag ska kortfattat säga något om reformen. Anställningen är tidsbegränsad och gäller endast inom ramen för det arbetsplatsförlagda lärandet, APL, i utbildningen. I utbildningskontraktet ska det avtalas om när en part kan frånträda detta i förtid, till exempel om eleven missköter sig. I sådant fall upphör även anställningen.

Arbete som utförs hos arbetsgivaren utöver APL, till exempel extraarbete på loven, omfattas inte av lagen om gymnasial lärlingsanställning utan kräver en annan anställning. Den som är anställd som gymnasielärling undantas från lagen om anställningsskydd. Avvikelser från lagen om gymnasial lärlingsanställning får göras genom kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation.

En elev som utför arbete enligt ett utbildningskontrakt ska inte anses som arbetstagare om inte gymnasielärlingsanställning har ingåtts. Som lärling är man halva tiden i skolan och halva tiden på arbetsplatsen. En halvtidslön för en lärling skulle kanske kunna hamna på 5 000–6 000 kronor i månaden.

Nu har vi flera vägar in i yrkeslivet, och förhoppningsvis får vi också en bättre koppling mellan utbildning och arbetsmarknad.

Jag kan hålla med Caroline Helmersson Olsson om att lärlingsutbildning, yrkesintroduktionsanställning eller gymnasielärlingsanställning absolut inte ska ses som någon B-utbildning. Den kräver ibland faktiskt till och med mer av en elev än vad som krävs av en elev som går en normal gymnasieutbildning, oavsett om det är ett yrkesprogram eller ett högskoleförberedande program. Naturligtvis är det av största vikt att man får eleverna att inse detta. Då kan utbildningen bli så mycket bättre.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 17 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Michael Svensson nämnde inte i sitt anförande någonting om det som jag tog upp i mitt anförande om att vi tycker att företag ska ha kollektivavtal för att kunna anställa dessa personer. Kollektivavtal är ett mycket effektivt sätt att reglera arbetsvillkor. De är en stark del i den svenska modellen, vilket Michael Svenssons parti också brukar tala om.

Jag undrar varför Michael Svensson tycker att det är onödigt att arbetsgivarna i det här fallet har kollektivavtal. Vad är det som är försvårande med det?

Anf. 18 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Det finns många företag, framför allt mindre, som inte har kollektivavtal i dag. Man kan naturligtvis fråga sig varför de inte har det. Är de bovar eller skurkar för det? Nej, det tror jag inte. Jag tror att många företag är väldigt seriösa och sköter sig seriöst. Det gäller även dem som kommer och jobbar där.

Själv har jag varit egenföretagare i ungefär 25 år, i den – tycker en del – något suspekta hotell- och restaurangbranschen. Det kan kanske låta som skryt, men jag har haft väldigt låg personalomsättning. Företaget har skiftat; ibland har det varit fem anställda och ibland upp till trettio eller fyrtio. Ibland har jag inte haft något kollektivavtal, men jag har ändå lönemässigt legat över kollektivavtalen. Jag har följt alla lagar och regler, och de anställda jag har haft har som sagt trivts väldigt bra på sin arbetsplats.

Jag tror alltså att det finns många företag som sköter sig alldeles utmärkt. Sedan finns det undantag. Det finns, som jag sade, många små

och medelstora företag som inte har kollektivavtal, och vi vill inte utsluta dem från att kunna ta emot gymnasieelever.

Anf. 19 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror inte heller att det finns massor med bovar och banditer. Jag pratar dock om tryggheten för de här lärlingarna, som ändå är minderåriga åtminstone när de börjar sin bana.

Ett kollektivavtal är ett avtal om anställningsvillkoren. Egentligen är det också ett fredsfördrag och en regel om förhandlingsordning. Nästan alla tvister på arbetsmarknaden löses genom förhandlingsordningen, och det blir inte en massa segdragna tvister i domstolar, kostsamma juridiska processer och sådant. Ser inte Michael Svensson en fördel även för företagen med ett kollektivavtal?

Jag tror personligen att det är viktigt att det finns en facklig organisation i botten som ser till att våra ungdomar inte utnyttjas som billig arbetskraft. Man får inte vara naiv, tror jag – det är en tuff värld, och det är en tuff arbetsmarknad vi har. Jag undrar också vem som ska företräda de här ungdomarna om någonting händer. Utbildningskontraktet har ungdomen själv, föräldrar, företaget och skolan skrivit på. Vem ska företräda ungdomen om någonting händer? Är det mamma, skolan eller en advokat?

Anf. 20 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror att det är en stor fördel att det finns kollektivavtal på de allra flesta arbetsplatser. Det har visat sig vara en framgång för Sverige att vi har avtal som reglerar arbetsmarknaden.

Som jag sade finns det dock en del små och medelstora företag som inte har kollektivavtal. Det gäller många hantverksyrken och en del små företagare, som kanske är i stort sett ensamma men ändå har möjlighet att ta emot någon gymnasieelev. Även här väljer jag faktiskt att tro på oss människor, även om det finns skurkar i mänskligheten. Arbetsgivarna är inga onda människor. De kanske har barn, och de ser förhoppningsvis till att gymnasieeleverna kommer väl till rätta. Eleverna har föräldrar som förhoppningsvis hjälper dem genom en del av livet, och skolan har naturligtvis det största ansvaret. De har ju ett tillsyningsansvar så länge eleverna går i skolan.

Jag tror alltså inte att vi behöver vara särskilt oroliga.

Anf. 21 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag konstaterar att de rödgröna oppositionspartierna även i det här ärendet är oeniga när det gäller synen på gymnasiala lärlingsanställningsavtal. Vänsterpartiet yrkar nämligen i betänkandet avslag på regeringens förslag.

Folkpartiet och Alliansen har genomfört viktiga reformer inom skolan. Vi har fortsatt stora utmaningar när det gäller såväl kunskapsresultaten och behörigheten hos lärare som avhopp från gymnasiet och elever som trots tre eller fyra år i gymnasieskolan inte uppnår behörighet till högskolan eller ett slutbetyg. Av dem som kom in 2009 och lämnade efter tre år var det på de studieförberedande programmen 75 procent som

uppnådde grundläggande behörighet till högskolan. På de yrkesförberedande programmen i den gamla gymnasieskolan var det dock bara 60 procent.

Mot den bakgrunden är införandet av den nya gymnasieskolan hösten 2011 viktigt. Det handlar inte bara om att höja kvaliteten och öka genomströmningen utan också om inrättandet av yrkes- och lärlingsutbildningar i sig. Det är viktigt för att tidigt få in arbetslivet i gymnasieskolan. Detta är viktigt för att förebygga ungdomsarbetslösheten. Precis som betänkan- det redogör för har länder med lärlingsutbildning lägre ungdomsarbets- löshet. Trots att Arbetsförmedlingen nyligen presenterade lite ljusare siff- ror för Sverige förblir detta en av våra stora utmaningar.

Herr talman! Den gamla gymnasieskolan hade inga riktiga yrkes- och lärlingsutbildningar. Fokus låg på de teoretiska ämnena, och målet var bara att alla elever ska bli högskolebehöriga. Resultatet av den politiken har vi sett.

Det viktigaste på en yrkesutbildning – eller i synnerhet på en lär- lingsutbildning, som ju är föremålet för den här debatten – är att direkt efter skolan få en anställning och en egen lön. Det ser vi också när det gäller övergångsfrekvenser från studieförberedande program till universi- tet och högskola jämfört med övergångsfrekvenser från yrkesförbere- dande till arbetslivet. Det är mycket tydligt: Väljer man ett lärlingspro- gram är det över 80–90 procent som vill ut i arbetslivet och få en egen lön. Det är därför man har sökt en lärlingsutbildning.

Precis som kollegan Michael Svensson nämnde hade vi mellan 2008 och 2011 en försöksverksamhet, där 13 000 lärlingar var med i försöket med lärlingsprogram. En skolverksrapport visade att 25 procent avbröt sin lärlingsutbildning redan det första året. Då valde de dock inte ett studieförberedande program i stället, utan de gick tillbaka till ett tradit- ionellt yrkesprogram. Det innebär att det är skolförlagt, alltså en yrkesut- bildning men i skolmiljö.

I dag är det drygt 6 000 ungdomar som är inskrivna som lärlingar i gymnasieskolan. Det är mycket positivt. Nio av tio arbetsgivare som tar emot lärlingar är positiva till programmet och vill ta emot ungdomar igen. Synpunkter i utvärderingar visar att informationen till ungdomarna måste bli bättre, såväl i grundskolans årskurs 9 som, inte minst, i studie- och yrkesvägledningen när man söker till gymnasiet. Även när man kommer till gymnasiet måste man få tydlig information om vad det inne- bär att gå ett lärlingsprogram. Det handlar inte om skoltrötta elever; tvär- tom har vi skärpt kraven för att från grundskolan komma in på ett yrkes- och lärlingsprogram.

Det förslag vi yrkar bifall till innebär också att vi tar ett till steg. Utö- ver att man höjer handledarsättningen och att Skolverket inrättar ett lärlingscentrum för att stimulera lärlingsutbildningsmöjligheten är det viktigt att i lag förtydliga att en lärling redan under utbildningen, under vissa kriterier, faktiskt kan få en anställning. Det finns i dag utbildnings- kontrakt, och skolan och dess rektor är hela tiden ansvariga för eleven eftersom det fortfarande är utbildningsverksamhet. Vi har också en skol- inspektion som granskar verksamheten under hela utbildningstiden.

Vi får i denna debatt inte heller glömma bort att ett av gymnasiesko- lans uppdrag just är att utbilda unga i arbetslivet. Det andra uppdraget är att ge dem som vill gå vidare till högre studier grundläggande behörighet.

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Gymnasial lärlings-
anställning*

Elever som studerar på lärlings- eller yrkesprogram i gymnasiet får i huvudsak mycket god kontakt med arbetslivet – nätverk, sommarjobb, timanställning och så småningom erbjudande om en fast tjänst när de lämnar gymnasieskolan. Tydligast ser vi det inom fordonsprogrammet och hos dem som läser till undersköterskor, men också när det gäller byggprogrammet finns det på vissa håll god chans att få jobb direkt efter studierna. Detta är mycket positivt och något vi måste underlätta, och därför är regeringens förslag om gymnasiala lärlingsanställningar en viktig pusselbit i detta arbete.

Vi vill gärna ta ett steg till när det gäller lärlingsprogrammet i gymnasieskolan. Därför utreder regeringen möjligheten att inrätta branschlärlingar där företag och arbetsliv kan ta ett ännu större ansvar för hela eller delar av lärlingsutbildningen. Där tittar vi mycket på erfarenheterna från Tyskland och Österrike. Vår åsikt är att de branscher som är intresserade borde få gå före.

Avslutningsvis, herr talman, är det viktigaste när det gäller lärlingsutbildningen i gymnasiet att kvaliteten ökar. Det finns en samsyn i utbildningsutskottet. Regeringen har tillsatt ett par utredningar. Skolinspektionen gjorde en stor granskning av lärlingsutbildningarna för drygt ett år sedan med i huvudsak positiva resultat. Men vi får inte glömma bort i debatten varför vi inför en ny gymnasieskola och varför vi går tillbaka till riktiga yrkes- och lärlingsutbildningar. Det är på grund av stora avhopp, dålig genomströmning och yrkesprogram som var sönderteoretiserade. Det är fortfarande bara 60 procent som får ett slutbetyg från ett yrkesprogram.

Med detta tror jag att kvaliteten, attraktiviteten och söktrycket kommer att öka. Det påstods här att branschen borde ta ett större ansvar, men det är precis det som gymnasiereformen har inneburit. Nationella programråd utformar programmen tillsammans med utbildningsväsendet och är med och övervakar.

När det gäller Skolinspektionen nämndes Praktiska Gymnasiet. Vi har gett Statens skolinspektion precis de instrument som nämndes. Man ska utdöma vite om utbildningen inte håller måttet. Jag ser gärna att man till och med drar in tillståndet för de utbildningsanordnare som inte följer skollagens krav på bra lärlingsplatser för våra ungdomar.
(Applåder)

Anf. 22 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Inte heller Roger Haddad nämner med ett ord ett yrkande som finns i detta betänkande om att kollektivavtal ska gälla på de arbetsplatser där ungdomarna eventuellt blir anställda. Varför?

Det är en tuff arbetsmarknad. Det finns bovar och banditer, men det finns också, precis som Michael Svensson säger, väldigt många bra småföretagare. Men vi får inte blunda för verkligheten.

Jag är intresserad av hur Roger Haddad tror att urvalet till lärlingsanställningarna kommer att ske. Alla ungdomar, hur många de nu blir, kommer förmodligen inte att bli anställda. Risken finns att det kommer att vara godtyckligt. Om man inte är för naiv kan man befara att den som begär lägst lön blir anställd. Kollektivavtal reglerar lönenivåer, och Michael Svensson sade att han trodde att lönen kunde hamna på en viss nivå.

Hur ser Roger Haddad på hur lönenivåerna ska säkras så att våra ungdomar inte blir utnyttjade?

Prot. 2013/14:115
27 maj

Anf. 23 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Folkpartiet är av åsikten att det ska vara speciella ingångslöner för ungdomar som lämnar gymnasieskolan för att få in en fot i arbetslivet. Det är inte ristat i sten att man ska få 25 000 från dag ett när man kommer direkt från treårig gymnasieskola, men det är en parallell diskussion.

Herr talman! Som jag sade i anförandet är rektor ansvarig för utbildningen, och Skolinspektionen är ansvarig för kvaliteten. Vi har utbildningskontrakt. Rektor är den som upprättar kontakt med företagen. Då måste jag understryka, och som jag sade i mitt anförande, att det är väldigt svårt att få tag i relevanta praktikplatser eller APU-platser när det gäller lärlingsutbildningen. Därför tror jag inte att man ska krångla till det ytterligare genom att ställa ytterligare krav på kollektivavtal och så vidare.

Glöm inte, Caroline Helmersson Olsson, att det är småföretagen som står för lejonparten av lärlingsmottagandet generellt sett. Det är inte de stora företagen Sandvik eller ABB, som mer riktar in sig på studenter med akademisk och högre utbildning, utan det är Fagerstas lilla industri- och svetsföretag med kanske tre till fem anställda. De flesta som jag varit ute och besökt har bara en lärling och kan kanske ta emot två lärlingar per år, men jag är väldigt tacksam för det. Ett sådant förslag som ni lägger fram här skulle totalt slå undan benen för dem.

Anf. 24 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Det är mycket intressanta synpunkter som kommer fram. Folkpartiet menar väl ändå inte att vi ska lagstifta om ingångslöner? Om det är så får Roger Haddad gärna förtydliga det.

Att kollektivavtal skulle krångla till det här tycker jag är en intressant synpunkt. Kollektivavtal är helt grundläggande på svensk arbetsmarknad. Om man tycker att det är krångligt kanske man bör ta sig en funderare. Att Fagerstas industri- och svetsföretag med fyra fem anställda inte behöver ha ett kollektivavtal får vara Roger Haddads åsikt. Jag tycker att det är en väldigt bra modell.

Skolans skyldighet och möjlighet att motverka till exempel kränkande behandling på arbetsplatsen är begränsad. Anser inte Roger Haddad att det skulle vara en fördel om eleven på företaget har en reglering enligt kollektivavtal och en facklig organisation kan tillvarata lärlingens intresse som anställd? Ser inte Haddad någon fördel med detta även för arbetsgivarna i det här fallet? De har redan ett stort ansvar att se till att lärlingarna lär sig yrket. Det vore väl bra för företagen om de fick hjälp med att tillvarata lärlingarnas behov av anställning och trygghet.

Anf. 25 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Det är ju därför vi har lagt om gymnasieskolan. Jag sade i mitt anförande att den gamla gymnasieskolan inte levererade rätt kompetens. Den hade näst intill ingen kontakt med arbetslivet, och hade man kontakt med arbetslivet var det för lite och för sent.

*Gymnasial lärlings-
anställning*

Nu är branschen med. Företag, kommuner och landsting är med från början i lokala och nationella programråd. De har också ett ansvar för de värderingar och etiska regler som ska gälla och som ska förmedlas på gymnasieämssor.

I vissa kommuner är lärlingsplatserna begränsade. Man har 20 lärlingsplatser. Man sluter ett kontrakt mellan skolan, eleven och företaget. Man går igenom allt det som Caroline Helmersson Olsson lyfter fram. En part som bryter kontraktet får inte bedriva utbildning på en kommuns eller utbildningsanstalts uppdrag, för det är skattepengar som finansierar utbildningen.

Min generella erfarenhet efter tolv år som skolpolitiker, i huvudsak när det gäller gymnasiefrågor, är inte att det är en massa bovar som försöker utnyttja lärlingarna eller som inte lyfter fram arbetsmiljöfrågor.

Vi är flera som är ute varje vecka på gymnasieskolor. Handledarna och företagen brinner för de här frågorna och har ett stort engagemang. Jag tror inte att ett krav på kollektivavtal skulle bidra. Jag tycker att det fungerar bra. Problemet har varit att vissa aktörer får pengar men inte ens erbjuder praktikplats eller erbjuder icke relevant praktikplats. Det är dessa kvalitetsproblem som vi ska ta tag i.

Anf. 26 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Gymnasial lärlingsanställning är ännu ett sätt att komplettera och förbättra de utbildningssatsningar som alliansregeringen har gjort när det gäller gymnasieskolan. Det är en bro mellan skola, utbildning och arbetsliv. Det är oerhört viktigt att på olika sätt stärka lärlingsutbildningen.

Vi har haft en tradition i Sverige av att de flesta utbildningar har flyttat in i skolsystemet eller utbildningssystemet. Man har inte riktigt haft tron på att arbetslivet och näringslivet kan stå för en del av utbildningen, och det är klart att det kan ta lite tid att bygga upp den tilliten.

Socialdemokraterna skriver i en av sina reservationer att lärlingsutbildningen kan vara ett bra alternativ för vissa elever. Jag tycker att det är viktigt att se att det kan vara ett bra alternativ för många olika elever, men det är givetvis en krävande utbildning.

Många som tidigare har tagit emot lärlingar i arbetslivet säger att det är oerhört spännande att ta emot någon som gått en lärlingsutbildning, därför att när man har genomfört sin gymnasieutbildning är man närmast en färdig yrkesmänniska, om jag får uttrycka det så. Man vet vad det är att hantera arbetskamrater, problem på arbetsplatsen och så vidare. Man har alltså många gånger betydligt högre kompetens efter sin lärlingsutbildning än efter den mer skolförlagda utbildningen, där man inte har samma chans att utveckla dessa kompetenser.

Det finns ett antal utbildningar i Sverige där det är ett fåtal som ännu kan det hantverk som man ser är en framtidsbransch även om det är väldigt specifikt. Det är viktigt att vi på olika sätt uppmuntrar att de utbildningarna kan finnas kvar och bedrivas på ett bra sätt.

Det är klart att vi är oroade över om studie- och yrkesvägledningen inte uppfyller den kvalitet man vill se och inte visar på alla vägar framåt som de olika delarna i gymnasieskolan kan ge. Att det inom alla tolv yrkesprogrammen finns chans till lärlingsutbildning är jätteviktigt, och

att sedan bygga på det med gymnasial lärlingsanställning blir än viktigare.

Det sades i debatten tidigare att det inte löser problemet med få sökande, men en enda lösning löser sällan en massa andra problem. Det är klart att vi måste se till att hela verktygslådan finns på plats för att öka attraktiviteten och stärka kvaliteten ytterligare.

I sitt anförande nämnde Roger Haddad branschlärning, som utreds nu. Det är jätteviktigt att se hur näringslivet kan ta ett större ansvar, vara mer delaktiga i utbildningarnas utformning och så vidare. Det är klart att vi tittar med stor nyfikenhet och med ett stort intresse för lärande på de andra länder i Europa som verkligen har utvecklat lärlingsutbildningarna. Jag ser med tillförsikt fram emot de förslag som kommer på detta område.

Tidigare i debatten har det nämnts vad som krävs för att man ska säkra kvaliteten för eleverna. Utbildningskontraktet är jätteviktigt. På ett ställe i betänkandet står det att det har varit otillfredsställande att det råder oklarhet om elevers rättsliga ställning när de utför den arbetsplatsförlagda delen av lärlingsutbildningen. Detta har varit en viktig del som regeringen har lyft fram och presenterat i förslagen i propositionen.

Det är lite synd att det bara är ett av oppositionspartierna som deltar i debatten, för jag tror att det är väldigt viktigt att debattera lärlingsanställningar och se på de olika framtidsmöjligheter vi har för att stärka kvaliteten i lärlingsutbildningen.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (KD):

Herr talman! Som vanligt har jag allianskolleger som uttrycker sig alldeles strålande om de goda reformer där vi är med, men jag ska bidra med det jag tänker på.

Äntligen har vi hittat en modell som kan erbjuda unga människor den motivation till lärande som krävs för ett praktiskt yrke. Vi gör tre lagändringar som gäller dels att skapa en ny anställningsform, dels skollagen och semesterlagen. Utifrån de tre lagändringarna gör vi verkligen ett genombrott.

Vi har under många år arbetat för att unga människor som behöver utbilda sig till praktiska yrken där handens kunskap spelar en avgörande roll verkligen ska ha rätt till sin utbildning.

Vi har på olika sätt försökt få effektiva lärlingsutbildningsmodeller. Det har alltid uppstått hinder som varit svåra att överbrygga. Vi har inte kunnat nå de modeller som har krävts för ungdomarnas speciella situation, därför att vi har haft alltför rigida ramverk.

Det vi i dag debatterar är just det genombrott som jag är övertygad om bara kommer att vara starten på nya möjligheter inom nya lärlingsanställningsformer. Ja, vi diskuterar branschlärningar, men det kommer att finnas fler.

Under de senaste tre fyra, kanske till och med fem, decennierna har den teoretiska utbildningen hela tiden fått vara i förgrunden. Vi har haft mål som är lite olika men ändå väldigt nära varandra. Om vi sätter upp målet att 60 procent av alla ungdomar ska nå universitets- eller högsko-

lestudier har vi fortfarande en stor grupp ungdomar som man kan fråga sig vart de ska ta vägen. Vad är det som gör att vi inte har utbildningar som är direkt anpassade till deras behov?

När vi talar i de termerna kommer vi trots allt till respekten och grundvärderingarna i samhället – respekten för allas lika värde oavsett vilken begåvning de har, varifrån de kommer, vilken kultur de har och så vidare.

Det finns de som har mer utpräglade praktiska begåvningar och de som har mer uttalat teoretiska. Jag får alltid mothugg från någon i oppositionen som säger: Det är inte antingen eller. Nej, men all forskning visar att även om många är universalgenier och har både och så är det väldigt många som har en övervikt mot och ett intresse för mer praktiska eller mer teoretiska yrken.

Jag är glad för det, för om vi tittar på vårt samhälle behövs allihop. Även om vi sällan erkänner det i debatterna behöver vi elektriker när vi sitter på pottkanten och ska anpassa elektriciteten med energibesparande åtgärder. Vi behöver rörmokaren när det är stopp i avloppet. Vi behöver alla hantverkare och verkstadsindustriarbetare. De har rätt till sin utbildning och sin kunskap.

I en gammal läroplan, Lgr 80, talade man tydligt om fyra sorters kunskaper: fakta, färdighet, förtrogenhet och förståelse. Det är enkelt att lära sig fakta i skolbänken. Det är enkelt att lära sig färdigheter i en laborationssal. Det kan man faktiskt göra, men inte alla färdigheter.

Man måste gå till den urgamla traditionen för att få förtrogenhet och förståelse. Vi hade ett lärling–mästerförhållande långt innan skolsystemen utvecklades. Den utbildningen och kunskapen lär man sig i den miljö där själva jobbet genomförs. I en sådan anställning kan man komma så nära det någonsin går för att nå den förståelsen och förtrogenheten.

Jag är i själ och hjärta riktigt glad över att vi har kommit så här långt. När det gäller denna form precis som allt annat kommer jag att säga: Vi blir inte färdiga, men vi är en bra bit på väg.

Vänsterpartiet finns inte här och debatterar nu. Det är synd, för man är oerhört förvånad över att de inte vill ha detta. Varför vill inte de som påstår sig ha jobbat för att arbetarna ska få goda möjligheter erbjuda ungdomar som vill gå in i ett sådant arbete en hederlig, bra och välutformad utbildning?

Vi låter människovärdet och samhällets värdegrund när det gäller allas lika värde råda, för skolan och för våra ungdomar. Nu får de äntligen en möjlighet som mycket väl kan jämföras med de goda teoretiska möjligheter vi ger våra ungdomar i dag.

Vänsterpartiet framför som sagt inte vad de har. Jag blir lite förvånad när de hakar upp sig på facket och kollektivavtal när Socialdemokraterna lyfter fram sitt. I själ och hjärta är jag dock övertygad om att vi är överens om tagen. Det är bara det att man sätter upp lite hinder, kanske för att det är Alliansen som har kommit på det som borde ha varit verklighet för 40 år sedan.

Jag tycker i alla fall att vi kan vara stolta över att vi får en utbildning som möter alla ungdomars intresse. Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

(Applåder)

Anf. 28 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kom precis på att det här är sista chansen jag har att ta en replik på Yvonne Andersson. Vi har fest i utskottet i kväll och vi ska avtacka Yvonne.

Jag vet egentligen inte vad jag ska säga, men jag ska i alla fall inte låta henne fortsätta att diskutera handens kunskap eftersom vi då inte kan komma överens. Jag kommer aldrig i mitt liv att dela upp kroppen på det sättet som Yvonne gör mellan hjärnan och handen.

Det är intressant att Kristdemokraterna också tycker att kollektivavtal är ett stort hinder. Då har vi fått också det klarlagt. Men jag kan ändå inte låta bli att fortsätta att tänka på frågan om handens kunskap, att det skulle handla om ett genombrott och 40 år – jag lyssnade inte så noga.

Jag tänkte på den kirurg som opererade mig i samband med min stora operation. Han har otroliga teoretiska kunskaper, men jag är så oerhört tacksam för att han har så stora praktiska kunskaper. Kan du inte försöka förklara för mig en gång till hur detta hänger ihop med handens kunskap så att jag förstår?

Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Begreppet handens kunskap är väl närmast lånat från vad Alf Henrikson har skrivit om handens fantastiska praktiska förmåga ihop med teoretiska överväganden som finns i mångas huvuden, så kallad tyst kunskap, för att förstöra ytterligare för Caroline Helmersson Olsson. Alla artikulerar inte dessa kunskaper och kan inte fånga upp dem i fyrkantiga undervisningsböcker, teorier och så vidare. De äger och har kunskapen ändå.

Handens kunskap är ett bildspråk. Det är det språk vi använder när vi har ett större intresse för att göra något, learning by doing hela tiden, än vad vi kan läsa oss till. Det har mycket att göra med hur våra hjärnor fungerar. Det är så viktigt att vi inte värderar de olika kunskaperna och benägenheterna till olika kunskaper på olika sätt.

Om du och jag tar oss en fika innan jag slutar kommer vi nog att märka att vi inte står så långt ifrån varandra, åtminstone har det inte framkommit när vi tidigare har beslutat om skolreformer tillsammans med Socialdemokraterna. Vi har varit överens om mycket.

Det jag hakar upp mig på här är att jag aldrig har sagt att kollektivavtal är ett hinder. Jag har mer talat om att vi inte får sätta upp hinder. Det är synd att vi i samband med genombrottet av en riktigt ny reform börjar tala om hinder i stället för att se möjligheterna. Det ligger väl också i politikens väsen.

Anf. 30 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Genombrottet är väl i så fall själva lärlingsreformen. Det vi debatterar är själva anställningen. Det är därför jag är så envis och tjatar om detta kollektivavtal. Det är en bra modell, den har tjänat oss väl och jag tror att den i framtiden kommer att tjäna våra ungdomar väl om vi värnar den. Vi sänder en signal när vi säger att kollektivavtal inte är viktiga. Det tycker vi i Socialdemokraterna.

Jag tackar för ytterligare information om handens kunskap. Jag hoppas att Yvonne innan hon lämnar kammaren skickar mig den forskning

hon har tagit till sig så att jag också någon gång kan förstå begreppet till hundra procent.

Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill tacka för frågan. Inte innan jag lämnar kammaren men så småningom ska jag skicka material.

Genombrottet är inte lärlingsutbildning. Den har funnits i alla tider i olika former. På olika sätt har vi haft projekt för att komma åt dessa frågor, men vi har aldrig på allvar gått in i gränssnittet mellan arbetsmarknadens villkor och utbildningens villkor. Vi har aldrig matchat de svåra ytorna där vi måste ändra lagar för att få till något mellan två ändå rätt separata delar, åtminstone på politikens område.

Därför tror jag att helhetsperspektiven när vi vågar göra ett genombrott är starten på något nytt.

Jag tackar så mycket för replikskiftet!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

7 § Ersättning enligt zoonoslagen och provtagningslagen

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU23
Ersättning enligt zoonoslagen och provtagningslagen (prop. 2013/14:182)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

8 § Ändring i lagen om kvotplikt för biodrivmedel

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU11
Ändring i lagen om kvotplikt för biodrivmedel (prop. 2013/14:207)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

9 § Ett enhetligt patentskydd i EU

Näringsutskottets betänkande 2013/14: NU21
Ett enhetligt patentskydd i EU (prop. 2013/14:89)
föredrogs.

Herr talman och åhörare! Vi ska förhoppningsvis ha en lång och het debatt om en mycket segdragen fråga som har diskuterats inom Europas hank och stör under 40 år – om jag har förstått rätt. Det handlar om den komplicerade frågan om att skapa ett enhetligt patentskydd inom Europa.

Jag yrkar självfallet bifall till propositionen, och jag gör det med glädje.

En enhetlig patentdomstol inom EU gör det enklare, snabbare, billigare och mer förutsägbart att få patentskydd med en större räckvidd på ett enklare sätt. Det gör det också enklare för dem som vill försvara sina patent eftersom talan för patent bara behöver väckas i en domstol i stället för som nu i flera olika länder.

Jag vill dock understryka – och där tror jag att vi är helt eniga – att det är tråkigt att man inte nådde riktigt ända fram. Spanien och Italien har ställt sig utanför den gemensamma patentdomstolen. Det är naturligtvis två stora och viktiga marknader, och det hade varit bra om de också hade tagit klivet in.

Vi från Socialdemokraternas sida tycker att det är bra att vi har fått ett avtal om en nordisk-baltisk avdelning i den nya patentdomstolen som ska fungera som förstainstans. Det är också bra att den får sitt säte i Stockholm. Jag har dock respekt för att Finland och Danmark av olika skäl har valt, åtminstone i nuläget, att ställa sig utanför den nordisk-baltiska domstolen och skapa egna avdelningar för förstainstansarbetet. Men dörren är öppen, inte stängd. Möjligheten för både Finland och Danmark finns att i ett senare skede ansluta sig.

Med detta hoppas jag att dra på mig en lång rad repliker. Om inte yrkar jag återigen bifall till propositionen.

Herr talman! År 1956 skrev Nobelpristagaren Eugene O'Neill dramat *Lång dags färd mot natt*. Det är en pjäs som han testamenterade till Dramaten i Stockholm, där den också uruppfördes. Pjäsen om den dysfunktionella familjen Tyrone slutar i mörker vid midnatt. Jag ska inte dra några större paralleller med dagens ärende, men mörkret har varit påtagligt i delar av den process som har lett fram till dagens debatt. Den ibland något dysfunktionella familjen Europa har inte alltid visat sig från sin bästa sida. Natt leder dock till dag. Och det som kunde ha slutat i mörker har nu i stället lett till gryning.

Herr talman! Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och att skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Idéer, kreativitet och kunskaper är det viktigaste kapitalet i en modern ekonomi. En välfungerande patentprocess leder till fler arbetstillfällen, tillväxt och ökade skatteintäkter. Det gynnar alla.

Sverige är ett innovativt land som av forskaren Richard Florida utsetts till det mest kreativa landet i världen. Vi tillhör dessutom den absoluta världstoppen i antalet tagna patent. Sverige är dock ett litet land och ett starkt exportberoende land. Våra företag är beroende av den marknad som finns utanför våra gränser.

Det ska vara lätt för svenska företag att ta steget ut i Europa, och det kräver harmoniserade regler och mindre krångel. Nuvarande regler försvårar avsevärt för de svenska företagen. Höga kostnader och ett otryggt

rättsläge stänger i princip helt små och medelstora företag ute från att söka patent för hela den europeiska marknaden. Likaså försvåras avancerad forskning vid våra högskolor och universitet.

Dagens system innebär att ett europeiskt patent ska omvandlas till nationella patent i varje medlemsstat. Det är kostsamt, och det är besvärligt. En expertrapport, beställd av EU-kommissionen, har visat att kostnaderna för ett patent som är giltigt i hela EU är upp till femton gånger så höga som för ett amerikanskt patent. Totalt uppskattades det att bristerna i patentsystemet kostar europeiska företag drygt 2,2 miljarder varje år.

Ett stort och viktigt steg mot ett gemensamt EU-patent togs under det svenska EU-ordförandeskapet. Man kom då överens om gemensamma riktlinjer som innebär att ett patent som gäller i hela EU – en marknad på över 500 miljoner invånare – kan fås genom en enda ansökan. Överenskommelsen gällde dock inte reglerna för översättning av patent. Ett antal försök gjordes för att nå en överenskommelse om vilka språk patenten ska översättas till. Samtliga strandade dock. Till slut valde Sverige att tillsammans med fyra andra länder undersöka förutsättningarna för att vissa länder skulle kunna gå vidare med att skapa ett EU-patent inom ramen för ett så kallat fördjupat samarbete, vilket EU-kommissionen också ställde sig positiv till.

I dag har nästan samtliga andra länder anslutit sig, och dagens beslut innebär att man framöver genom en enda ansökan får ett patent som gäller i näst intill hela EU – detta till en enda årsavgift.

Betänkandet som vi debatterar i dag omfattar också ett godkännande av avtalet om en enhetlig patentdomstol och ett godkännande av avtalet om inrättande av en nordisk-baltisk regional avdelning av densamma. En tvist om ett europeiskt patent kan i dag prövas av domstolar i olika länder, med risk för olika utgångar och skiftande praxis. Det är ett dyrt system och komplicerat för den som vill försvara eller ifrågasätta ett europeiskt patent i flera länder.

Processen med att få ett avtal om en enhetlig domstol på plats har varit lång och bitvis snårig. Jag inledde mitt anförande med att konstatera att familjen Europa inte alltid har visat sig från sin bästa sida, och tyvärr får man nog konstatera att så har varit fallet här. Även om det har funnits en bred konsensus kring införandet av en enhetlig patentdomstol har processen försenats och förhalats på grund av frågor om översättningar och kanske framför allt om domstolens geografiska placering.

I propositionen föreslås också en nordisk-baltisk avdelning i den enhetliga patentdomstolen. Det säkrar en närhet till domstolen för svenska parter och underlättar svenska domares, advokaters, patentombuds och andra experters möjlighet att arbeta i eller vid domstolen, samtidigt som vi uppnår klara samordningseffekter.

Den nordisk-baltiska regionala avdelningen var tänkt att omfatta samtliga nordiska EU-länder samt de tre baltiska. Dess värre har såväl Finland som Danmark beslutat att lämna detta samarbete och i stället inrätta egna lokala avdelningar. Det är bara att beklaga. I Danmark föregicks beslutet av en intensiv debatt om deltagande i det europeiska patentsamarbetet, en debatt som också ledde fram till en folkomröstning i samband med söndagens val till EU-parlamentet. Vi välkomnar givetvis att ja-sidan gick segrande ur den debatten.

Detta betänkande är ett konkret exempel på hur vi arbetar för att riva handelshinder på EU:s inre marknad, hur vi gör det lättare för svenska företag att växa, hur vi främjar svensk innovation och hur vi stärker svensk konkurrenskraft och därmed lägger grunden för ökad tillväxt och fler jobb både i Sverige och i Europa.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Hans Rothenberg och Boriana Åberg (båda M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

10 § Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU23
Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten (prop. 2013/14:187)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

11 § Vissa lagändringar inför en ny programperiod

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU24
Vissa lagändringar inför en ny programperiod (prop. 2013/14:175)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

*Ökad tillgänglighet
och mer ändamåls-
enlig prissättning
av läkemedel*

12 § Förbättrad konkurrenstillsyn

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU25
Förbättrad konkurrenstillsyn (prop. 2013/14:135)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

13 § Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU22
Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel
(prop. 2013/14:93)

Prot. 2013/14:115
27 maj

Anf. 34 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater ställer oss bakom förslagen i propositionen eftersom det till stora delar handlar om att rätta till problem som Alliansen själv har skapat genom avregleringen och utförsäljningen av apoteken. En ny bestämmelse innebär till exempel att ett apotek som inte direkt kan tillhandahålla ett läkemedel eller en vara ska tala om för kunden på vilket eller vilka apotek läkemedlet eller varan finns i lager. Det tycker vi självklart är bra. Men i den del som behandlar motioner från allmänna motionstiden om apoteken och läkemedel är vi däremot inte lika överens. Jag kommer att kommentera några av dem.

Riksdagens borgerliga majoritet beslutade 2009 om en avreglering av apoteksmarknaden. Det svenska apotekssystemet där Apoteket AB tidigare hade ensamrätt på försäljning till konsumenterna och där läkemedelsbolagen konkurrerade om att få sälja läkemedel till Apoteket AB var ett mycket framgångsrikt system. Det betydde att vi hade ett av de säkraste och billigaste sätten i världen för att få de läkemedel som läkaren ansåg att vi behövde. Dessutom var kunderna väldigt nöjda.

Beslutet innebar att Apoteket AB:s ensamrätt till försäljning av läkemedel till konsumenter avskaffades. Den av staten fastställda handelsmarginalen för apoteken höjdes i samband med avregleringen för att locka nya apotekskedjor att etablera sig. Det innebar att vi alla via samhället fick ta på oss ökade kostnader för apoteksservicen.

Statskontorets delrapport i juni 2012 om avregleringen konstaterade att det hade blivit fler apotek och ökade veckoöppettider men att det fanns många tecken på att konsumenterna inte lika ofta får sina läkemedel vid första besöket på apotek och att apotekens lagerhållning och tillhandahållande av förordnade läkemedel inom 24 timmar hade försämrats något. Hälften av apotekspersonalen upplever att förutsättningarna för tillhandahållandet har blivit sämre jämfört med före omregleringen. Statskontoret varnar också för svårigheter att behålla kompetens och säkerhet i läkemedelsförsörjningen på öppenvårdsapoteken.

Den enkät som apotekspersonal har svarat på visar att sju av tio upplever tydliga eller vissa brister i förutsättningarna för att kunna utföra korrekta receptexpedieringar. Nästan sex av tio anser att det har skett en försämring på området. Den vanligaste förklaringen till detta är att personalen inte har tillräckligt med tid att lägga på rådgivning. För att kunna ge god information och riktiga råd krävs att apotekspersonalen är uppdaterad om nya läkemedel och nya rön genom kompetensutveckling.

En annan årlig undersökning gjord av Farmaciförbundet bekräftar också att många anställda upplever sin arbetsmiljö som väldigt stressig. Redan i förbundets arbetsmiljöbarometer för 2011 såg man i resultaten en kraftigt försämrad arbetsmiljö för de anställda, och av 2012 års barometer framgår att personalen har fått betala ett mycket högt pris för avregleringen. Resultaten stöder också de undersökningar som visar att kundernas situation har försämrats. Resultaten i Arbetsmiljöbarometern 2013 pekar även de ut en rad allvarliga problem i arbetsmiljön. Många apoteksanställda vittnar om att det inte längre finns tid för att läsa in information om nya läkemedel.

Eftersom personalens kompetens är läkemedelskonsumenternas trygghet anser vi att det bör inrättas en nationell kompetensplattform så att apotekspersonalen kan hålla sig ajour inom läkemedelsområdet. I det sammanhanget bör även behovet och utformningen av en förutsägbar och kostnadseffektiv lösning för apotekstäckningen på glesbygden analyseras.

När det gäller läkemedelsförsäkringen ställer den borgerliga regeringens privatisering av apoteksverksamheten ytterligare krav på att alla läkemedel omfattas av läkemedelsförsäkringen.

Om en läkare ordinerar en medicin och det finns ett fullt likvärdigt preparat som är billigare, ska apoteket lämna ut detta. Vill patienten följa läkarens ordination och köpa den medicinen får man själv betala mellanskillnaden. Prisskillnaden ingår inte i högkostnadsskyddet. Eftersom en del mediciner inte omfattas av läkemedelsförsäkringen, saknar patienten ersättningsskydd om medicinen ger skadliga effekter. I detta sammanhang konstaterar vi att varken apotek eller läkare har skyldighet att ge information om att försäkringsskydd saknas.

Redan på 70-talet infördes en läkemedelsförsäkring. Från försäkringen kan man få ersättning om man blir skadad av sin medicin. Nästan alla bolag som säljer medicin i Sverige omfattas av läkemedelsförsäkringen, som ägs gemensamt av de anslutna bolagen. Men det kostar pengar, och det finns bolag som låter bli att ansluta sig. Regeringen har nu utrett frågan, men har ännu inte kommit med något förslag. Vi anser att det är anmärkningsvärt eftersom allt fler riskerar att drabbas när man erbjuds billigare medicin på läkemedelsmarknaden. Vi anser att det behövs lagstiftning som omöjliggör för läkemedelsäljande bolag att inte vara anslutna till läkemedelsförsäkringen. Dessutom ska apoteken och läkarna fram till att lagstiftningen träder i kraft vara skyldiga att upplysa patienterna om en medicin omfattas av försäkringen eller inte. Vi menar att regeringen bör vidta de ytterligare åtgärder som krävs för att komma till rätta med de här redovisade bristerna.

Herr talman! Slutligen: En annan del av avregleringen berör de receptfria läkemedlen och möjligheten att köpa en del av dessa i detaljhandeln. Den delen av avregleringen stod vi bakom, men vi får aldrig glömma att, som det står på Läkemedelsverkets hemsida, "läkemedel är inte vilken vara som helst. Om de används eller hanteras på fel sätt kan även receptfria läkemedel orsaka stor skada. Därför ställs höga krav på den som vill sälja läkemedel."

Det är skälet till vårt förslag om att införa tillståndsplikt för att få sälja dessa läkemedel i detaljhandeln.

Vi konstaterar att det i dag enbart finns en anmälningsplikt för de näringsidkare som säljer receptfria läkemedel. En fördel med ett krav på tillstånd är att tillsynsmyndigheten redan innan försäljningen påbörjas ges tillfälle att göra en bedömning av näringsidkarens lämplighet att sälja läkemedel. Det skulle även bli möjligt att återkalla tillståndet om näringsidkaren inte följer reglerna, något som alltså inte är möjligt i dag.

Vi menar att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag i dessa delar.

Herr talman! Jag står bakom samtliga våra reservationer men yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 35 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Naturligtvis står jag bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 13.

Apoteken är en oerhört viktig del av vårdkedjan med högutbildad personal och med ett tydligt samhällsuppdrag.

Läkemedelskostnaderna i dag i Sverige uppgår till ungefär 36 miljarder kronor per år, och då har jag inkluderat receptfria läkemedel och de läkemedel som används inom vården. Felaktig användning av läkemedel är otroligt dyrt. Enligt läkemedelsstrategin kostar den mellan 10 och 20 miljarder kronor per år. Den högre siffran ligger inte så långt ifrån det som läkemedel kostar. Här finns det alltså enorma besparingar att göra, inte minst med tanke på människors lidande om de blir felmedicinerade.

Läkarna säger att ungefär hälften av deras patienter i öppen- och slutenvården drabbades av läkemedelsrelaterad sjuklighet.

Varje år vistas enligt Giftinformationscentralen ca 13 000 vuxna personer i Sverige på sjukhus på grund av förgiftning. Alla förgiftningar behöver inte bero på läkemedel, men majoriteten har överdoserat läkemedel.

När det gäller småbarn vårdas ca 500 barn under tio år på sjukhus per år på grund av förgiftningar. Det rör sig om olika slags förgiftningar där allt inte beror på läkemedel. Förra året inkom 556 rapporter om förgiftningar av adhd-droger bland barn till Giftinformationscentralen.

Detta är alltså en del av läkemedlens biverkningar, och jag tänker då på enstaka biverkningar i ett lite större sammanhang.

Läkemedel är naturligtvis en nödvändighet för många människor. Dels räddar de liv, dels minskar de lidande. Det är också väldigt viktigt att Sverige fortsätter att ha ett gott anseende och goda möjligheter att genomföra klinisk forskning – detta för att vi ska få de läkemedel som vi behöver.

De siffror som jag nämnde tidigare vill jag använda som en illustration av att det uppenbarligen behövs mer kunskap. De pengar som går åt för felaktiga läkemedel ligger på mellan 10 och 20 miljarder per år. Det är oerhörda summor som betalas för något som ingen har glädje av, utan precis tvärtom. Det här är någonting som vi vill komma åt, inte minst när det gäller barn. I dag får ungefär 11 000 barn per år sömnmedel. Det innebär en ökning med 170 procent under de senaste sex åren. Det är också en oerhört tragisk och hög siffra.

När det gäller antidepressiva läkemedel och barn har under samma tidsperiod 32 procent fler fått det utskrivet, och två av de fyra mest utskrivna läkemedlen – och nu kommer vi till det som är riktigt allvarligt – är inte godkända för barn. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att barn som verkligen behöver ska få relevanta läkemedel.

Miljöpartiet har motionerat om en Barn-Fass, och det här är några av anledningarna till att vi har föreslagit det. Vi inser att det finns en särskild etisk problematik angående att pröva medicin på barn. Man behöver hitta andra försiktighetsåtgärder och samla den kunskap och erfarenhet som redan finns.

På Karolinska sjukhuset här i Stockholm pågår det ett mycket viktigt arbete genom någonting som kallas för Eped – Erfarenhets- och evidens-

baserad databas för barnläkemedel. Där samlar man genom ett systematiskt arbete in erfarenheter av barns läkemedelsanvändning. Detta har blivit mer och mer använt. Det är fler och fler som vill införa det. I år har regeringen har gett stöd för detta arbete, och det är vi väldigt glada över. Vi tycker att det är fantastiskt.

Men det handlar också om att gruppen ska få fortsatt stöd så att det kan bli en nationell funktion som har möjlighet att verka långsiktigt.

Ett sätt att öka säkerheten, som man har provat med, är ett elektroniskt receptsystem som ger en varningssignal så att läkaren kan notera i journalen varför han eller hon har valt att ordinera ett läkemedel som inte är godkänt för barn.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ta upp TLV. Det är de som avgör subventioneringen av läkemedel och om läkemedlet ska ingå i högkostnadsskyddet. Sedan har vi Läkemedelsverket, som ska se till att vi har säkra och effektiva läkemedel. Dessa två hänger på något sätt ihop. Det handlar om läkemedel. Läkemedelsverket har i sin instruktion att de dessutom ska verka för innovation och forskning inom sina ansvarsområden. Det har inte TLV, vilket är en brist. Vi anser det vara viktigt att även TLV i sina instruktioner har att de kan stödja framtida utveckling av innovativa läkemedel. Det tror vi är ytterligare en tillgång.

Anf. 36 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! I dag har vi betänkandet *Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel* framför oss.

Alla vi som regelbundet använder olika läkemedel vet hur viktigt det är att det finns god tillgänglighet på apotek och läkemedel när vi har behov av dem. Efter avregleringen har ca 368 nya apotek tillkommit, vilket betyder att antalet apotek i Sverige ökat med nästan 40 procent.

En stor andel av befolkningen har fått fler apotek i sin närhet att välja på, vilket naturligtvis är bra. Men det finns stora skillnader mellan olika län. Stockholms län fick den största ökningen med nära 60 procent fler apotek medan Jämtlands län fick den minsta ökningen med ca 4 procent fler apotek. Det innebär att nästan samtliga nya apotek har öppnats i tätorter, som i min hemstad Malmö där antalet apotek har ökat kraftigt.

Dessutom har öppettiderna förbättrats märkbart. Som exempel kan nämnas att vi före avregleringen bara hade ett kvällsöppet apotek i Malmö, och det är trots allt Sveriges tredje största stad. Nu har vi ett tiotal kvällsöppna apotek, vilket är bra. Det innebär att ett trettio-tal nya apotek har öppnats på orter som inte hade något apotek före avregleringen. Också det är naturligtvis bra. Nu satt vi sverigedemokrater inte i riksdagen när avregleringen genomfördes, så vi kan varken ta åt oss äran av reformen eller beskyllas för den.

Herr talman! En hel del har blivit bättre efter avregleringen men inte allt. Det finns fortfarande en hel del att göra för att tillgängligheten till läkemedel ska bli bättre i landet. En av de brister man kan se är den så kallade 24-timmarsregeln som innebär att en kund ska få sitt receptbelagda läkemedel inom 24 timmar. Tyvärr har det visat sig inte alltid fungera som man hade hoppats utan kunden får ibland vänta betydligt längre. Det kan handla om alltifrån några dagar till i värsta fall flera veckor, vilket är ett skräckexempel. Det är givetvis inte acceptabelt och

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Ökad tillgänglighet
och mer ändamåls-
enlig prissättning
av läkemedel*

är, som tur är, undantagsfall. Samtidigt menar 40 procent av apotekspersonalen att förutsättningarna för att uppfylla 24-timmarsregeln är dåliga.

Det finns stora oklarheter beträffande vad som gäller för 24-timmarsregeln, och därför vill regeringen att den ska förtydligas. Det behövs. Man föreslår även att apoteket i ett antal situationer ska få göra undantag från 24-timmarsregeln. Det kan vara om apoteket har stängt nästa dag, om läkemedlet är restnoterat hos leverantören, om patienten beställt läkemedlet efter leverantörens stopptid eller om transportsträckan mellan apoteket och partihandlaren är för lång.

Självfallet är det inte rimligt med alla dessa situationer då 24-timmarsregeln kan sättas ur spel även om orsaken anges vara liten lagerhållning eller sena leveranser. Det är inget som man från ett kundperspektiv, patientperspektiv, ska behöva acceptera. Behöver man sin medicin ska man ha den. Vi anser att 24-timmarsregeln behöver skärpas ytterligare så att kunderna får sina läkemedel när de har behov av dem. Allt annat är orimligt i detta fall.

Herr talman! I den nationella läkemedelsstrategin står det att miljöhänsyn ska prioriteras. Miljömålsberedningen har utrett problemet och konstaterar att man kan se en stor ökning av läkemedelsrester i avlopp. Nu ska man komma ihåg att det mesta som hamnar i våra avlopp kommer med vår egen urin, men fortfarande spolas gammal medicin ned i avloppen.

Jag tror att det finns en viss okunskap om hur man ska göra med gamla mediciner. Därför anser vi att det på läkemedelsförpackningen tydligt bör framgå att man inte får spola ned medicin i avloppet och att man ska lämna överblivna eller gamla läkemedel till apoteket.

Avslutningsvis står jag bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 7.

Anf. 37 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag står självfallet bakom Vänsterpartiets alla reservationer, men för att vinna tid väljer jag att yrka bifall till reservation 4 om tillstånd för att sälja receptfria läkemedel. Den här debatten handlar egentligen om ett regeringsförslag om ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel. Det finns inga motioner från något parti beträffande regeringsförslagen, och jag väljer därför att ägna mig åt de motioner om läkemedel och apotek som vi väckt under den allmänna motionstiden.

Läkemedel är en viktig del av hälso- och sjukvården, vilket vi hört tidigare. Vi har också hört att en stor del av hälso- och sjukvårdens kostnader avser läkemedel. Rätt använda lindrar och botar läkemedlen. De bromsar sjukdomar, minskar lidandet och förkortar vårdtiderna. Det viktigaste är dock att människor trots sjukdomar och skador kan leva ett bra liv tack vare läkemedel. Fel använda kan de däremot orsaka död, lidande och omfattande vårdskador. Som vi hörde tidigare handlar det om kostnader på mellan 10 och 20 miljarder per år. Det innebär att det måste finnas en noggrann kontroll av läkemedel och att det måste följas upp så att människor inte drabbas av vårdskador.

Vår utgångspunkt är att alla människor som vistas i Sverige ska ha rätt till den medicin de behöver men också till bra och kompetent information så att medicinen används rätt.

Tillgänglighet handlar om mer än antalet apotek; jag kommer tillbaka till det senare. Det handlar om att medicinen finns på apoteket när man kommer dit. Det handlar om personalens kompetens och om ekonomi. Det finns i dag människor som lever i en sådan ekonomiskt utsatt situation att de avstår från att hämta ut medicin.

Många landsting har sagt att läkarbesök inom sjukhusvården ska vara gratis för barn. Man vill garantera att alla barn, även de som lever i ekonomiskt utsatta familjer, ska ha rätt till sjukvård. Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det är dags att på nationell nivå göra samma sak när det gäller läkemedel för barn. Vi har i vår budget föreslagit att läkemedel till barn ska vara gratis. Det gör vi eftersom vi vet att det händer att man inte har råd att hämta ut läkemedlen eller skjuter lite på att hämta ut dem också när det gäller barn. Det tycker vi inte är rimligt. Tillgänglighet handlar alltså även om ekonomisk tillgänglighet.

När det gäller avregleringen och utförsäljningen av Apoteket AB kan vi se att det fått konsekvenser. Det var egentligen en rent ideologisk förändring, och det argument jag hört från regeringen är att vi därmed får fler apotek och längre öppettider, något som också Sverigedemokraterna talade om tidigare. Nu är det faktiskt så enkelt att när man äger ett statligt bolag som Apoteket AB kan man ge ägardirektiv, det vill säga tala om från regeringen att man tycker att Apoteket AB ska starta fler apotek och förlänga öppettiderna. Om det var meningen skulle man alltså inte alls ha behövt sälja ut och avreglera Apoteket AB. Det handlar om en ideologisk utförsäljning, att på så sätt släppa in privata, vinstdrivande företag inom apoteksbranschen.

Nu ser vi av utvecklingen att mindre apotek har det tufft. En del har lagts ned, och vi är på väg mot en utveckling liknande den i Norge i form av en oligopolsituation där några få stora apotekskedjor dominerar marknaden. I Norge finns tre stora kedjor.

Ett problem som ökat en del är att medicinen inte finns när man väl kommer till apoteket, och det är ju inte så konstigt. Det är inte så att fler människor blir sjuka och behöver receptbelagda läkemedel därför att det är fler apotek, utan det är samma antal läkemedelskonsumenter man ska dela på, och då blir lagren ofta mindre av rent ekonomiska skäl. Vi tycker att man ska lagstifta om att 24-timmarsregeln ska hållas, naturligtvis med hänsyn till att det kan finnas tillfällen som inte kan påverkas då det absolut inte går. När det inte gör det tycker vi att man ska kunna få läkemedlen levererade express hem.

Att man inte hittar rätt läkemedel drabbar främst människor som på olika sätt har svårt när de ska ta sig till apoteket. Många är äldre människor. Det kan också vara människor med funktionsnedsättningar som har svårt att ta sig runt. Det är ett framsteg att man nu ska lyfta arbetet med att leta rätt på medicinerna från konsumenten. Som regeringen föreslagit ska nu apoteken ta ansvar för att hänvisa en dit där läkemedlen finns. Men vi tycker även att Apoteket AB borde ha tydliga samhälleliga uppdrag när det gäller farmaceutisk kompetens i vårdkedjan samt opartisk läkemedelsrådgivning och upplysning.

Det sades förut av Lennart Axelsson att apotekspersonalen har märkt av ganska rejäla försämringar av sin arbetsmiljö. Tre fjärdedelar av dem säger att det är mycket tuffare nu än för ett år sedan, då 2013 års arbetsmiljöbarometer gjordes. En tredjedel skulle inte rekommendera andra att

ta arbete i branschen eller hos den egna arbetsgivaren. Det finns också en oro för att bli av med jobbet, för att inte orka med den ökade pressen och för att bli uppsagd på grund av bristande lönsamhet. Under det senaste året har mer än hälften av de anställda varit med om nedskärningar av personalstyrkan på sin arbetsplats, så oron är befogad.

Allvarligt är också att det råder brist på tid att ge råd i lugn och ro. Det kan vara en äldre människa med många mediciner som vill veta om de verkligen passar ihop. Det kan vara föräldrar som behöver råd om hur de ska göra med sitt barns mediciner. Det måste finnas tid att ge dem råd. När man upplever alltmer stress kring detta är det något som är fel.

Apotekspersonalen säger också att man har mindre tid för att ta till sig kunskap om nya läkemedel och hålla uppe den kunskap man har. Det är allvarligt; man ska kunna ge rätt rådgivning och ha en patientsäker läkemedelsdistribution på apoteken. Vi tycker att man ska ha en kompetensplattform som man ska besluta om, så att man dokumenterar hos apoteken vilken kompetensutveckling personalen har och följer upp det.

Riktiga avarter har också funnits där man försökt sätta gränser för hur lång tid en receptkund får ta eller försökt sälja egenvårdsprodukter samtidigt. Det blir helt fel.

Det finns i dag också en oro för hur det ska gå på sikt med apoteken på landsbygden. Apoteket AB hade ett rikstäckande ansvar. Man har det fram till juli 2015 när det gäller apoteksombuden. Vi tycker att det är dags att man permanentar ett ansvar, så att man kan känna sig trygg med att apoteksombuden finns kvar. Man har också 20 miljoner i branschstöd, nu när tiden har gått ut för att de apotek som köptes upp på landsbygden inte skulle få säljas. Vi tror inte att det här räcker på sikt. Vi tror att man måste hitta andra mer långsiktiga lösningar. Vi i Vänsterpartiet har tittat lite på Norge. Där tar man ut en mindre avgift som man sedan för över till de apotek på landsbygden som har lönsamhetsproblem.

Att receptfria läkemedel får säljas på väldigt många håll – bensinstationer, detaljhandel, olika affärer och så – upplevs av många som positivt, för då är de lättillgängliga. Men tillgängligheten har också sina problem. En del av läkemedlen kan faktiskt missbrukas. De är inte ofarliga om man använder dem på fel sätt. Personalen får inte ge råd, för den har ingen utbildning för det. Apotekspersonalens möjligheter att ge råd funkar inte när det gäller detta. Vi tror att det är dags att se över om man ska fortsätta att sälja precis alla de läkemedel som finns där nu på detta sätt eller om en del ska återgå till apoteken, inte minst om man märker att de felanvänds.

Vi tycker också att man skulle ha större krav på att det ska finnas läkemedel för både barn och vuxna. Nu har man inga sådana krav. Det kan bli lite krångligt att dela en tablett i bitar som passar för ett barn när läkemedlet är doserat för en vuxen.

Lennart Axelsson var förut inne på att det behövs tillståndsprövning. Det tycker vi också. Läkemedel är inte vilken vara som helst, inte när de är receptfria heller. Därför föreslår vi att det ska till en tillståndsprövning. Vi har motionerat om det i flera år. Det ger möjlighet att titta om det verkar rimligt att sälja läkemedel där. Om man inte sköter det ordentligt kan tillståndet dras tillbaka.

Det är också viktigt att vi får ordning på läkemedelsförsäkringen, som togs upp här tidigare. Det är en orimlig situation när man är patient och

behöver ett läkemedel man har fått sig föreskrivet men inte vet om att läkemedlet kan orsaka skador som man inte kan få ersättning för. Där måste något absolut göras.

Anf. 38 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Sverige har de senaste åren gått igenom en väldigt stor förändring. Apoteksmonopolet har avskaffats, och det har blivit möjligt för andra aktörer att öppna apotek. Reformen har varit en stor framgång. Vi har fått närmare 400 nya apotek. Det betyder att antalet apotek har ökat med 40 procent. Från att ha haft ett apotek per 10 000 innevånare, och därmed varit ett av Europas apoteksglesaste länder, har vi nu fått den apotekstäthet som de flesta andra länder har.

Den procentuella ökningen av antalet apotek har varit jämnt fördelad över hela landet. En stor andel av befolkningen har fått fler apotek i sin närhet att välja mellan, och fler apotek har också lokaliserats till platser som många besöker i andra ärenden, exempelvis köpcentrum. Även i glesbygd har tillgången till apotek förbättrats. Ett enda apotek i glesbygd har lagts ned. När det socialdemokratiskt styrda Landstinget i Dalarna beslöt att lägga ned hälsocentralen i byn Lima blev det av förståeliga skäl helt omöjligt att bedriva apoteket vidare i den lilla byn.

Men det är inte bara antalet apotek som har ökat. Öppettiderna har också ökat kraftigt. Den allra mest glädjande förändring som vi nu ser är dock det nytänkande som spirar i de små apoteken och i hela apoteksbranschen. Jag besökte häromveckan Apoteksamariten i Uppsala. Det är ett litet fristående apotek som drivs av två riktiga eldsjälar. Genom ett nära samarbete med olika sjukvårdsproducenter i närheten har man utökat sortimentet med bland annat linser, möjlighet att träffa sjuksköterska för rådgivning, vaccination, fotvårdsprodukter etcetera. I anslutning till apoteket hyr man dessutom ut lokaler till naprapat, Hörsam, massage och andra friskvårdsföretag. Det är exakt den här utvecklingen vi ville se när vi avskaffade monopolet.

Men apoteksomregleringen har liksom alla stora reformer självklart sina brister. Den proposition som vi i dag debatterar handlar till stor del om att några av dessa brister ska kunna åtgärdas. I propositionen föreslås en tydligare reglering av skyldigheten att tillhandahålla läkemedel inom 24 timmar. Här regleras också ytterligare hur utbyte av läkemedel ska ske och i vilka lägen en farmaceut kan blockera utbyte till generika.

Det är glädjande att det inte finns några följdmotioner från oppositionen alls på propositionen. De förändringar som regeringen föreslagit har stöd hos samtliga partier. Däremot finns det ett antal motioner från den allmänna motionstiden som behandlar närliggande frågor. De har föranlett ett antal reservationer, och jag ska kommentera några av dem.

Miljöpartiet tycker att avskaffandet av apoteksmonopolet bör utredas. Få reformer, herr talman, har varit föremål för en så omfattande utvärdering som just denna. Senast i raden var det Myndigheten för vårdanalys som för någon månad sedan publicerade sin utvärdering, och ytterligare utvärderingar är att vänta. Det är resultatet av det stora antalet utvärderingar som gör att vi i dag korregerar reformen på ett antal viktiga punkter.

Oppositionen tycker vidare att apotekspersonalen saknar kompetens och att staten därför ska reglera vidareutbildning av apotekspersonal. Det

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Ökad tillgänglighet
och mer ändamåls-
enlig prissättning
av läkemedel*

är ett intressant förslag. Legitimerad personal har ett eget ansvar att ständigt vara uppdaterad vad gäller kunskap. Det gäller läkare, sjuksköterskor, apotekare och receptarier. Dessutom har arbetsgivaren, oavsett om det är landstinget, privat vårdföretag eller ett apotek, ett ansvar att se till att personalen är vidareutbildad och har hög kompetens. Jag tror inte att det finns ett apoteksföretag i Sverige, inte ens Apoteket AB, som skulle strunta i det och säga att de inte bryr sig om att se till att personalen har erforderlig kompetens.

Jag tycker ändå att det är ett rätt intressant förslag att vi i Sverige skulle börja reglera vidareutbildning. Den är inte reglerad för något av de legitimerade yrkena, inte för läkare, specialistläkare, barnmorskor eller sjuksköterskor. Ingenstans har vi reglerat hur vidareutbildningen ska se ut och vilka kompetenskrav man ska uppfylla för att behålla sin legitimation. Det är någonting som finns i de flesta andra länder. Om man ska införa den typen av system ifrågasätter jag om det just är legitimerade apotekare och receptarier som är den grupp som ska utpekas som den där vi har stora problem med kompetensförsörjningen. Skulle jag få önska skulle jag snarare se att vi började med exempelvis barnmorskor, allmänläkare eller någon annan grupp.

Herr talman! Jag yrkar därmed avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 39 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är lite intresserad av det här med kompetensen. Det var ett intressant sätt att uttrycka sig. Inte ens Apoteket AB, sade du, Anders Jonsson. Menar du att de har sämre möjligheter än andra apotek och satsar mindre på kompetensen hos sin personal? Jag ställer den frågan, för du uttryckte dig så.

Vidare sade du att vi i oppositionen ansåg att personalen saknade kompetens. Har vi sagt det? Nej, Anders, det har vi inte sagt. Vi har sagt att personalen i arbetsmiljöenkäten har svarat att de har mindre möjligheter än tidigare att läsa in på arbetstid. Det blir mer upp till en själv att följa med. De säger att de har mindre tid att använda sin kompetens i förhållande till de konsumenter som kommer in och ska prata med dem. De har större krav på sig att sälja även andra produkter samtidigt, och de har blivit färre därför att man har dragit ned på personalstyrkan.

Jag tycker att det vore intressant att veta om du tycker att det är ett problem. Tror du inte att det speglar någonting när tre fjärdedelar säger att de har fått en tuffare arbetsmiljö och när en väldigt stor andel säger att de har mindre möjligheter att hänga med i utvecklingen? Arbetsgivaren ger dem inte den möjligheten. Sedan kan man på egen maskin kanske fixa det. Men både du och jag vet att det blir mycket bättre om arbetsgivaren erbjuder en strukturerad kompetensutveckling än att man säger till varje individ: Det är ditt ansvar.

Anf. 40 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Vad gäller samtliga legitimationsyrken i Sverige har vi ett system där Socialstyrelsen ställer krav som måste uppfyllas kompetensmässigt för att man ska kunna få sin legitimation. Därefter har vi i Sverige inget statligt sätt att ställa krav på vidareutbildning, recertifiering eller relegitimation. Det finns i stort sett i alla andra länder.

Det här baseras på att vi i Sverige i stället har ett system där den enskilde har ett ansvar. Är man legitimerad, oavsett om det är som receptarie eller barnmorska, har man ett eget ansvar att se till att man upprätthåller kompetensen. Dessutom är det ett ansvar för arbetsgivaren att se till att personalen har hög kompetens.

Jag tycker att den diskussion är intressant som i dag förs i Sverige om att vi kanske borde göra som de flesta andra länder, nämligen att ställa krav på recertifiering av samtliga legitimationsyrken. Jag tycker att det är ganska orimligt att man, bara för att man en gång i livet har skaffat sig en läkarutbildning, är fri att utöva det yrket tills man är gammal och dör. Jag tycker att det vore mycket bättre om samhället tog ett ansvar där.

Det jag reagerar på är när ni i oppositionen av alla legitimationsyrken pekar ut just legitimerade apotekare och receptarier och menar att det är där vi har problem med kompetensen, en kompetensbrist. Det är det ni säger. Därför är det där som staten måste gå in och reglera och säga: Här, och på inget annat område, ska vi ha någon form av recertifiering och ställa statliga krav på vidareutbildning.

Jag tycker att oppositionen försummar den drivkraft som finns hos arbetsgivare. Det finns inte en aktör på apoteksmarknaden som inte vill se till att personalen har hög kompetens. Det vore fullkomligt förödande för Apoteksamariten eller Apoteket AB om ett fel skedde beroende på brister i kompetensen hos personalen. Därför yrkar jag avslag på er reservation.

Anf. 41 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kanske inte kan se den direkta kopplingen till att nödvändigtvis pröva legitimationen om man har en kompetensplattform. I stället ska man underlätta efter en väldigt stor förändring och omreglering av apoteken. Det är därför frågan kommer upp nu. De fackliga organisationerna och personalen slår larm och säger att det har blivit en stor förändring efter utförsäljningen och omregleringen av apoteken. Det är kanske inte så konstigt när vi har fått många fler apotek, som du säger, Anders. Det är färre personal. En del apotek har fått lönsamhetsproblem, och hälften har varit med om neddragningar.

Då är det inte så konstigt att en kontinuerlig kompetensutveckling som man behöver avsätta tid för kan komma i kläm. Det innebär inte att vi säger att personalen inte är kompetent. Vi säger att de har för dåliga möjligheter att upprätthålla sin kompetens på sikt. Om jag inte kommer ihåg fel – du kanske kommer ihåg bättre – sade Statskontoret samma sak i sin utvärdering, att här finns ett problem som man behöver göra någonting åt.

Jag tycker att det vore intressant om du tog det här problemet på allvar och lyssnade på dem som arbetar ute. Du säger att du har varit på ett apotek, säkert på några till, men det är tusentals som har svarat på enkäten och gett uttryck för hur de upplever sin arbetsmiljö. De säger att här är det problem, och det är många som säger det. Det är inte 4 procent eller 10 procent, utan det är väldigt många som säger att här fattas det något. Då tycker jag att det vore väldigt bra om man tog tag i frågan. Det handlar faktiskt om det som vi har pratat mycket om – patientsäkerhet, om läkemedel används rätt och tryggheten att känna att personalen har tid med en, har tid att ge råd och ta ett samtal med en.

Om ni inte vill göra något annat än att titta på allt, som du säger, skulle inte en kompetensplattform vara en bra början?

Anf. 42 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! I grunden handlar det här lite om Vänsterpartiets syn på företagande. Vänsterpartiet tror att man har stora möjligheter att bli en framgångsrik apoteksaktör om man ser till att ha ett så litet lager som möjligt så att så många patienter som möjligt går ut genom dörren utan att ha fått sitt läkemedel och att det skulle vara en framgångsfaktor att dra ned på vidareutbildning och se till att personalen över huvud taget inte trivs.

Jag tror precis tvärtom. Vill man bli framgångsrik, som till exempel Apoteksamariten i Uppsala, ska man se till att de kunder som kommer för att få sina läkemedel får ett så bra bemötande som möjligt, är jättenöjda och går ut genom dörren med det läkemedel som har förskrivits. Jag skulle som apoteksaktör se till att ha personal som var så nöjd som möjligt och som trivdes.

Ett av problemen när vi har fått 400 nya apotek är att det har blivit en otrolig konkurrens om personal. Jag tror att en framgångsfaktor skulle vara att se till att man har väldigt hög kompetens hos sin personal och att se till att sköta vidareutbildningen. Gör man inte det kommer man för det första att få problem med att rekrytera, beroende på att ryktet sprider sig snabbt att man som apoteksaktör struntar i vidareutbildning. Det andra och det absolut allvarligaste för en apoteksaktör skulle vara om det skedde en felexpediering av ett läkemedel beroende på bristande kompetens hos personalen. Den som gör det tror jag är borta från marknaden.

Jag känner inte den stora oro som oppositionen, och framför allt Eva Olofsson, känner. De vill ha en statlig reglering av vidareutbildning för apotekspersonal. Det jag tycker skulle vara intressant är att ta ett större grepp på all legitimerad personal i Sverige: Hur ska vi se till att försäkra oss om att man behåller kompetensen efter det att man har fått en legitimation?

Anf. 43 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! Vad är tillgänglighet? Handlar det om öppettider? Handlar det om människor som ska ha närhet till apotek? Ska läkemedel alltid finnas i lager? Handlar tillgängligheten om att slippa köer och få bra service?

Den proposition som vi nu debatterar handlar just om tillgänglighet och ändamålsenlig prissättning. Betänkandet är ännu ett steg i rätt riktning för att än mer förbättra tillgängligheten och uppnå målen om en modern hälso- och sjukvård som är tillgänglig för alla på lika villkor.

För att säkerställa ännu bättre tillgänglighet föreslår vi att apoteken och de läkemedelsföretag som tillhandahåller läkemedel inom utbytessystemet ska ha en tillhandahållandeskyldighet angående periodens vara. Det innebär att man ska ha varan i lager för de kunder som efterfrågar läkemedlet. Detta kommer att förbättra tillgängligheten och servicen ytterligare.

I dag expedierar apoteken ungefär 95 procent av alla recept när kunden kommer till sitt apotek, vilket är likvärdigt med tiden för apoteksmopoleet. Men vi strävar ständigt efter att förbättra detta. 24-timmars-

regeln innebär att apoteken bör tillhandahålla ett efterfrågat läkemedel senast ett dygn efter att det efterfrågats. De apotek som inte direkt kan tillhandahålla ett läkemedel ska informera konsumenten om var denna kan hitta varan. Numera kan även konsumenterna själva söka och hitta vilket apotek som har varan i lager. Lagerstatusfunktionen, som marknaden själv har skött, lanserades genom ett samarbete mellan Sveriges Apoteksförening och LIF. Den är för kunderna ett enkelt sätt att söka reda på var man kan hämta sin medicin på närmaste apotek. Funktionen finns att hitta på fass.se och sverigesapotek.se.

Herr talman! Regeringen kommer även fortsättningsvis att satsa på apotek i glesbygden genom ett särskilt apoteksstöd. Stödet kommer att möjliggöra fortsatt drift av apotek i glesbygdsområden för att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning i hela landet.

Dessutom har Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, fått i uppdrag att göra en översiktlig kartläggning av alternativa modeller för hur en säker tillgång till läkemedel i glesbygd ytterligare kan förbättras.

Vi kommer också att stärka farmaceuters möjlighet till apotekskryss i lag. Farmaceutkryss handlar om att avstå från generiskt utbyte av medicin om den bedöms medföra betydande problem för patienten. Farmaceuter får alltså motsätta sig utbyte av läkemedel enligt dagens regler, och detta tydliggör vi nu i lag. Om farmaceuten har motsatt sig utbyte ska uppgifter om detta få föras in i E-hälsomyndighetens receptregister. E-hälsomyndigheten ska lämna ut uppgifterna till TLV, som utövar tillsyn på området.

Herr talman! Sverige har en högre prisnivå på läkemedel som har funnits på marknaden ett antal år jämfört med andra jämförbara länder. Därför vill vi införa en takprismodell för äldre läkemedel om det har gått 15 år efter det att läkemedlet godkänts för försäljning eller om det finns läkemedel som är utbytbara mot läkemedlet och som marknadsförs till öppenvårdsapotek i Sverige. Syftet är att skapa en enkel och förutsägbar takprismodell som ger lägre priser på framför allt äldre läkemedel. Prissättningen av vissa äldre läkemedel går att utveckla.

Det är betydligt lättare för de lokala marknadsbolagen att anpassa prisnivån lokalt när väl patentet har fallit, vilket borde skapa goda förutsättningar för en fortsatt god och bred tillgång till effektiva läkemedel även efter det att de har varit godkända i 15 år. Den utvecklade takprismodellen ska också ses i relation till den överenskommelse som regeringen har tecknat med LIF och som sträcker sig till 2017.

Vår bedömning är att en utvecklad takprismodell som utgår från överenskommelsen med LIF på ett bättre sätt genererar en besparing samtidigt som den även fortsättningsvis säkerställer god tillgång till läkemedel i Sverige. Modellen är dessutom enkel, transparent och förutsägbar för alla.

Herr talman! Vi har i dag 375 fler apotek än 2009, då omregleringen utfördes. Dessa nyetableringar har skett i allt från storstädernas centrum till orter på landsbygden där det tidigare inte fanns några apotek. Tillgängligheten har även förbättrats kraftigt tack vare apotekens ökade öppettider, som i dag uppgår till 53 timmar i veckan. Omsatt i antal gamla apotek innebär detta en ytterligare ökning med drygt 330 apotek.

I Södertälje, som jag kommer ifrån, har vi fått fyra nya apotek. Dem jag är extra glad över är apoteken i Ronna och Hovsjö, där vi tidigare inte

hade tillgång till apotek. Medborgarna som bor där är jättegglade över närheten till sina apotek. Detta är miljonprogramsområden, och många äger ingen egen bil. Kollektivtrafiken är inte heller den bästa, så man är mycket nöjd med sina apotek i Ronna och Hovsjö.

Låt oss se till helheten i apoteksregleringen. Jag minns med fasa hur det var när jag skulle hämta ut medicin på recept på mitt apotek i centrala stan i Södertälje. Det var alltid köer. Man fick vänta och vänta. I bästa fall kunde man lämna in receptet och hämta medicinen dagen efter. Många gånger hann man inte till klockan sex och hänvisades då till ett jouröppet apotek i Stockholm, som man inte alltid hade tid att åka till. Om man hade småbarn som var sjuka och ville ha medicinen omgående var det ännu jobbigare.

Vi ser att vi nu har kvällsöppna apotek och receptfria läkemedel på mackar som är dygnetruntöppna. Jag ser det som att det har blivit mycket bättre. Det finns vissa brister, som vi täpper till nu. Men helheten har blivit mycket bättre.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 44 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har några frågor på samma tema som Eva Olofsson hade till Anders W Jonsson tidigare. Vi vet att vi inte är överens om själva avregleringen, utförsäljningen eller vad vi nu kallar det. Vi tycker fortfarande inte att det var någon klok idé att slå sönder ett system som fungerade bra. Det oroar mig dock lite grann att Anders W Jonsson inte ser den problematik som beskrivs av både Statskontoret och Farmaciförbundet när det gäller möjligheterna att göra ett bra jobb på apoteken.

Min enkla fråga till Metin är denna: Känner inte heller han oro för det som lyfts fram så tydligt om att man känner stress och bekymmer när det gäller att kunna göra ett jobb på ett klokt sätt?

Anf. 45 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Lennart Axelsson för frågan. Möjligheten att göra ett bra jobb är jätteviktig. De apotek jag har besökt ser inga problem med att göra ett bra jobb; de gör ett fantastiskt jobb. De har ofta tid att sitta med patienten och samtala och ge lite information om hur medicinen ska tas, hur länge den ska tas och så vidare.

På de apotek jag har besökt upplever man inte denna stress och press och att man har för mycket att göra. Tvärtom – det har blivit fler apotek och fler aktörer, och konkurrensen har gjort att apoteken anställer fler. De vill ha fler patienter och kunder som hämtar ut sina läkemedel hos dem. Det är en fri marknad, och man vill ha bättre service och bättre möjligheter att göra ett bra jobb. Det är det som är själva grundtanken: Vi som kunder ska få bättre service. Tillgängligheten är grundtanken.

Anf. 46 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att Metin vill försöka förklara hur han skulle vilja att det var. Men om man nu läser både Statskontorets och Farmaciförbundets beskrivningar i betänkandet ger de en helt annan bild.

Vi har ett apotek i Nora – det hade vi förut, och det har vi fortfarande. Jag går gärna in på det apoteket, och jag blir väldigt bra bemött. Men det är i den samlade bilden av hur det ser ut runt om i Sverige som man beskriver det här, både från Statskontorets sida och från Farmaciförbundets sida. Den bilden är inte alls som den Metin och jag har upplevt när vi har besökt apotek.

Frågan är om man inte borde ta till sig de varningssignaler som ges och försöka göra någonting åt det här. På sikt är det naturligtvis inte bra om personalen inte söker sig till de här områdena därför att många upplever det som stressigt och svårt att ge kunderna det som de behöver. Det gäller speciellt på ett område som hälso- och sjukvård, där man är helt i händerna på den personal som man ställs inför. Då är det jätteviktigt att de känner att de har kompetens att ge de råd och det stöd som man behöver i den situationen.

Anf. 47 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Det är väldigt viktigt att ha den här tiden med patienterna, att ha rätt kompetens och så vidare. Men vi ser det som att den fria marknaden kommer att reglera detta – om man behöver mer personal anställer man mer personal. Vi kan välja att gå till de apotek som vi trivs bäst med och där vi får den bästa servicen. Går jag till ett apotek där jag känner att det är stressigt, där jag inte får rätt hjälp och där det inte funkar för mig väljer jag ett annat apotek nästa gång. Det kan man göra i dag, men det kunde man kanske inte göra förr.

Jag kan tycka att det är synd att vissa känner att det har blivit stressigare eller att man inte har rätt kompetens. Då kan man ju välja att byta jobb, att söka sig till ett annat företag inom branschen. Det är också ett sätt att vidareutveckla sig själv.

Anf. 48 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Flera har lyft fram att läkemedel är en viktig del av sjukvården. Ja, det är de verkligen. Det är också det mest reglerade området.

Vi har regler för hur kliniska provningar ska sjösättas. Vi har regler för att läkemedel ska testas på djur för sina toxikologiska effekter. Vi har regler för hur läkemedel ska tillverkas rent farmaceutiskt.

Tillverkningsförhållandena och godkännandeprocessen håller vi koll på. I den europeiska läkemedelskontrollen och i den svenska genomgår läkemedlen en rigorös prövning beträffande nytta och risker. Sedan är det prissättningen hos TLV som också inrymmer om läkemedlen är bra nog för att få subvention.

Vi har regelverk för apoteken om leveranser, kompetens, utlämnande på ett säkert sätt, koll av förfalskningar och så vidare.

De svaga länkarna är läkarnas förskrivning av läkemedlen och patienternas användning. Där har regeringen utformat en läkemedelsstrategi för att komma till rätta med alla dessa problem.

I detta betänkande behandlas en proposition, som har nämnts tidigare, om tillgänglighet och prissättning, och där finns inga motioner. Däremot behandlas en rad motioner från allmänna motionstiden 2012 och 2013 som vi har att diskutera här.

Man kan se att mycket har hänt sedan framför allt de äldsta motionerna skrevs. De är helt enkelt inte längre aktuella i sina yrkanden då åtgärder har vidtagits under vägen.

Apoteksomregleringen har tagits upp här. Det är väl få förändringar inom hälso- och sjukvården som har varit föremål för så många uppföljningar. Det har kommit fram kloka iakttagelser och synpunkter, som alliansregeringen rättar till efter hand.

Vårdanalys analys av apoteksomregleringen är läsvärd. Själv tyckte jag: Vårdanalys – varför ska vi ha en sådan myndighet? Socialstyrelsen borde kunna göra det här. Men jag har omvärderat det; jag tycker att det här är en väldigt effektiv, klok och kunnig myndighet. De har gått igenom omregleringen och pekat på att vi har fått många fler apotek och ökade öppettider. Som Metin tog upp behöver man nu inte ångslas när klockan närmar sig sex, för det går att få tag på läkemedel.

Vårdanalys tar upp lagerhållning och glesbygdsapoteken. Där finns ett förslag att fundera över, och det är handelsmarginalerna för glesbygdsapoteken. Jag är inte säker på att det är en bra lösning, men i dagsläget skjuter vi till extra pengar för glesbygdsapotek.

Då vill jag påminna om att det definitivt inte var bättre på Apotekets tid. Där hade man en knapp handelsmarginal, vilket gjorde att glesbygdsapotek efter glesbygdsapotek fick stänga. Då skapade man apoteksombudsorganisationen i stället, som till dels kompletterar. Dessförinnan, när apoteken var privatägda, fick apotek som gick med vinst betala en viss procent av vinsten till en pott som gick till att driva glesbygdsapotek. Men den möjligheten försvann 1971, och det ledde till att många apotek lades ned i olika glesbygder i Sverige.

Kompetenskraven har tagits upp. Det ingår ju i tillståndet att få driva apotek att se till att personalen har och får den utbildning och fortbildning som behövs för verksamheten. Sedan kommer detta in att kunder ju märker om kompetens saknas. Och här finns en konkurrens. De apotek som inte håller kunskapskravet uppe kommer att försvinna, om det inte är så att Läkemedelsverket genom sin tillsyn eller Vårdanalys och Ivo slår till med de tillsynsinsatser som de är ansvariga för.

Många andra saker har tagits upp, som receptfria preparat. Här har Läkemedelsverket ett ansvar att följa upp vilka preparat som får marknadsföras utan att risker uppstår. Där är paracetamol ett problem, och det var det redan innan det fick komma ut i allmän handel. Men det ska vägas mot problemet att inte få tag på detta preparat, som ju är det febernedsättande preparat som ska användas för barn. Acetylsalicylsyra ska inte användas för barn, och då måste man ha något annat att ta till. Det handlar om att få så säker användning som möjligt genom kunskapsförmedling.

Frågan om preventivmedel har också tagits upp. Nu har landstingen kommit överens om vad som ska gälla när det gäller tillhandahållande av preventivmedel. TLV funderar på om listan är tillräckligt lång, men man ser också på andra läkemedel. Hur kan landstingen förena sig kring ett sortiment och rekommendationer som alla kan ansluta sig till?

Tillgängligheten och 24-timmarsregeln har tagits upp. Här har branschen, LIF och Apoteksföreningen, kommit överens om ett informationssystem. Finns inte ett preparat på ett apotek ska man få veta på vilket annat apotek det går att få.

Ett problem som man inte kommer åt är tillverkarnas lager och i vilken utsträckning de kan tillhandahålla sina läkemedel. Det är inte bara ett problem för Sverige, utan det är ett problem för hela Europa. Den europeiska läkemedelskontrollen har nu en särskild utredning kring varför man inte kan hålla en tillverkningstakt som följer behoven i EU-länderna.

Det är alltså inte ett enbart svenskt problem. Det finns också med i propositionen vi diskuterar att man måste acceptera att 24-timmarsregeln inte alltid kan hållas. Det går inte alltid.

Det som jag tycker är glädjande och som man ser nu är upphandlingen av läkemedel i landstingen. Landstingen har velat sköta den vart för sig men har nu kommit fram till att det är bättre att ha en gemensam upphandling. Det kostar mycket tid och kraft och kräver kompetens att värdera vad ett läkemedel egentligen är värt, och jag tror att det är bra att man på landstingssidan samlar kompetens som sköter det på ett ställe.

Det har också tagits upp att introduktionen av nya läkemedel tar för lång tid. Här har regeringen i sin nationella strategi satsat 40 miljoner på att få ett bra flöde från registrering av ett nytt läkemedel och godkännande av pris för att få ut kunskapen till landstingen och förskrivarna så att det inte i onödan finns risk att patienter inte får tillgång till det bästa.

Jag gläds åt att det blir en fortsättning för apoteksombuden. Det har regeringen aviserat. Jag tror att det är en väldigt bra resurs ute i glesbygden och att det stöder den lokala handeln. Att vara apoteksombud och ombud för Systembolaget och spel stärker ekonomin hos lanthandlarna på ett sätt som är bra för alla.

Miljön har tagits upp. Här sker beredning i Regeringskansliet. Det handlar om hur vi i Sverige hanterar läkemedel – dels dem vi kastar, dels dem vi har ätit upp och som på naturlig väg kommer ut i miljön. Det är ett globalt samarbete som måste till när det handlar om läkemedel och miljö, och det bereds i Regeringskansliet.

Läkemedelsförsäkringen bereds likaså. Lif och branschen är också intresserade av att alla företag ska ha en läkemedelsförsäkring. Här är jag övertygad om att vi kommer i mål precis som vi gör med särlekemedlen, som är dyra läkemedel för väldigt få patienter.

Egenvårdsprodukter har också nämnts. Här är det ju så att apoteken kan vara prispressare och är det i dag. Det har talats om egenvårdsprodukter som om de är nästan sekunda och inte borde marknadsföras på apotek, men det har visat sig vara en bra prispress på salvor och allt möjligt annat.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avstyrker reservationerna.

(Applåder)

Anf. 49 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Läkemedel är en viktig del av behandlingen inom hälso- och sjukvården. Det handlar om utveckling av läkemedel, och det handlar om tillgänglighet till läkemedel. Sverige har legat i framkant och ska ligga i framkant när det gäller läkemedelsfrågor.

Jag vill inledningsvis markera att såväl läkemedelsindustrin som apoteken är viktiga och nödvändiga för att upprätthålla hög kvalitet inom hälso- och sjukvården. De delar av sjukvården som industrin och apote-

ken utgör är väsentliga för att den övriga sjukvårdspersonalen ska kunna klara sina uppdrag. Vi måste se det som en helhet.

Herr talman! Den nationella läkemedelsstrategin som uppgraderas i en handlingsplan varje år är ett viktigt redskap för att nå medicinska resultat, en patientsäkerhet i världsklass och jämlikhet när det gäller vården. Strategins vision, Rätt läkemedelsanvändning till nytta för patient och samhälle, är formulerad för att tillvarata både den enskilda patientens och samhällets intresse av ändamålsenlig läkemedelsanvändning.

Jag välkomnar också att regeringen givit den nationella samordnaren för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården i uppdrag att titta på hanteringen av information i hela ordinationskedjan från förskrivare via expeditör till slutanvändare. Uppdraget som har givits till den nationella samordnaren för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården handlar dels om att ta fram bättre hantering, dels om att lägga fram eventuella nödvändiga författningsförslag.

Ett annat område som är viktigt är läkemedelsgenomgångar. Den 1 september 2012 trädde Socialstyrelsens reviderade föreskrifter och allmänna råd om läkemedelsgenomgångar i kraft. Enligt dessa ska personer över 75 år som har ordinerats fem eller fler läkemedel erbjudas läkemedelsgenomgång. Den 1 oktober 2013 lanserades även ett webbaserat undervisnings- och utbildningsmaterial om läkemedelsgenomgångar för äldre. Av handlingsplanen för läkemedelsstrategin framgår det att olika typer av uppföljning och undersökning för att säkerställa att dessa råd tillämpas är på väg. Det är viktigt för att vi ska kunna säkerställa rätt användning av läkemedel och därmed få maximal nytta av dem.

Syftet med de olika åtgärder som regeringen föreslår är just att förbättra patientsäkerheten och användningen av läkemedel. Fokus för hela regeringens arbete är patientsäkerhet. Varje enskild person lyfts fram, och vi ser till att markera de etiska bedömningarna i dessa avseenden.

Herr talman! Mycket av fokus har varit på äldre och läkemedel när vi har talat om patientsäkerhet. Det är helt rätt. Det har varit nödvändigt; det har varit ett bristområde som vi nu är på väg att åtgärda.

Men jag vill också framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2014 avsatt medel för att stödja en utveckling som pågår inom hälso- och sjukvården med att förbättra läkemedelsbehandlingen av barn. Det är en förbättring som syftar till samlad, strukturerad och adekvat information om läkemedel för barn och ungdomar. Att utvidga kunskapen om barns läkemedel återfinns också i ett av de insatsområden som finns i handlingsplanen för 2014 i den nationella läkemedelsstrategin.

Läkemedelsverket har också i uppdrag att fortsätta att systematiskt kartlägga och följa upp barns läkemedelsanvändning i syfte att identifiera kunskapsluckor som eventuellt finns samt att samla och utveckla befintlig kunskap när det gäller barn och läkemedel. Läkemedelsverket tar också fram behandlingsrekommendationer för barnsjukvården. Detta är ytterligare en viktig del när det gäller att skapa patientsäkerhet och fokus på barn och läkemedel.

Herr talman! Apoteken i vårt land är en mycket stor verksamhet och har varje år över 110 miljoner kundbesök. Det motsvarar ca 300 000 besök om dagen på apoteken.

I dag finns det i Sverige 1 350 apotek, vilket är en ökning med ca 40 procent sedan omregleringen av apoteksmarknaden. Nya apotek har

öppnats där det aldrig tidigare har funnits apotek. Vi vet att det också har blivit längre öppettider. Ett exempel som har nämnts här är Hovsjö, men jag vill också nämna Insjön som ett exempel på ett glesbygdsområde som har fått nya apotek. Över hela landet har vi förbättrat tillgängligheten.

Tillgängligheten och 24-timmarsregeln är viktiga delar i apoteksomregleringen. Det är också viktigt för patienterna att känna den tryggheten. Jag välkomnar därför att Sveriges Apoteksförening tillsammans med Lif nu har redovisat en funktion för lagerstatus som är gemensam för landets samlade apotek. Denna funktion gör det möjligt för kunder att i förväg kontrollera om ett läkemedel finns tillgängligt eller om det måste beställas.

Det här är ett resultat av samarbete mellan Sveriges Apoteksförening och Lif, och det är därigenom också en viktig del i utvecklingen, där branschorganisationerna tar initiativ i syfte att öka kundvänligheten. Det kommer att finnas tillgängligt på datorer, läsplattor och mobiler. Som någon tidigare nämnde finns det också på fass.se eller sverigesapotek.se. Vi välkomnar denna utveckling och detta initiativ från branschen.

Herr talman! Slutligen vill jag framhålla att det är en viktig signal till patienter i glesbygd, som ibland motiverat men ofta också omotiverat, har oroats av utvecklingen och rykten om nedläggning. I regeringens arbete finns en tydlig signal, där man inrättat ett särskilt apoteksstöd för att möjliggöra fortsatt drift av apotek i glesbygdsområden. Detta särskilda apoteksstöd för glesbygden är viktigt för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för patienter i hela landet. Apotek är en viktig del. Läkemedel är förutsättningen för en god sjukvård. Vi vill att det ska gälla hela landet, och det är därför som också detta särskilda glesbygdsstöd är upprättat.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkande SoU22 och därmed också regeringens proposition i detta ärende.
(Applåder)

Anf. 50 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är något som kallas för senioransvarig i partiet i Örebro län. Det innebär att jag från och till träffar ganska många äldre människor. Det är oftast när man är äldre som man får behov av mediciner i större omfattning, av naturliga skäl.

Jag pratade med en person som deltagit i valrörelsen som sade: Jag har mött ett antal människor som inte är speciellt nöjda med utvecklingen inom apoteksområdet. Det verkar inte riktigt som om Alliansen kan ta till sig den problematik som ändå finns. Det är lite oroande.

Jag tänkte ställa samma fråga till Anders Andersson som jag ställde till Metin Ataseven, och den gäller detta med kompetensen. Tidigare kändes det tryggare att gå till apoteket. Man visste att det var en viktig del av svensk hälso- och sjukvård, och det var det som var apotekets uppgift. De produkter som fanns där var sådant som man kunde känna trygghet i.

Det finns kompetent personal nu också, men det kommer signaler från Farmaceutförbundet och Statskontoret. Statskontoret skriver så här: "Statskontoret varnar för svårigheter att behålla kompetens och säkerhet i läkemedelsförsörjningen på öppenvårdsapoteken." Det måste man ta till sig, och man måste fundera på vad man ska göra åt det. När vi går till

apoteken ska vi veta att den som tar emot oss har kunskaper som vi behöver för att kunna använda den medicin som läkaren tycker att vi behöver ha för att bli friska.

Anf. 51 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Lennart, för dina frågor och synpunkter! Jag tycker också att det är viktigt att vi vågar föra en dialog om sådant som rör sig ute bland människor i allmänhet.

Jag träffar också ganska många äldre – och många i min egen generation, även om vi inte tycker att vi är så gamla, som också har behov av läkemedel varje dag – som har synpunkter. Även jag har mött kritiska synpunkter. Jag är också beredd att säga att regeringen med socialministern hör till dem som tar till sig de synpunkter som kommer. Det är därför vi har fått den proposition som vi har på bordet i dag, som ju också oppositionen har givit sitt gillande till genom att inte motionera på den. Det är en proposition som syftar till att förbättra detta. Ingen patient som är i behov av läkemedel för sitt välbefinnande ska behöva uppleva en oro för tillgängligheten till den eller för apotekets kompetens.

Du tar upp kompetensfrågorna. Självklart kommer vi att följa detta. Det är inte acceptabelt att ha apotek i Sverige där man inte har personal som upprätthåller den kompetens som behövs för att patienterna ska kunna vara trygga.

Du, Lennart, talar om den trygghet du kände när du tidigare gick till monopolet, när det fanns ett apoteksmonopol i Sverige. Jag är inte säker på att tryggheten då, objektivt sett, var särskilt mycket större än den är nu. Men jag som kristdemokrat är angelägen om att man ska kunna vara trygg och veta att det finns kompetens hos apotekare när man får rådgivning. Den kompetensen ska vi vara måna om att behålla i framtiden, och vi ska vara beredda att göra de insatser som behövs för att säkerställa det.

Anf. 52 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Det är positivt att Anders Andersson nu, för en gångs skull, talar om att det finns bekymmer med den här reformen. Det är inte så konstigt att vi står bakom ert försök att få ordning på vissa saker som ni förut hade ställt till. Det är ju detta som det handlar om. Vi kommer att applådera varje gång ni tar steg som innebär att det faktiskt kan bli ordning och reda på apoteksområdet. Det var det förut.

Det förtjänar alltid att nämnas att man inte ska försöka laga det som inte är trasigt. Apoteket var inte trasigt förut, men det blev det när ni försökte laga det. Det är jättebra om ni nu försöker att få ordning på det igen.

Jag kommer med all säkerhet att möta äldre människor – man vet inte riktigt om man själv räknas som äldre eller inte – och personer som har behov av att gå till apoteket regelbundet och som i dag känner bekymmer med att de till exempel inte vid första besöket får tag på den medicin de behöver. När man har tittat på detta har man framhållit att just detta är något som inte fungerar.

Jag vet att det finns jättemånga bra apotek, även nya apotek. Det är inte det som är bekymret. Men vi måste ge förutsättningarna för att detta även fortsättningsvis ska vara en väl fungerande, viktig del av svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 53 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt som du säger, Lennart, att det finns bekymmer. Det finns inget samhällsområde där det inte kan finnas delbekymmer.

Problemet är att det fanns bekymmer tidigare också, och de bekymren var så stora att regeringen gick in och gjorde en omreglering för att öka tillgängligheten, öka öppettiderna, få fler apotek och ge både glesbygd och storstäder en närhet till apoteken. Vi gick in och gjorde detta för att bekymren var så stora.

När jag lyssnar till dig och en del andra socialdemokrater får jag känslan av att ni har en otrolig nostalgisk längtan tillbaka till en monopoltid då det fanns en hand som pekade och det var en överhet som talade om var apotek skulle vara, vart jag skulle gå och vilka öppettider och hämtningstider man skulle ha. Vi andra vill inte tillbaka till detta. Vi tror faktiskt att det är bra med en omreglering som har gett oss möjlighet till receptfria läkemedel under dygnets alla timmar på flera tusen ställen. Vi tror också att de 1 350 apotek vi nu har med olika aktörer är en viktig del i att skapa en mångfald och också en utveckling.

Slutligen vill jag säga att när det gäller äldres möjligheter att få läkemedel är det nog inte fler i dag än tidigare som har bekymmer. Problem fanns också på monopoltiden. Jag kan redovisa det från min egen hemkommun. Men en sak är klar: Som kristdemokrat är jag inte nöjd förrän både du och jag, Lennart, och alla andra i samhället, inte minst äldregenerationen och barnfamiljerna, ska kunna känna att man inte har några bekymmer med att hämta sin medicin. Man ska lita på kompetensen och vara trygg i att det finns en kompetens inom apoteksmarknaden som gör att man faktiskt får den bästa möjliga insatsen och därmed bästa möjliga kvalitet och patientsäkerhet. Detta är inriktningen, och den ska vi hålla fast vid. Ingen är nöjd förrän alla får samma kvalitet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 17 §.)

Prot. 2013/14:115

27 maj

*Ökad tillgänglighet
och mer ändamåls-
enlig prissättning
av läkemedel*

*Fritidspeng för barn
i hushåll med försörj-
ningsstöd*

14 § Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU26

Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd (prop. 2013/14:168)
föredrogs.

Anf. 54 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Utformningen av det här förslaget är minst sagt olycklig, skulle man kunna säga. Synen på välgörenhet till socialt utsatta människor trodde vi att vi sedan länge hade lämnat bakom oss till förmån för en modell med en mer generell social välfärd.

I propositionen anser regeringen att det är nödvändigt att socialtjänsten i varje enskilt fall och i samråd med hushållet kommer överens om lämpligt utbetalningssätt.

Det här synsättet ger intryck av att regeringen inte litar på de berörda familjerna och deras vilja och förmåga att prioritera sina barn. Barn ska inte behöva be särskilt om att få ha en meningsfull fritid. Barn och deras

föräldrar ska inte heller behöva be om intyg från exempelvis föreningsverksamhet eller utsättas för särskild övervakning och särskilda kontroller för att visa att de har deltagit i organiserad verksamhet. Därför anser vi att propositionen borde avslås.

Statistiken visar att barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll är underrepresenterade i organiserade fritidsverksamheter. Därför finns det starka skäl att förstärka möjligheten för barn i de här hushållen att få en aktiv fritid.

7 procent av Sveriges barn bor i hushåll som får ekonomiskt bistånd. Det är viktigt för de barnen att de får samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Barn behöver inte bara delta i organiserad fritidsverksamhet utan har också behov av mer privat fritidssysselsättning med familj och kompisar.

Det ekonomiska biståndet behöver en generell förstärkning. Regeringen borde därför i stället se till att barndelen i riksnormen höjs.

Herr talman! Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran och ska behandlas med aktning för sin person och egenart. Den som har vårdnaden om ett barn har ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och fostran tillgodoses.

Föräldrarna ska svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga.

Det ekonomiska biståndet är välfärdssystemets yttersta skyddsnät och syftar till att träda in under kortare perioder av försörjningsproblem när andra försörjningsmöjligheter är uttömda. Biståndet är det mest utpräglat selektiva stödet av alla stöd i samhället, med en fullständig individuell behovsprövning.

Regeringens förslag om fritidspeng slår in på en väg som leder tillbaka till gamla tiders fattigvård. Fritidspeng låter väldigt bra, men vad det handlar om är att föräldrar med dålig ekonomi ska behöva gå med mössan i hand till socialtjänsten och be om särskilda pengar till sitt barns fritidsaktiviteter.

Regeringens förslag grundar sig i ett misstroende mot föräldrar och mot socialtjänsten, och det är både stigmatiserande och förnedrande. Det går dessutom stick i stäv med vår modell, som tar sin utgångspunkt i en generell välfärd och social rättvisa.

Herr talman! Som jag nämnde tidigare vet vi att barn i ekonomiskt utsatta hushåll har begränsade möjligheter till en aktiv fritid. Statistiska centralbyrån visar att både flickor och pojkar som lever i ekonomiskt utsatta hushåll i mycket mindre utsträckning deltar i fritidsaktiviteter jämfört med andra barn. Och i hushåll där man inte har så gott om pengar, där den så kallade kontantmarginalen är dålig, besöker man i mindre utsträckning idrottsanläggningar. Och speciellt pojkar i ekonomiskt utsatta hushåll gör färre kulturbesök.

I ett rikt välfärdsland som Sverige borde alla barn ha en bra uppväxt och tillgång till fritidsaktiviteter, idrott och kultur. Det viktigaste för att barn ska ges bra uppväxtvillkor är att deras föräldrar har jobb. När det gäller regeringens misslyckade jobbpolitik skulle vi kunna ha en ganska lång debatt. Men nu fokuserar vi på fritidspengen, som väl ska försöka gjuta lite olja på vågorna.

Här och nu lever ungefär 50 000 barn i familjer med långvarigt behov av försörjningsstöd. Eftersom barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll inte deltar i olika verksamheter på samma sätt som andra finns det goda skäl att förstärka deras möjligheter att göra det, så att de på det sättet kan få en aktiv fritid.

Men vi socialdemokrater tycker att det finns tre saker som regeringen borde ha prioriterat, inte minst för barnens skull.

Man borde höja barndelen i försörjningsstödet. Skippa den stigmatiserande fritidspengen! Höj i stället barndelen i riksnormen med motsvarande belopp för de berörda familjerna!

Sänk avgifterna för barnens fritidsaktiviteter! Se till att ge stöd till föreningsliv, och stärk barns och ungdomars tillgång till kultur, idrott och fritidsverksamhet! Vi vet att det finns ganska många höga avgifter som gör att man stänger ute barn från verksamheter.

Gör barnkonventionen till svensk lag! I barnkonventionen konstateras att alla barn har rätt till vila och fritid samt lek och rekreation och rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Eftersom fritiden är viktig för barns utveckling måste alla barn få en möjlighet till en intressant och utvecklande fritid. Därför borde barnkonventionen göras till svensk lag.

Jag sade tidigare att det här förslaget slår in på en väg som leder tillbaka. Vi lämnade väl redan någon gång på 50-talet tankarna på välgörenhet och fokuserade i stället på generella sociala välfärdssystem. Det innebär ganska mycket att lämna välgörenhetstänkandet och kontrollen av fattiga människor. Men det här förslaget är ett klart steg tillbaka. Jag tycker också att det visar just på att det handlar om att ha kontroll över fattiga människor och att hålla fattiga människor i herrans tukt och förmaning.

Många människor som befinner sig där de befinner sig i dag har försörjningsstöd på grund av regeringens misslyckade jobbpolitik och de försämringar som har skett inom de sociala trygghetssystemen.

För några veckor sedan debatterade vi här i kammaren ett helt annat område, nämligen regeringens redogörelse för äldrepolitiken. Det finns några intressanta kopplingar där som jag tycker har bäring på dagens ämne.

Statsrådet Maria Larsson sade:

”Vår äldrepolitik har tagit sin utgångspunkt i den enskilda människans behov, och de reformer som vi genomfört har fokuserat på värdighet, förbättrad kvalitet och ökat självbestämmande.”

Hon sade också: ”Stat eller kommun ska inte vara överförmyndare och bestämma åt människor som varit beslutskompetenta ett helt liv.”

Statsrådet raljerade i sitt anförande och sade: ”Oppositionen tycker att kommunpolitiker träffar klokare val än de äldre själva. De tycker att kommunpolitiker ska fortsätta att bestämma.” Det handlade om mer makt åt politiker.

Hon uttryckte följande: ”Oppositionen tror tydligen på fullt allvar att deras partikamrater i kommunerna vet bättre än de äldre själva. Äldre ska tvingas tillbaka till att stå med mössan i hand och tacksamt ta emot det man får. Det är inte värdigt!”

Därför tycker jag att det minst sagt är förvånande att regeringen själv väljer att lägga fram en proposition som på ett flagrant sätt markerar att föräldrar som av olika orsaker måste söka ekonomiskt bistånd inte kan

anses fullt förmögna att fatta beslut för sina barns räkning. Jag tycker att det är ett tydligt exempel på en borgerlig dubbelmoral, och det drabbar barn och deras föräldrar.

Vi socialdemokrater står naturligtvis bakom båda våra reservationer, men för tids vinnande, herr talman, yrkar jag bifall endast till reservation 1.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Christer Engelhardt, Lena Hallengren och Gunnar Sandberg (alla S).

Anf. 55 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag står bakom våra två reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 2.

När jag fick höra om det här förslaget blev jag väldigt förvånad. Jag tänkte: Det är inte sant, 2014, att man föreslår det här. Det var någonting som jag verkligen inte trodde skulle hända.

Eftersom Meeri tog upp barnkonventionen och tog upp *en* del av detta vill jag ta upp den del som jag är ytterligt besviken på. Jag är besviken på att man över huvud taget inte har brytt sig om den delen.

Vi vill också att barnkonventionen ska bli svensk lag. Och det som man räknar som en portalparagraf när det gäller barnkonventionen är att man ska höra med barnen. Det handlar om allting som gäller barnen. Det här är väl i allra högsta grad en barnfråga. Vi borde verkligen föregå med gott exempel och på något sätt ändå höra efter vad en grupp barn i års-kurs 4–9 tycker om det här.

Det är en av de saker som vi beklagar allra mest och där vi också har reserverat oss. Vi vet att det är rätt väg att gå, utifrån det barnperspektiv som vi så ofta använder. Men då ska vi också använda barnperspektivet när vi har en chans.

Vi anser att man här över huvud taget inte har gjort någonting för att göra barnens stämma hörd.

Vi tycker, som Meeri, att det finns andra vägar att gå. Att till exempel se över riksnormen och försörjningsstödet för barn är definitivt en mycket bättre väg än den man nu har gått in på.

Det finns en person som jag har använt mig av i debatten förut. Det är en nationalekonom som vid den stora krisen på 90-talet såg hur den drabbade barnen, för det gjorde den. Den drabbade barnen mycket.

Här kan man se att när jobblinjen inte håller för barnen är det barnen som får betala. Och vi frågar inte ens barnen hur de vill ha det.

Den nationalekonomen, som heter Stefan de Vylder, sade: Varje gång vi höjer eller sänker räntan i Sverige, innan vi gör det ska vi först ta reda på vad barnen tycker utifrån sitt perspektiv. Vad får det för konsekvenser?

Nu har vi en fråga som egentligen rör bara barnen. Men ingen frågar. Det är det vi motsätter oss.

Anf. 56 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag står självklart bakom alla Vänsterpartiets reservationer men yrkar här bifall bara till reservation 3 om att se över barnnormen i försörjningsstödet.

Jag blir också ganska förvånad – men kanske inte helt förvånad. Re-geringen har en syn på försörjningsstöd och på de här människorna som har blivit alltmer ifrågasättande och kontrollerande. Detta med en fritids-peng som ska gå just till organiserad fritidsverksamhet för barn i årskurs 4–9 och att man ska följa upp att det är just dit pengarna går, det ligger i linje med en alltmer kontrollerande socialtjänst, vilket har sagts här tidigare.

Därför är det en självklarhet för oss att säga nej till förslaget. Vi gör det inte därför att barn inte behöver mer stöd när de lever i ekonomiskt utsatta familjer. Det är 50 000 barn som lever i familjer med försörjningsstöd. Vi vet också att detta att gå länge på försörjningsstöd är något som ökar. Det finns barn som lever år ut och år in i den ekonomiska utsattheten.

Det gör att barn redan i unga år får lära sig att vissa saker, som för andra barn är självklara, är helt omöjliga. Man får avstå från saker. Att gå på bio är ingen självklarhet. Att kunna betala inträde till simhallen, att ha råd att köpa födelsedagspresenter till kompisens kalas eller kanske att bjuda kompisar på födelsedagsfest är ingen självklarhet. Det är heller ingen självklarhet att man i familjen har råd att göra gemensamma saker som kostar pengar.

Det är oerhört viktigt att titta på de här barnens situation. Förutom barnen som lever i familjer med försörjningsstöd finns det en stor grupp barn som lever i familjer som precis ligger ovanför gränsen för försörjningsstöd. Vi vet också att många av de här barnen lever med ensamstående mammor – det är en av de största grupperna som lever på försörjningsstöd. Vi vet att en del av de föräldrar som har funktionsnedsättning och lever på sjuk- och aktivitetsersättning har oerhört dålig ekonomi. Vi vet att många människor med utländsk bakgrund som inte har haft möjlighet att få jobb har väldigt dålig ekonomi.

Det är oerhört viktigt att göra något här – men inte det regeringen föreslår. Barn ska inte behöva be särskilt om att få meningsfull fritid, de ska inte ha det i styrda former, och de ska dessutom inte ha det i bara årskurs 4–9.

Att man har satt upp gränsen 4–9 år verkar mest bero på att man har letat efter något skäl hos Statistiska centralbyrån, letat efter den åldersgrupp där många barn, om man tittar på alla barn generellt, har organiserade fritidsaktiviteter.

Man har lite lustigt hänvisat till att barn som är yngre går i fritidshemsverksamhet. Men många av de barnen har inte rätt till fritid, eftersom deras föräldrar är arbetslösa och inte heller har socialförsäkring, så de är utestängda från den verksamheten. Men det har regeringen tydligt missat. Och gäller det mindre barn har de bara rätt till 15 timmar förskola i veckan.

Vi ser det som en självklarhet att barn har rätt till fritid. Men inriktningen ska inte styras, som jag sade tidigare, utan det är viktigt att familjen och barnen själva får vara med och påverka hur de ska använda de pengar som vi anser att de ska ha för att stärka barns möjligheter.

Det kan vara att i Göteborg ha råd att ta spårvagnen från Angered och åka ut och bada i Göteborgs skärgård. Det kan vara att se den film som alla kompisar snackar om. Det kan vara att ha råd att med en vuxen gå på

Angereds nya simhall. Det kan vara så mycket som inte är direkt organiserad fritidsverksamhet.

Vi föreslår därför från Vänsterpartiet att man tittar över normen. De som har fått ta del av väldigt lite av den utveckling som har skett i Sverige är just de människor som har det allra sämst ställt, bland annat de som lever på försörjningsstöd. Vi har lagt ett tydligt förslag om att höja riksnormen med 300 kronor i månaden per barn, just för att stärka barns möjligheter att göra saker som andra barn kan göra.

Men det räcker inte med det, utan det finns så mycket annat som behöver göras. Precis som det sades behöver vi se till att stärka möjligheterna så att det finns saker att göra som inte kostar pengar, att det inte tas ut avgifter.

Där har regeringen en konstig motivering. Jag vet ju att föreningar som jobbar i områden med barn som lever i ekonomisk utsatthet kan hantera detta att människor inte på en gång kan plocka upp en stor summa pengar för ett år eller ett halvår – de har fått lära sig det. De lever ju i en verklighet.

Det är viktigt att det finns gratis verksamhet, att det satsas på verksamhet under sommaren, att det går att ta del av kultur, sport och annat. En kulturskola som är gratis är något som vi i Vänsterpartiet lyfter fram.

Men det är också viktigt att titta på familjerna med dålig ekonomi. Ett förstärkt underhållsstöd skulle till exempel betyda mycket för ensamstående mammor. En aktivitets- och sjukersättning som höjdes så att man slapp betala mer skatt än andra skulle kunna göra att de familjerna fick lite pengar över. Att satsa på att människor lämnar fas 3 och annat, kommer i jobb och får lön skulle också förbättra för många.

Som det har sagts är det en väldigt konstig syn på de här familjerna. Jag vill ha en socialtjänst som jobbar med familjerna, i dialog med familjerna, i dialog med barn och med barnperspektivet, som stärker människors möjligheter att leva självständigt och som respekterar deras möjligheter att själva välja inriktning och vad de vill göra. Jag vill ha en socialtjänst som tillsammans med människor som går på försörjningsstöd bygger möjligheten att fungera vidare när de inte har något försörjningsstöd.

Då tror jag att det här kontrollerande arbetssättet är rent kontraproduktivt, förutom att det är stigmatiserande och tillhör det gamla Fattigvårdssverige.

Herr talman! Jag yrkar avslag på propositionen, som jag sade tidigare. Vi har finansierat en höjning av barnnormen med 300 kronor i månaden. Vi ser det som en självklarhet att barnkonventionen blir lag i Sverige. Vi kommer att jobba för en socialtjänst som jobbar med respekt för de människor som man är till för och i dialog och delaktighet med de människor som berörs.

Anf. 57 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det vi debatterar i dag är ett förslag som ska göra livet bättre för barn som växer upp i fattiga familjer. För det finns ett stort antal barn som växer upp i familjer som har det tufft ekonomiskt, barn som i praktiken lever i fattigdom. Att barnfattigdomen i Sverige har halverats sedan slutet av 90-talet är ingen tröst för det enskilda barn som inte kan få vad som är så självklart för klasskompisarna.

Orsaken till att vi har fattiga barn är att det finns fattiga föräldrar. Fattiga blir föräldrar när de inte har jobb. För oss i Centerpartiet är det därför självklart att frontlinjen i att bekämpa barnfattigdom är att se till att de fattiga barnens föräldrar får arbete. Det är föräldrar som inte sällan är unga, födda i ett annat land och ofta en ensamstående mamma.

Vi har sedan 2006 varit pådrivande för en lång rad förändringar som direkt har medverkat till att fler föräldrar till fattiga barn har fått jobb. Det handlar om avdragsrätt för hushållsnära tjänster. Det har lett till att tusentals föräldrar, inte sällan ensamstående mammor eller föräldrar födda utomlands, har fått jobb. Av vissa kallas det föraktfullt för pigjobb. För oss är det ett sätt att motverka barnfattigdom.

Det har handlat om att driva på för en sänkt restaurangmoms. Också där ser vi att det har gett tusentals nya jobb, inte sällan till fattiga föräldrar eller till småbarnsföräldrar. Av vissa har det kallats för att subventionera Toast Skagen för överklassen. För oss är det ett handfast sätt att bekämpa barnfattigdom.

För att ge fler barn möjligheten att växa upp i familjer som har det tufft ekonomiskt krävs framför allt åtgärder som ökar antalet jobb. Fyra av fem nya jobb skapas av småföretag. Bättre, inte sämre, villkor för småföretagande leder till minskad barnfattigdom.

Men även i den bästa av världar kommer det att finnas barnfamiljer som står utanför arbetsmarknaden. Därför krävs det mer än bara jobbskapande åtgärder för att komma åt barnfattigdomen. Det är till exempel därför det har varit viktigt att höja barndelen i bostadsbidraget och öka på flerbarnstillägget i barnbidragen. Det är väldigt träffsäkra åtgärder för att minska barnfattigdomen.

Sverige är ett bra land att leva i, inte minst för barn i fattiga familjer. Sjukvården är gratis. Skolan är kostnadsfri. Vi har sociala skyddsnät som gör att alla barn har rätt att få sina grundläggande behov som mat, boende och kläder tillgodosedda.

Men Rädda Barnen och även andra har påtalat att något av det svåraste för de här barnen är just fritiden, för när det handlar om organiserade fritidsaktiviteter blir skillnaderna så tydliga.

Så länge barnen går på fritis är skillnaden inte så stor. Men från och med tio års ålder, när fritidsaktiviteter ofta kräver ekonomiskt stöd från föräldrar, blir skillnaden tydlig. De kan inte vara med i regelbundna sportaktiviteter eller för den delen kulturaktiviteter som är självklara för andra barn.

Det är därför bra att riksdagen i dag inom kort kommer att besluta om att införa en fritidspeng. Från och med den 1 juli 2014 kommer barn i årskurs 4–9 från familjer som är långvarigt beroende av socialbidrag att kunna få 3 000 kronor per år för sina fritidsaktiviteter. Det är ett förslag som kommer att innebära en stor skillnad för de barnen.

I stort sett samtliga av de nära 50 remissinstanserna är positiva till förslaget, däribland Barnombudsmannen, Rädda Barnen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Bris och Sveriges Kommuner och Landsting.

Det beslut som vi ska fatta här i riksdagen innebär att vi tar ytterligare några steg mot att leva upp till kraven i FN:s barnkonvention. Jag tänker inte bara på portalparagrafen som säger att barns bästa alltid ska komma i främsta rummet när vi fattar beslut utan även på den artikel som säger att barn har rätt till inte bara lek och vila utan också fritidssysselsättning.

Det finns reservationer i utskottets betänkande. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tycker att förslaget i sin helhet ska förpassas till papperskorgen. Det är alltså tvärt emot vad Rädda Barnen, Bris, Barnombudsmannen och flertalet av remissinstanserna tycker. Det strider också mot FN:s barnkonvention. Det skulle inte vara för barnens bästa att inte besluta om det här förslaget i dag.

Herr talman! Det är för oss obegripligt att partier som likt Centerpartiet är oroad för problemen med barnfattigdom i dag tänker rösta emot att de här barnen ska få rätt till meningsfull sysselsättning på sin fritid.

Jag yrkar avslag på den reservationen och de andra reservationerna och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 58 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Det var en lång del som handlade om det jag medvetet avstod från att ta debatt om i dag, nämligen regeringens misslyckade jobbpolitik. Jag tror att debatten i sig tjänar på att vi kanske fokuserar på det som ligger för handen, det vill säga förslaget om den så kallade fritidspengen.

Jag förstår att remissinstanserna är positiva till att regeringen äntligen ser dessa barn och är beredd att göra någonting för dem. Problemet är bara att förslaget hade kunnat vara ännu bättre. Förslaget hade kunnat innebära att man inte pekade ut och stigmatiserade och inte lekte kontrollant över de fattiga utan att man såg barnen och satte barnen i främsta rummet och genom det på ett sätt också deras föräldrar.

Hade det inte varit bättre att höja barndelen i försörjningsstödet i stället för det förslag som nu ligger för handen för barn i årskurs 4–9? Ni har heller inte sagt någonting om hur ni ser på de barn som är yngre. En kollega till dig i ett annat parti brukar tala om det så kallade enmetersperspektivet. Han vet mycket väl att också jag brukar tala om att det finns barn som är yngre än så.

Det finns också barn som är i den åldern som deltar i organiserad verksamhet. Ska de barnen som har föräldrar som råkar ut för att få söka ekonomiskt bistånd inte kunna få ta del av detta därför att ni väljer modellen med fritidspeng? Hade det inte varit bättre att höja barndelen i försörjningsstödet rent generellt och inte peka ut utan skapa möjligheter för alla barn?

Anf. 59 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag känner inte igen Socialdemokraterna. Det är ett parti som aktivt har lyft fram frågan om barnfattigdom. Rädda Barnen och flera olika barnorganisationer påtalar att ett av de största problemen för de barnen är just fritidsaktiviteter. De får den mat de behöver, den kostnadsfria skolan och sjukvården. Men skillnaden mellan dessa barn och andra blir så uppenbar när det handlar om organiserade fritidsaktiviteter, eftersom det kostar pengar.

Här finns ett förslag om att införa en fritidspeng på 3 000 kronor för den som vill delta i en organiserad fritidsaktivitet. Det är ett förslag som samtliga remissinstanser i stort sett säger är väldigt bra. Det säger Socialdemokraterna skulle innebära att vi skulle införa kontrollanter.

Det handlar inte om kontrollanter. Det handlar om att dessa familjer i ett läge där de vill att deras barn ska kunna delta i organiserad fritidsaktivitet får möjlighet till fritidspengen på 3 000 kronor per år. Det täcker kostnaderna för de flesta organiserade fritidsaktiviteter.

Sedan tar Meeri Wasberg upp en annan aspekt av detta. Är det så att det ska vara avgränsat till årskurs 4–9? Bakgrunden till det är att flera organisationer påtalat att problemet blir som allra tydligast på mellanstadiet och högstadiet. Går de i gymnasieskolan är det betydligt färre ungdomar som har organiserade fritidsaktiviteter, och i de lägre åldrarna finns det andra som inte är lika kostnadskrävande.

Vi har tydligt sagt från regeringssidan att detta är någonting man får följa och utvärdera. Visar det sig att det blir ett väldigt framgångsrikt sätt, vilket jag tror, att minska på skillnaderna mellan barn som lever i familjer med ekonomiskt trångt läge och andra kan man tänka sig att utöka det i framtiden och även låta lågstadieelever ta del av det. I grunden är det ett bra förslag som minskar skillnaderna mellan fattiga barn och andra.

Anf. 60 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga att Anders W Jonsson kanske är lite ekonomisk med sanningen. Socialdemokraterna säger inte bara blankt nej. Vi tycker att det är bra att ge stöd till dessa barn, så att de får möjlighet till en meningsfull fritid. Men vi gillar inte det sätt på vilket regeringen inför detta.

Min fråga var om det inte hade varit bättre att höja barndelen i försörjningsstödet i stället för att peka ut barnen och deras föräldrar på detta sätt. Det är möjligt att Anders W Jonsson har vänligheten att ge ett svar på det i sin slutreplik. Det är sant att detta naturligtvis skulle kunna underlätta för barnen om föräldrarna ber om att få dessa pengar.

När det gäller att detta skulle vara allra tydligast för barn i årskurs 4–9 undrar jag var barnperspektivet finns i det. Det finns trots allt barn som är yngre. Det är fint att det ska göras en utvärdering för att man ska kunna fundera på om man ska utöka spannet till både yngre och äldre. Men var finns barnperspektivet när man säger ”allra tydligast”? Det finns ändå barn som har behov av detta även om de inte faller inom dessa åldersgränser.

Men jag är, som sagt, lite nyfiken på varför Anders W Jonsson så hårdnackat försvarar den modell som regeringen har valt. Det är inte principen om att föräldrar som har försörjningsstöd har behov av mer pengar för att kunna tillgodose sina barns behov av en aktiv fritid som vi vänder oss emot, utan det är just modellen. Det är möjligt att jag får svar på det i den sista repliken.

Anf. 61 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Om riksdagen beslutar sig för att ställa sig bakom detta förslag vid voteringen innebär det att en stor grupp barn som i dag har det mycket tufft från och med den 1 juli 2014, alltså i sommar, kommer att få tillgång till denna fritidspeng. Det innebär att de under nästa år kommer att kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter. Om Socialdemokraterna och Vänstern får igenom sin linje innebär det att dessa barn och ungdomar även nästa vinter är utestängda från fritidsaktiviteter.

Sedan ställer Meeri Wasberg en intressant fråga. Om det finns två möjligheter och den ena är vårt förslag om en fritidspeng på 3 000 kronor som är specialdestinerad till fritidsaktiviteter för dessa barn, vore det då inte bättre att generellt höja försörjningsstödet med 3 000 kronor för alla som har barn i denna ålder? Då är mitt svar nej, därför att FN:s barnkonvention säger att i alla lägen när vi ska fatta denna typ av beslut ska barnens bästa komma i främsta rummet.

Om vi skulle välja Meeri Wasbergs och Socialdemokraternas och även Vänsterns modell innebär det att dessa familjer skulle få 3 000 kronor. Men vi vet att många av dessa familjer har en pressad ekonomisk situation och kanske skulle välja att prioritera någonting annat. Det skulle innebära att resultatet skulle bli att färre barn fick tillgång till fritidsaktiviteter därför att de blir helt beroende av föräldrarnas prioritering av hur viktigt detta är.

Utifrån FN:s barnkonvention är det därför solklart att detta förslag är betydligt bättre än det alternativ som Socialdemokraterna och Vänstern har pekat på, nämligen en generell höjning av försörjningsstödet till dessa familjer. Det är på detta sätt FN:s barnkonvention ska användas. Man måste titta på det enskilda beslutet och vilka konsekvenser det får för de barn som är utsatta i detta läge.

Anf. 62 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Anders W Jonsson har en mycket uppfostrande inställning till de familjer som lever på försörjningsstöd och att han också använder barnets bästa på ett mycket konstigt sätt.

Vi säger inte att vi vill avslå detta och inte göra någonting annat i stället. Vänsterpartiet säger att vi satsar på att höja barnnormen för varje barn, från de små barnen till tonårsbarnen, med 300 kronor i månaden. Det innebär att vi inte bara ser till barn i årskurs 4–9 och att man måste göra detta för pengarna. Vi ser till alla barn som finns i familjer som lever på försörjningsstöd. Jag tror inte att vi hade blivit sågade för det synsättet, Anders W Jonsson.

Det som vi vänder oss emot är det gamla uppfostrande sättet mot de människor som lever i ekonomisk utsatthet. Det har samhället och de människor som har haft det gott ställt använt sig av i många år. Vi vet faktiskt att det för många av dessa familjer handlar om att man är arbetslös och inte har kommit in i a-kassan, som är så försämrade, att man är utförsäkrad från sjukförsäkringen eller att man lever på en aktivitets- och sjukersättning och tvingas betala 500 kronor mer i skatt. Det är dessa saker som gör att en stor del av dessa familjer faktiskt har försörjningsstöd.

Jag tycker också att man har en mycket konstig syn på tonåringar. Alla brukar tala om att tonåringar inte är det billigaste. De vill också göra saker. Det tror jag att även tonåringar vilkas föräldrar har försörjningsstöd vill göra. Men om man är äldre än att gå i årskurs 9 går det inte. Aktiviteten måste också ske i denna organiserade form, och man får inte vara äldre än att gå i årskurs 9.

Anf. 63 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Läget är följande: Barnrättsorganisationer, Barnombudsmannen och så vidare har gång på gång påtalat att ett av de största

problemen med barnfattigdom inte handlar om mat för dagen, kläder och så vidare utan att det handlar om just att skillnaderna blir så oerhört stora när det gäller organiserade fritidsaktiviteter, därför att dessa barn och ungdomar inte kan vara med där.

Regeringen har då lagt fram ett förslag om hur man skulle kunna lösa detta, nämligen med en fritidspeng på 3 000 kronor. De flesta remissinstanser säger att det är ett jättebra förslag och att vi ska genomföra det. Enligt det förslag som Eva Olofsson i Vänstern samt Socialdemokraterna lägger fram ska man inte göra så utan i stället höja försörjningsstödet generellt för alla barnfamiljer.

Då måste man ställa sig frågan: Vilka konsekvenser får detta för de drabbade barnen? Vi vet att vårt förslag kommer att innebära att det blir en stor skillnad. Samtliga kommer att få möjlighet att för 3 000 kronor per år ha en organiserad fritidsaktivitet. Om vi däremot väljer den andra modellen kommer kanske ett antal av dessa familjer att välja att ta dessa 3 000 kronor och prioritera barnens och ungdomarnas fritidsaktiviteter. Men ett antal föräldrar kommer att göra en annan prioritering.

Om man då, som jag och Centerpartiet, har FN:s barnkonvention att utgå från, det vill säga att barnets bästa i alla lägen ska komma i främsta rummet, är det inte barnets bästa i ett läge då man säger att föräldrarna fritt ska få förfoga över dessa pengar. Barnets bästa handlar faktiskt om att vi ska se denna grupp barn och säga: Detta är era pengar. Dessa pengar får ni använda till fritidsaktiviteter. De är inte till för att fritt förfogas till andra saker, utan de är till för just era fritidsaktiviteter.

Skulle man fråga dessa barn skulle de självklart säga att de gärna vill ha möjlighet till en fritidspeng eftersom det faktiskt skulle förändra deras tillvaro och deras vardag.

Anf. 64 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Anders W Jonsson utgår från att om barnorganisationerna hade fått se ett förslag om att alla barn oavsett ålder skulle få 300 kronor mer genom en höjd barnnorm skulle de tycka att det var ett betydligt sämre förslag än ett förslag enligt vilket en fritidspeng måste styras på ett visst sätt till barn i årskurs 4–9. Jag är inte säker på att det skulle se ut så, Anders.

Det synsätt som du har, alltså att man då inte skulle använda pengarna till sina barn, är oerhört märkligt. Det är ett oerhört märkligt synsätt på socialt arbete. För det första tror jag att människor bryr sig om sina barn, även när de lever på försörjningsstöd. För det andra tror jag att om man har sociala problem jobbar man med det tillsammans med sin socialsekreterare för att få hela familjen att fungera. Då ingår det också att se barnets behov och även att kunna göra det då man inte behöver leva på försörjningsstöd längre. Det är det som socialt arbete handlar om.

Men för en stor grupp människor handlar detta om att de måste leva på någonting under en period. Då kommer ni plötsligt in och säger att dessa människor inte kan se till sina barns bästa, utan detta måste politikerna bestämma. Dessa människor är så fattiga att de lever på försörjningsstöd, så vi kan inte lämna över till dem att bestämma det. Vi kan inte lämna över till dem och deras barn att diskutera om det är organiserad fritidsverksamhet som barnen ska ha i första hand.

Dessa barn kanske skulle vilja göra någonting annat, kanske någonting tillsammans med familjen som skulle vara mycket viktigare för dem. Alla barn vill kanske inte gå på en organiserad fritidsaktivitet – en del vill det, och andra barn vill göra något annat.

Ni lägger dock fram en modell som ska gälla för alla barn, och ni omyndigförklarar deras föräldrar. Det är en gammal fattigvårdssyn som har funnits, och den vill jag inte ha tillbaka.

Anf. 65 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag förstår att både Vänsterpartiet och Socialdemokraterna tycker att det är väldigt besvärande att stå här i riksdagens kammare och argumentera mot ett förslag som Rädde Barnen, Bris, Barnombudsmannen och SKL tycker är ett bra förslag. De tycker att det är ett bra förslag av den anledningen att detta kommer att innebära en stor skillnad för den här gruppen barn. Det kommer att innebära att de från och med den 1 juli har möjlighet att precis som alla andra delta i organiserade fritidsaktiviteter. Det har de till stor del inte haft tidigare.

Då påpekar Eva Olofsson att man kanske vill göra någonting helt annat. Ja, det är klart: att göra någonting annat – där är inte kostnaderna lika stora. Det är just de organiserade fritidsaktiviteterna som är dyra, och det är det som gör att det blir en stor skillnad mellan de här barnen och barn i andra familjer. Det är det vi vill komma åt med förslaget, helt i enlighet med FN:s barnkonvention.

Sedan finns det ytterligare en punkt i det här, och det handlar om åldersgränserna – är det absolut bäst att säga årskurs 4–9? Ja, vi tror att det är det. Det beror på att det är där det har visat sig att skillnaderna är absolut störst. Vi har dock också sagt att det ska göras en utvärdering av det här. Visar det sig att det faller väl ut, att vi minskar skillnaderna mellan fattiga barn och andra barn i den här åldersgruppen när det gäller fritidsaktiviteter, är jag inte främmande för att dra ned åldersgränsen och senare öppna även för yngre barn.

Kanske öppnar vi även för äldre barn, alltså i gymnasieskolan. Hittills har vi dock sett att skillnaderna inte är lika stora i gymnasieskolan, vilket beror på att de flesta ungdomar i gymnasieskolan inte har organiserade fritidsaktiviteter på det sätt man har under mellanstadiet och högstadiet – därav förslaget.

Jag hoppas verkligen att riksdagen i dag kan ställa sig bakom förslaget, för det är ett beslut som kommer att få stora konsekvenser för de barn som lever i en oerhört pressad situation. De kommer att få möjlighet till fritidsaktiviteter, och det är de värda.

Anf. 66 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Beslutet vi tar i dag är både efterlängtat och välkommet, inte bara av mig utan av alla föreningar runt om i landet som vet att många av de barn de skulle vilja se hos sig faktiskt inte har möjlighet att vara där – och detta trots att man från föreningarnas sida många gånger har kreativa lösningar. Detta gäller oavsett om det är en idrottsklubb, kommunala musikskolan eller en teaterklubb. Mest efterlängtad är det dock av de barn som inte har kunnat vara med.

I dag beslutar vi förhoppningsvis om en fritidspeng för att barn i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter i

samma utsträckning som alla andra barn. Vi vill införa fritidspenget för att inga barn ska behöva stå utanför den gemenskap som fritidsaktiviteter i form av idrott, friluftsliv och kultur kan innebära. Vi vill ge alla barn chansen att ha en aktiv fritid – prova på att idrotta eller spela ett instrument, eller varför inte stå på en scen? De ska få lära känna andra barn på fritiden, utanför skolan och hemmet, och vara del av en gemenskap som den unga själv har valt.

Fritidspenget är därför inte bara viktigt för utövandet av en fritidsaktivitet utan kanske minst lika viktigt som dörröppnare för integration, gemenskap och delaktighet. Barn från olika familjer och områden får en chans att regelbundet träffas i samband med olika fritidsaktiviteter. Det är viktigt för barnen – men kanske minst lika viktigt för barnens föräldrar.

Prot. 2013/14:115
27 maj

Många av oss vet nämligen vilka värdefulla samtal man har när man står där på läktaren eller sitter och tittar på en träning. Jag kan bara se till mig själv och hur många problem och frågor jag har kunnat få svar på i samtal med andra föräldrar med olika erfarenheter och nätverk när jag har suttit på läktaren. Det handlar om informella kontakter som kan vara betydligt viktigare än den information som går att hämta på kommunens hemsida, och det kan handla om tips om jobb som faktiskt aldrig hittas på det där jobbtorget.

Herr talman! Därför föreslår nu vi i Alliansen att hushåll med barn i årskurs 4–9 genom ändringar i socialtjänstlagen ska ha rätt till ersättning från socialnämnden för kostnader för barnets deltagande i fritidsaktiviteter, om hushållet vid ansökan har försörjningsstöd och har haft det under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap.

Pengen är avsedd för de barn som lever i hushåll med knappa ekonomiska resurser under en längre tid. Det är extra viktigt att betona att fritidspengen inte är en del av det ekonomiska biståndet utan en fristående ersättning till hushållet för de faktiska kostnaderna för barnets fritidsaktiviteter. Kommunerna kommer att ersättas för de ökade kostnader som reformen beräknas medföra enligt finansieringsprincipen.

Herr talman! Jag vill fråga dem som är emot införandet av en fritidspeng: Varför ska Pelle som är elva år inte kunna spela fotboll för att fotbollsskorna är för dyra? Varför ska Lisa inte kunna spela tennis för att hon inte klarar av avgiften – för att den är för hög för hennes familj? Varför ska musikälskande Ahmed, som drömmer om att få spela fiol, inte få göra det?

Jag som moderat vill öppna dörren till det svenska friluftslivet, öppna dörren till idrotten och öppna dörren till kulturverksamheter för *alla* barn och unga. Det är viktigt att vi når de barn och unga som behöver extra stöd för att kunna delta i aktiviteter på sin fritid. Om vi menar allvar med det måste vi fråga oss om alla barn har råd att delta i friluftaktiviteter eller kulturverksamhet av olika slag. Svaret är i dag nej.

När jag har studerat Riksidrottsförbundets statistik blir det tydligt att många av de barn som idrottar har det tämligen gott ställt hemma. De flesta av deltagarna i Riksidrottsförbundets undersökning lever i hushåll med två vuxna, oftast födda i Sverige. Vi måste hitta lösningar som svarar upp mot *alla* barns behov av en aktiv fritid med idrott och andra fritidsaktiviteter. Alla barn och unga, oavsett hur deras familjesituation ser ut, ska ha möjlighet att ha en aktiv fritid. Fritidspengen är ett steg på vägen för att nå det målet.

Idrotts- och folkrörelsen i Sverige är unik då den möjliggör idrottande för betydligt fler barn och ungdomar än i jämförbara andra länder. Det ska vi vara stolta över. Detta möjliggörs av alla ideella insatser som görs runt om i Sverige. Trots det brottas man med att få föreningarnas ekonomi att gå ihop. Med införandet av fritidspengen torde föreningarna kunna ge plats för alla barn och deras föräldrar att vara med och utveckla denna fantastiska folkrörelse.

Herr talman! Vi får inte heller glömma bort att regelbundna fritidsaktiviteter är en god skyddsfaktor mot utanförskap och ger en känsla av delaktighet. När jag för något år sedan åkte runt och besökte ett antal

idrottsklubbar i Sverige träffade jag många unga som vittnar om just detta.

Tvillingkillarna från Karlstad sade till mig: Innan vi började med amerikansk fotboll grisade vi.

Grabbarna Grus i Nässjö sade: I stället för att strula runt på stan spelar vi i dag basket. De drömmer nu om jobb, familj och Volvo.

Eller ta Örebro's mest lovande fotbollsjunior, som öppet säger: På fotbollsplanen har jag aldrig fått ett rött kort – det fick jag ofta när jag lirade på gatan.

Jag tror inte att man behöver vara Einstein för att inse att alternativen hade kunnat vara förödande om dessa unga inte fått chansen.

Herr talman! Jag tror att det är oerhört viktigt att fritidspengen är freddad så att den verkligen går till den unges fritidsaktiviteter och inte till andra skriande behov. Här månar jag om barnen och deras rätt till en aktiv fritid. Om vi kan underlätta genom att riva de ekonomiska hinder som finns för barn och unga i ekonomiskt utsatta familjer när det gäller att delta i fritidsaktiviteter är en viktig pusselbit på plats. Om vi verkligen vill att Pelle ska kunna spela fotboll är det viktigt att vi ser till att han faktiskt får möjlighet att göra det.

Det handlar inte om att vi inte litar på föräldrarna, som delar av oppositionen antyder, utan om att vi är angelägna om att barnen verkligen ska få möjlighet att idrotta och utöva fritidsaktiviteter med andra barn – oavsett föräldrarnas ekonomiska situation. Att se till att fritidspengen verkligen fyller barnens behov av en aktiv fritid är att sätta barnens behov främst.

Vi vill möjliggöra för unga att utöva fritidsaktiviteter tillsammans med andra barn, oavsett familjens storlek på plånboken. Delar av oppositionen har tydligen inte alls samma önskan.

Som Anders W Jonsson sade är det flera remissinstanser, som Bris, Barnombudsmannen, Rädda Barnen och så vidare, som till skillnad från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är mycket positiva till förslaget. De påpekar just att det är viktigt att bidraget inte går att använda till något annat som familjen behöver. Fritidspengen är just en peng, en extra peng som är nyckelmärkt för fritid och idrott. Det är inget vanligt bidrag.

Precis som flera remissinstanser påpekat får inte fritidspengen innebära att riksnormen för försörjningsstödet beräknas till en lägre nivå. Inte heller vi vill riskera att fritidspengen går till andra skriande behov som en familj med all sannolikhet kan ha. Just därför föreslår vi denna typ av riktat stöd.

Herr talman! Jag konstaterar att delar av oppositionen oroas av en stigmatisering som kan finnas till följd av fritidspengen, eftersom man enligt er skulle riskera att pekats ut som behövande. Men om vi tänker på Pelle som har att välja mellan att behöva stanna hemma med mamma eller att spela fotboll med de andra killarna undrar jag vad ni själva tror är värst för Pelle. Det är ju ingen hemlighet för Pelle att mamma har svårt att få pengarna att räcka till. Pelle säger därför till mamma att han tycker att det är roligare att titta på tv än att spela fotboll med killarna.

Med fritidspengen vet Pelle att det inte är han som är orsaken till att mamma behöver välja mellan hans fotboll och en ny vinterjacka. För mig blir då svaret enkelt: Barn vill vara med sina vänner och spela fotboll –

vara en i gemenskapen. Alternativet, att stå utanför, har alltför många gånger visat sig vara förödande.

Flera remissinstanser efterlyser förslag om hur integriteten kan säkerställas och är oroliga för att barnets integritet inte säkerställs om socialtjänsten ska betala direkt till organisatören, eftersom det då kan synas. Jag är fullständigt övertygad om att man kommer att hitta en smidig lösning. Jag tror att man ute i kommunerna kommer att hantera detta ytterst väl. Socialstyrelsen kommer också att ta fram en vägledning till stöd för kommunernas tillämpning av den nya bestämmelsen, så att man säkerställer integriteten för såväl barn som föräldrar. Vi föreslår också att socialtjänsten i dialog med familjen ska komma överens om ett lämpligt utbetalningssätt.

Till sist, herr talman, vill jag vara tydlig med att det är viktigt att vi i diskussionen om fritidspengen verkligen ser barnets perspektiv, att vi skapar förutsättningar för alla barn och unga att ha en aktiv fritid. Fritidspengen är *en* del av lösningen som möjliggör att alla barn får uppleva den gemenskap som fritidsaktiviteter faktiskt innebär. Jag förundras över att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte vill ge de barn och unga som i dag tvingas stå utanför denna gemenskap möjlighet att vara med.

Jag har förståelse för att man, om man lever under svåra ekonomiska förhållanden, har svårt att prioritera mellan olika behov. Och jag kan ha förståelse för att en fritidsaktivitet då inte alla gånger blir prioriterad. Med dagens beslut om fritidspeng behöver inte sådana svåra prioriteringar göras.

Våra kommunala kolleger ute i landet, inklusive Meeri Wasbergs, ser de barn som aldrig får vara med. Det är synd att Meeri Wasberg och Eva Olofsson inte ser samma verklighet. De som skulle få betala priset är de barn som även fortsatt skulle ha tv:n som sin bästa kompis.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 67 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Helena Bouveng får man verkligen hoppas att alla som lyssnar på debatten har tagit del av hela betänkandet. Det framstår nämligen som att vi socialdemokrater inte förstår behoven och inte ser några förslag till lösningar för att se till att de här barnen inte behöver stigmatiseras men ändå får möjlighet att delta i olika typer av fritidsaktiviteter.

Jag tänker på några saker som Helena sade i sitt anförande, till exempel detta med regelbundna fritidsaktiviteter. På vilket sätt kommer barn att tillförsäkras regelbundna fritidsaktiviteter med det förslag som ligger? Man får ju inte tillgång till pengarna från första dagen när familjen står där och har det skriande behov – ett begrepp som återkom flera gånger i Helena Bouvengs anförande – som gör att man söker försörjningsstöd. Det är först efter sex månader som man kan ansöka om att få fritidspengen för sitt barns räkning.

Jag skulle också vilja att Helena reflekterar lite grann över vem det är som beslutar om riksnormen och vem som har makt att förändra barndelen i försörjningsstödet. Vårt yrkande, vårt förslag och vårt alternativ till lösning för att kunna möta de här barnens behov är att höja barndelen i

försörjningsstödet generellt, inte att man ska behöva be om att få det. Vi är nämligen helt övertygade om att de här föräldrarna, precis som alla andra föräldrar, i grunden kan tillgodose sina barns behov.

Vi får se vad Helena återkommer med.

Anf. 68 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Först vill jag bara påpeka att 2012 höjdes riksnormen för försörjningsstöd, och det var en historisk höjning. För en familj med barn på 11–15 år gjordes en höjning med 1 040 kronor per månad. Tyvärr har vi inte kunnat se att det har lett till att flera barn i de här familjerna har kunnat delta i fritidsaktiviteterna. Man har tuffa prioriteringar att göra, och pengarna kanske inte alltid går till fritidsaktiviteten.

När jag är ute och träffar barn och ungdomar som har fått avstå från de här aktiviteterna framgår det ganska tydligt – det har också Rädda Barnen och Barnombudsmannen sett – att barn tar väldigt stort ansvar för sina föräldrar, inte minst den ensamstående mamman. Och som jag sade i mitt anförande tror jag att det är ganska tufft om de sista pengarna ska gå till min fotboll när jag vet att mamma har fruktansvärda behov. Nej, då stannar jag hellre hemma. Man är tyst; man säger ingenting. Vad är det väl att spela fotboll? Det är lika kul att titta på tv.

Med den här fritidspengen, som är klart och tydligt riktad till barnet och dess behov och inte ingår i försörjningsstödet, behöver Pelle aldrig ha dåligt samvete för att hans idrottsaktiviteter tar resurser från något annat. Det är otroligt viktigt att barnen inte behöver ta ansvar och inte behöver ha dåligt samvete för att han eller hon kan utöva en aktivitet som är otroligt viktig.

Om man har flera barn i familjen säger man, som jag har upplevt när jag har varit ute, att man får välja ett barns fritidsaktivitet. Man klarar inte att betala alla barns aktiviteter. Här tror jag att de äldre barnen oftast har tagit ansvar för sina yngre syskon och därmed avstått från sin fritidsaktivitet. Men detta stöd är riktat. Man behöver inte ha dåligt samvete, och man behöver inte ha dåligt samvete för sin mamma för att pengarna går till en fritidsaktivitet.

Anf. 69 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att jag inte fick något svar på frågan om de sex månaderna och vad det innebär för möjligheten att ha regelbundna fritidsaktiviteter, något som Helena sade sig vurma starkt för.

Jag fick heller inget svar på frågan om vem det är som fattar beslutet. Det tycker jag är lite intressant med tanke på att det utmålas som att om man skulle göra som vi föreslår, inte göra på det sätt som regeringen föreslår, skulle det ta ytterligare tid. Men Helena får möjligheten att återkomma, för jag tror att hon vet svaret på vem det är som faktiskt fattar beslut om dessa frågor.

När det gäller föräldrarnas prioriteringar är det alldeles sant att föräldrar ofta har ganska tuffa prioriteringar att göra samt att många barn tar på sig en del av ansvaret. Men så är det naturligtvis i alla familjer, oavsett om man har försörjningsstöd eller inte.

Om vi talar om de skriande behoven och att de skriande behoven som familjer har går ut över barnens möjlighet att idka olika typer av fritidsaktiviteter kanske man också borde ställa sig frågan om nivån på försörj-

Prot. 2013/14:115
27 maj

*Fritidspeng för barn
i hushåll med försörjningsstöd*

ningsstödet över huvud taget är rimlig för att de här barnen ska kunna få sina möjligheter till regelbundna fritidsaktiviteter tillgodosedda.

Jag tycker också att det finns någonting klokt i det som Eva Olofsson tog upp i sitt anförande och också i sitt replikskifte. Det handlade om vilken typ av aktiviteter det är, för det är bara vissa typer av aktiviteter som är okej, enligt regeringens sätt att se det.

Att familjen gemensamt gör en utflykt eller aktivitet är ingenting som faller inom ramen för detta. Att få gå på bio och kunna prata med kompisarna om den senaste filmen faller heller inte inom ramen för de regelbundna fritidsaktiviteterna, utan tanken ligger väldigt mycket på fotboll. Det finns lite folkbildning också, det ska jag inte sticka under stol med.

Jag ser fram emot ett svar.

Anf. 70 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är lite märkligt att Meeri Wasberg inte vill underlätta för de barn som har otroligt dåligt samvete och som väljer att stanna hemma och titta på tv. Det är just vad detta förslag går ut på – att barnen inte ska behöva ta ansvar eller ha dåligt samvete för att familjens ekonomi påverkas starkt på grund av att någon vill utöva en fritidsaktivitet. Det är kanske kärnfrågan i det hela.

Jag tycker att det är väldigt bra att vi i förslaget lämnar öppet för vilka typer av aktiviteter det ska vara. Vi säger inte att det ska vara fotboll eller ridning, utan barnet har alla möjligheter att välja den aktivitet som passar honom eller henne bäst. Det är otroligt öppet utformat och ger möjligheter till väldigt mycket, skulle jag vilja säga.

Jag tror att detta är ett viktigt och bra beslut. Alla remissinstanser är positiva till att man fredar att barnen har rätt till en fritidsaktivitet utan att det ska gå ut över familjens övriga ekonomi. Det är helt fristående från försörjningsstödet. Jag tror att väldigt många barn och unga i tidig ålder får avstå från denna otroligt viktiga gemenskap utanför hemmet och skolan.

Det här lägger en viktig grund för en fortsatt bra utveckling för både barn och unga. Det är synd att Socialdemokraterna inte är med oss i denna fråga.

Anf. 71 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Helena Bouveng sade att hon var förvånad över våra ställningstaganden. Jag kan tyvärr inte säga samma sak, för jag ser att en kontrollerande och uppfostrande socialtjänst ligger i regeringens politik på flera andra områden också när det gäller socialtjänstens arbete.

Jag reagerade lite när Helena Bouveng sade att familjer inte har råd med att alla barnen får göra något på fritiden utan att det blir ett barn som väljs ut. Men tänk om man har ett barn i andra klass och ett i femte. Då får man fritidspeng till det barn som går i femte klass men inte till det barn som går i andra, för där gäller inte fritidspengen.

Eller tänk om man spelar fotboll och har lämnat nionde klass och har börjat gymnasiet och ser att fotbollen var något man verkligen ville satsa på. Då försvinner pengarna. Då finns den inte längre, för tonåringar i åldern över nionde klass anses inte behöva organiserad fritidsverksamhet i lika hög grad. Det är ett väldigt konstigt synsätt.

Mot det vill jag ställa ett synsätt där man satsar på alla barn från den dag familjen får försörjningsstöd. Det är ingen karens upp till sex månader, och oavsett ålder får man en höjning av barnnormen. På så sätt har man ett betydligt större utrymme att satsa på sina barn än vad man har med ett stöd på 3 000 kronor för barn som går i fjärde till nionde klass. Då får man 3 600 kronor för varje barn, och det ger ett annat utrymme att satsa på sina barn.

Jag tror att det är väldigt viktigt att se att på andra barn ställs inte krav på att det de gör på fritiden måste vara organiserad verksamhet. Men här ställer man det kravet på barn som har försörjningsstöd. Det ska vara organiserat, inget annat.

Anf. 72 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag säger som Anders W Jonsson: Det måste vara jättejobbigt för Vänsterpartiet och Socialdemokraterna när alla remissinstanser – såväl Bris och Rädda Barnen som Barnombudsmannen, Allmänna Barnhuset och SKL, som i vardagen i mångt och mycket ser de barn som inte får vara med – säger att vi måste freda pengarna till de fritidsaktiviteter som är så viktiga för dessa barn.

Som jag sade höjdes det generella försörjningsstödet med 1 040 per familj med två barn. Det har inte lett till att fler av dessa barn har kommit in i fritidsaktiviteter. Jag som har rest runt i Idrottssverige kan se att ett utanförskap har lett till en gemenskap där man kommer in. Alternativen hade varit förödande, och därför är fritidsaktiviteterna otroligt viktiga.

Det är precis som remissinstanserna säger: Det ska vara fredat. Jag förstår att detta är jobbigt att inse för Eva Olofsson.

Vad gäller fritidspengen och när den ska finnas kan jag se på mitt eget barn att det inte blir billigare när de blir äldre. Jag kunde se att hon någonstans i fyran femman aktivt började söka en organiserad fritidsaktivitet där hon kunde träna. Dessförinnan prövade hon på lite här och lite där. Jag tror inte att jag betalade en enda avgift när hon var yngre.

Jag tycker att det är bra att vi börjar i årskurs 4. Som barn fattar man aktivt egna beslut och säger: Nej, mamma, det här vill jag hålla på med. Då börjar också avgifterna komma. Sedan får vi se vad som händer och om vi får reglera det på något sätt ifall det slår fel.

Jag tycker att det är en bra början med årskurserna 4–9. Om man får hjälp med avgiften för ett barn är det väl jättebra. Det kanske också skapar utrymme för det yngre barnet eller det äldre barnet.

Anf. 73 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Nej, jag tycker inte att det är ett dugg jobbigt. Vi lägger betydligt mer pengar än regeringen när vi höjer normen med 300 kronor per barn oavsett ålder. Jag tycker inte att det är ett dugg jobbigt att försvara en politik som innebär att jag litar på och har förtroende för föräldrarna.

Jag tror på ett socialt arbete där man jobbar tillsammans med familjen – med föräldrarna och barnen – och där de får vara delaktiga i hur de pengar som satsas genom höjningen används.

Eva Bouveng säger att det inte har hänt en massa genom den höjning som gjordes. Det är inte så konstigt, för människor som lever på försörjningsstöd har halkat efter i årtal och inte tagit del av den ekonomiska utveckling som andra har fått. Det fanns nog håll att stoppa i.

Att man inte skulle satsa på sina barn om det blir en höjning tror jag är fel. Att styra pengarna så att de bara används på ett sätt för en viss grupp medan andra inte får något just nu tycker jag däremot borde vara jobbigt. Det borde ni fundera på.

Som jag sade förut kan det vara så att ett syskon inte får något för att han eller hon råkar vara ett eller två år yngre. Och när man kommer i tonåren och faktiskt vill göra mycket ihop med sina kompisar finns det plötsligt ingenting alls. Det tycker jag inte verkar vara en bra politik. Den tycker jag skulle vara jobbig.

Det handlar i grunden om ifall vi ser alla barns behov. Det gör vi i Vänsterpartiet. Vi ser alla barns behov i familjer som lever på försörjningsstöd. Det är inte ett dugg jobbigt, utan det gör mig stolt.

Vi anser inte heller att man ska kontrollera och styra och ställa med dessa familjer när det gäller hur de ska använda de pengar som finns. Vi anser att det är ett ansvar de kan ta tillsammans i dialog med sina barn. Det tycker jag inte är jobbigt. Det är den formen av socialt arbete jag tror på. Människor ska växa.

Anf. 74 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag skulle tycka att det vore jättejobbigt om jag hade alla de instanser emot mig som dagligdags är ute i Sverige och träffar de barn och föräldrar som berörs. De är ute i verkligheten och möter människors vardag.

Jag litar också på föräldrarna. Jag är fullständigt övertygad om att oavsett vilken familj eller vilka föräldrar det är månar man om sina barn, oberoende av storleken på plånboken. Jag har full förståelse för att man får göra tuffa prioriteringar.

Vad jag tycker är extra jobbigt är de barn som tar ansvar för familjens ekonomi och säger till mamma: Det är inte så himla viktigt att jag ska spela fotboll. Jag tycker att det är ännu roligare att titta på tv eller spela dataspel.

Jag har träffat barn som tar ett otroligt stort ansvar. De tiger och är tysta och får vara utanför, inte i den gemenskap som är så viktig. Men jag litar på att föräldrarna gör det bästa de kan. De prioriteringarna tror jag dock kan bli alltför tuffa, framför allt för barnen.

Jag tycker att det är lite märkligt att Eva inte ser barnens perspektiv i detta och att de ska fortsätta att ta det ansvaret. Med det här vet Pelle att man antingen kan välja att ansöka om 3 000 kronor eller också avstå helt. Pelle behöver inte avstå från att gå på fotboll om han önskar det, för det påverkar inte mammans eller resten av familjens ekonomi.

Vad gäller tonåringar kan man ganska snabbt konstatera att framför allt idrottsrörelsen har ett jättestort problem med att väldigt många unga människor, runt 15–16 år, väljer att göra något annat som över huvud taget inte är organiserad idrott. De tycker att det är lite jobbigt med träningstider och att träna ett antal gånger. Många väljer att vara ute och springa eller göra saker fritt, på egen hand eller tillsammans med kompi-

sar. Då blir fritidspengen inte lika nödvändig som i årskurserna 4–9. Jag tycker att det är en väl avvägd prioritering.

Prot. 2013/14:115
27 maj

Anf. 75 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Alla barn har rätt till en fritid. Det står i FN:s barnkonvention, och den har citerats av flera talare. Där skriver man att alla barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation och även till det kulturella och konstnärliga livet.

Vi får absolut inte underskatta fritidens viktiga roll. Den är viktig för att barn ska få en gynnsam utveckling och stärka identiteten. Den är också viktig ur ett demokrati- och inflytandeperspektiv.

Herr talman! Vi vet också att barn i ekonomiskt utsatta familjer inte deltar lika regelbundet i organiserade fritidsaktiviteter som andra barn. Därför tycker jag och Folkpartiet att regeringen har gett uttryck för ett bra initiativ i propositionen. Regeringen föreslår att barn i årskurs 4–9 ska få en fritidspeng om de lever i hushåll som har fått försörjningsstöd under minst sex månader de senaste tolv månaderna. Kravet är alltså att barnets aktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda. Högsta belopp för fritidspengen, som flera har sagt, ska vara 3 000 kronor per år. Beloppet ska täcka kostnader för bland annat medlemsavgifter, träningsavgifter, kursavgifter och andra kostnader som kan dyka upp, till exempel för materiel och utrustning, som är viktiga för att kunna delta i fritidsaktiviteten.

Herr talman! Barnombudsmannen har haft ett regeringsuppdrag, Pejling och dialog, och lyssnat på barn som har levt i ekonomiskt utsatta familjer. Barnen beskriver ofta att de tar ett stort ansvar för föräldrarnas ekonomi. Jag har själv jobbat inom socialtjänsten med ekonomiskt bistånd, och jag vet att det faktiskt ser ut så när man talar med barnen.

Barnombudsmannen, Rädda Barnen och Stiftelsen Allmänna Barnhuset säger i sina remissvar att initiativet är bra och är positiva till förslaget.

Utskottet föreslår i betänkandet att ett nytt kapitel ska införas i socialtjänstlagen. Det är viktigt att understryka att fritidspengen inte ska vara en del av det ekonomiska biståndet utan en fristående ersättning till barnen för vad fritidsaktiviteterna kostar. Den får inte påverka beräkningen av försörjningsstödet eller av riksnormen. Fritidspengen ska inte heller vara behovsprövad. Den ska helt enkelt vara riktad till barnets fritidsaktiviteter.

Herr talman! Varför har det då fokuserats på barn i årskurserna 4–9? När man kommer näst sist på talarlistan är det mycket som man får upprepa, men barn i den åldersgruppen deltar ofta i organiserade aktiviteter. De organiserade aktiviteterna kostar mycket pengar. Det är ändå glädjande att utskottet framhåller i betänkandet att frågan ska utvärderas efter två år för att belysa om det finns skäl att utöka åldersspannet. Det framgår också av betänkandet att andra effekter av reformen bör utvärderas.

Herr talman! Förslaget till fritidspeng ska vara ett komplement till försörjningsstödet. Nu har regeringen vidtagit flera andra åtgärder för de barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer med bland annat en höjd barndel i bostadsbidraget både 2012 och 2014, som har givit 975 kronor i månaden till tvåbarnsfamiljer. I januari 2013 höjdes grundnivån i föräld-

*Fritidspeng för barn
i hushåll med försörjningsstöd*

raförsäkringen från 180 kronor till 225 kronor. År 2012 höjdes även riksnormen för äldre barn mellan 11 och 15 år.

Herr talman! Förslaget om fritidspeng, som ska börja gälla den 1 juli 2014, är ytterligare en reform med fokus på barnperspektivet. Nu inväntar jag och Folkpartiet att det ska läggas fram ett förslag om att barnkonventionen ska införlivas i svensk lag.

(Applåder)

Anf. 76 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Denna fråga har redan debatterats i kammaren ett flertal gånger, bland annat i interpellationsdebatter, och jag har noterat att även andra utskott har berört frågan. Men nu är vi framme vid att behandla själva utskottsbetänkandet, som bygger på regeringens proposition *Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd*.

Jag är lite överraskad över att vi inte kan få politisk enighet i frågan. Jag vet att så inte är fallet. Det är svårt att förstå. Ofta kan jag förstå invändningar från oppositionen – ja, så kan man tänka – men den här gången känns det krystat. Det verkar som att man verkligen har ansträngt sig för att hitta invändningar mot reformen.

Jag samtalade häromdagen med en kvinna som dagligen arbetar med barn, varav många lever i familjer med knapp ekonomi. Hon tyckte att förslaget är en bra idé, men hon undrade om oppositionen är sur för att den inte har kommit på det själv och därför inte vill tillstyrka förslaget. Man kan undra om det är så.

Dess bättre är prestigen inte lika stor överallt i landet. I min hemstad Lund införde vi fritidspeng för två år sedan med hjälp av kommunala pengar. Då fanns inga principiella invändningar utan förslaget välkomnades av alla. Jag hade hoppats på att det skulle vara så även i riksdagen, men här är positionerna ofta mer låsta.

Herr talman! Utifrån en kunskap om att barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll i avsevärt mindre utsträckning deltar i organiserade fritidsaktiviteter än vad andra barn gör har vi utarbetat ett konkret förslag för att komma till rätta med problemet. Det är föga överraskande att det förhåller sig på det sättet, men troligtvis måste man spara in på det som inte bedöms vara alldeles nödvändigt. Och det drabbar barnen, som inte får möjlighet att tillsammans med sina kompisar delta i simklubben, i innebandyförningen eller vad det nu är de vill göra.

Varför tycker vi att det är viktigt att åtgärda problemet? Det inser de flesta: Fritiden är en betydelsefull del av barns och ungdomars liv. Här ges möjlighet att utveckla positiva relationer, uppleva gemenskap och delaktighet samt inte minst att träna sig att uttrycka sina åsikter och se hur samhället fungerar utanför skolan och hemmet. Många fritidsaktiviteter bidrar också till såväl förbättrad hälsa som större kunskaper.

Genom förslaget ges barn i årskurs 4–9 i familjer som lever i ekonomisk utsatthet en möjlighet att delta i avgiftsbelagda fritidsaktiviteter. Det skapar delaktighet med andra barn och vuxna. Det bidrar till att de kan skapa ett nätverk utanför familjen. Familjen är viktig, men även andra sammanhang är viktiga. Andra mindre gemenskaper spelar en stor roll i barns och ungdomars uppväxt. Betydelsen av en meningsfull fritid kan knappast överskattas.

Mot bakgrund av att barn och unga i familjer som får långvarigt försörjningsstöd är underrepresenterade i organiserade fritidsaktiviteter finns det starka skäl att underlätta för barnen att få en aktiv fritid. Det är det många som inser – tack och lov. I stort sett samtliga svarande remissinstanser är positiva till förslaget. De framhåller att det kan möjliggöra för barn som lever under knappa ekonomiska omständigheter att få ett rikare fritidsliv – precis det vi vill uppnå.

Fritidspengen är inte en del av det ekonomiska biståndet utan en fristående ersättning till hushållet för de faktiska kostnaderna för barnens fritidsaktiviteter. Remissinstansen Bris, Barnens rätt i samhället, poängterar: Det är viktigt att bidraget ges på ett sådant sätt att det inte går att använda till något annat som familjen behöver. Jag säger det en gång till: Det är viktigt att bidraget ges på ett sådant sätt att det inte går att använda till något annat som familjen behöver. Bris betonar att bidraget ska vara destinerat till just barnens fritid. Jag delar fullt ut denna uppfattning.

I fråga om vilka åldrar det ska gälla kan man absolut fundera på om det också skulle gälla för yngre eller äldre. Därför skrivs det i propositionen att ”en utvärdering av reformen bör genomföras efter två år i syfte att ta ställning till om det finns behov av att utöka målgruppen”. Utvärderingen ska också inkludera om det finns målgrupper som inte använder sig av detta stöd, trots att man är berättigad. I så fall ska man ”vidta nödvändiga åtgärder för att reformens intentioner ska kunna uppnås”. Utformningen syftar till en förbättring för de ekonomiskt mest utsatta barnen som riskerar att hamna i ett utanförskap om de inte ges möjlighet till delaktighet i en meningsfull fritid.

Att ingå i ett sammanhang med andra barn och vuxna är en god skyddsfaktor mot att riskera att hamna i utanförskap och kanske i sammanhang som kan leda till kriminalitet och droganvändning. Det vill vi verkligen undvika.

Det har framkommit en del farhågor om att reformen skulle leda till utpekande av fattiga barn. Det är naturligtvis viktigt att det hanteras på ett sådant sätt att berörda personers integritet respekteras. Vanligtvis sker utbetalning av ekonomiskt bistånd till mottagarens bankkonto. Det bör i normalfallet göras på det sättet även här. I propositionen står det också att ”den enskildes sekretess och integritet måste respekteras och att det därför är nödvändigt att socialtjänsten i varje enskilt fall och i samråd med hushållet kommer överens om lämpligt utbetalningssätt”.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 77 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Att vi alla är för att barnen ska ha möjlighet att delta i olika typer av fritidsaktiviteter tror jag inte att någon som följer debatten behöver betvivla. Vi har bara lite olika idéer om hur det ska gå till.

Kristdemokraterna använder sig ofta av möjligheten att vurma för föräldrarna, för föräldrarnas kunskap när det gäller sina barn och för att föräldrar alltid vet vad som är bäst för sina barn. Därför är det intressant att fråga Kristdemokraterna hur det kan komma sig att just de här föräldrarna, som av olika orsaker tvingas söka om ekonomiskt bistånd och gå på försörjningsstöd, helt plötsligt inte längre kan ta beslut med sina egna barns bästa för ögonen. Vad är det som händer med föräldrarna den da-

gen de söker försörjningsstöd? Det är en relevant fråga. Jag tycker nämligen att det blir en lite dålig smak i munnen när man till just de här föräldrarna säger: Vi litar inte riktigt på att ni klarar av att sätta ert barns bästa i fokus.

Jag skulle också vilja att Magnus Sjödahl lade sig vinn om att svara på den fråga som Helena Bouveng medvetet valde att inte svara på. Frågan handlar om vad som händer under de första sex månaderna. Man kanske har en aktivitet som man deltar i regelbundet, men någonting händer som gör att familjen måste söka om ekonomiskt bistånd. Vad händer då de första sex månaderna när barnet under det halvåret kanske tvingas att inte delta i en regelbunden aktivitet? Om normen i stället hade höjts på det sätt som vi föreslog hade det kunnat hanteras löpande.

Anf. 78 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande – och det är allmänt känt – är familjen väldigt viktig för oss. Vi betonar ofta familjens betydelse. Men det finns också andra sammanhang, utanför familjen och utanför skolan, som är viktiga. Att man får andra kontaktytor, andra nätverk och andra gemenskaper ser vi som väldigt värdefullt. Därför har vi utarbetat det här förslaget som ska göra det möjligt för barn att få andra kontaktytor, andra sammanhang och andra gemenskaper att ingå i och vara delaktiga i.

Meeri Wasberg säger att hon inte tror att vi litar på föräldrar. När man har väldigt knapp ekonomi tvingas man naturligtvis till hårda prioriteringar. Och som Helena sade tidigare har det visat sig att det inte har haft någon påverkan på barns deltagande i fritidsaktiviteter att normen höjdes för några år sedan. Tyvärr har familjerna ansett sig nödsakade att göra andra prioriteringar. Precis som Bris uttalar det så klockrent i sitt remissyttrande är det därför viktigt att det ”ges på ett sådant sätt att det inte går att använda till något annat som familjen behöver”.

Vi ser ett behov. Vi ser vikten av att dessa barn kan delta i organiserade fritidsaktiviteter. Vi ser ett stort värde i det, och därför väljer vi att destinera just denna reform till det ändamålet.

Anf. 79 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattar det som att regeringen har ett behov av att framstå som den barmhärtige samariten, men inte förrän efter sex månader av ekonomiskt bistånd för de här barnfamiljerna. Då kommer fritidspengen. Den delas dock ut på ett sådant sätt att föräldrarna ska känna att de inte har förtroendet att kunna prioritera sina barns bästa. Det är stötande.

Jag fick inget svar när det gäller de sex månaderna; det verkar inte vara någon som vill tala om det. Det är sant att man inte har kunnat utläsa någon direkt förändring sedan den senaste höjningen av normen. Men fundera då på hur stor den höjningen var och på hur länge sedan det var som normen höjdes innan dess. Hur har pris- och löneutvecklingen sett ut? På vilket sätt har de här familjerna fått möjlighet att ta del av de förbättringar som har skett i samhället i övrigt? Inte alls! Det är väl inte konstigt att det fanns håll att stoppa i när det gäller just de här pengarna?

Om man skulle ta motsvarande mängd pengar som vi nu talar om och lägga dem på att höja barnpengen, barndelen i försörjningsstödet, håller jag det för helt uteslutet att föräldrarna inte skulle kunna klara av detta. Jag tror att Sveriges föräldrar, vare sig de går på försörjningsstöd eller inte, har möjlighet att sätta sina barn i fokus på ett mycket bättre sätt än vad regeringen klarar av.

Det finns flera partier i den borgerliga regeringen som talar om vikten av att införa barnkonventionen som svensk lag. Vi har haft möjlighet att debattera och votera om detta i kammaren. Ännu har detta inte hänt, trots att det finns en majoritet för det i kammaren. Regeringen har ändå inte släpat fram ett förslag till riksdagen.

Jag ska dock ge Magnus Sjödahl möjlighet att svara på några av frågorna i sin sista replik.

Anf. 80 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! När det gäller barnkonventionen är Kristdemokraterna tydliga: Vi vill ha den som svensk lag.

På vilket sätt försäkrar vi oss om att en generell höjning av barndelen går till det som vi vill uppnå med reformen? Det kan vi inte göra på annat sätt än att utforma det som vi föreslår. Vi ser ett behov, och vi ser ett stort värde av att barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer ges möjlighet att delta regelbundet i organiserade fritidsaktiviteter. Det är det behovet vi ser, och det är det behovet vi vill åtgärda med detta förslag. Därför har vi utformat det på ett sätt som gör att pengarna inte ska användas till något annat, vilket jag kan se en risk för. När man lever i ekonomisk utsatthet och har det knapert varje månad finns det naturligtvis en risk att man gör andra prioriteringar.

Vi ser dock ett stort värde i att barn inte ska hamna i utanförskap. Vi ser ett stort värde i att man deltar tillsammans med andra i organiserade fritidsaktiviteter. Därför lägger vi förslaget. Vi ser det som det absolut bästa sättet att försäkra oss om att uppnå det som vi vill uppnå, det vill säga större delaktighet för alla barn.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.49 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

UU10 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen 2013

Punkt 1 (Utvidgning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

279 för utskottet

16 för res. 1

19 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 1: 16 SD

Avstod: 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 2 (Utrikes- och säkerhetspolitik)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

3. res. 5 (SD)

Förberedande votering:

103 för res. 3

16 för res. 5

195 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Margareta B Kjellin (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

157 för utskottet

103 för res. 3

54 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 3: 102 S, 1 MP

Avstod: 19 MP, 16 SD, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 5 (Ekonomi och finans)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

259 för utskottet

16 för res. 12

39 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 12: 16 SD

Avstod: 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Prot. 2013/14:115

27 maj

Punkt 9 (Asyl, migration och visering)

1. utskottet

2. res. 21 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

39 för res. 21

16 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 21: 20 MP, 19 V

Avstod: 16 SD

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 13 (Kollektivavtal)

1. utskottet

2. res. 28 (S, SD, V)

Votering:

156 för utskottet

157 för res. 28

36 frånvarande

Kammaren biföll res. 28.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 28: 102 S, 20 MP, 16 SD, 19 V

Frånvarande: 10 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 16 (Miljö-, energi- och klimatpolitik)

1. utskottet

2. res. 34 (MP)

Votering:

157 för utskottet

20 för res. 34

136 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 21 FP, 19 C, 19 KD

För res. 34: 20 MP

Avstod: 101 S, 16 SD, 19 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 18 (EU:s institutioner)

1. utskottet
2. res. 38 (SD)

Votering:

298 för utskottet

16 för res. 38

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 19 V, 19 KD

För res. 38: 16 SD

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU19 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU29 Förstärkt skydd mot främmande makts underrättelseverksamhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU37 Regionalt utvecklingsansvar i Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län

Kammaren biföll utskottets förslag.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 maj

JuU10 Straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

296 för utskottet

16 för res. 1

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 19 V, 19 KD

För res. 1: 16 SD

Frånvarande: 11 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Anna-Lena Sörenson (S) och Gustav Blix (M) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Inledande bestämmelser)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

275 för utskottet

39 för res. 2

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 2: 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 5 (Rekrytering av barn till väpnade styrkor m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (MP, V)

Votering:

275 för utskottet

39 för res. 4

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 4: 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 7 (Ett särskilt straffstadgande om tortyr)

1. utskottet
2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

174 för utskottet

140 för res. 5

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 5: 101 S, 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 En ny organisation för polisen

Punkt 2 (Fristående myndighet för hantering av brottsmisstankar mot poliser)

1. utskottet

2. res. 1 (MP, V)

Votering:

276 för utskottet

38 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 1 MP, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 1: 19 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Jabar Amin (MP) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Uppföljning och utvärdering)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

173 för utskottet

141 för res. 5

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 5: 102 S, 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU30 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor

Punkt 1 (Erkännande av utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap begränsas)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

293 för utskottet

19 för res. 1

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 1: 19 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 4 (Utvärdering)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP)

Votering:

172 för utskottet

122 för res. 2

19 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 2: 102 S, 20 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 10 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Prot. 2013/14:115

27 maj

Punkt 5 (24-årsregel för familjeåterförening)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

295 för utskottet

16 för res. 4

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 20 MP, 21 FP, 18 C, 19 V, 19 KD

För res. 4: 16 SD

Frånvarande: 11 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 5 C, 4 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU17 Ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Introduktionsperioden ett krav för legitimation i framtiden)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

193 för utskottet

102 för res. 1

19 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 1: 102 S

Avstod: 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 3 (Samordning och finansiering av introduktionsperioden)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 2

19 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 2: 20 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

UbU18 Gymnasial lärlingsanställning

Punkt 2 (Gymnasial lärlingsanställning och kollektivavtal)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

141 för res. 2

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 2: 102 S, 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU23 Ersättning enligt zoonoslagen och provtagningslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU11 Ändring i lagen om kvotplikt för biodrivmedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU21 Ett enhetligt patentskydd i EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU23 Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU25 Förbättrad konkurrenstillsyn
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU22 Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel

Punkt 3 (Försäljning av receptfria läkemedel)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

140 för res. 4

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 4: 101 S, 20 MP, 19 V

Frånvarande: 11 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 5 (Ökad tillgänglighet till läkemedel)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

178 för utskottet

16 för res. 7

120 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 98 M, 20 MP, 20 FP, 19 C, 19 KD

För res. 7: 16 SD

Avstod: 100 S, 1 FP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Stefan Käll (FP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 11 (Barn och läkemedel)

1. utskottet
2. res. 13 (V, MP)

Votering:

275 för utskottet

39 för res. 13

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 13: 20 MP, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

SoU26 Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd

Punkt 1 (Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

Votering:

193 för utskottet

121 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 20 MP, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 1: 102 S, 19 V

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Punkt 2 (Uppföljning av reformen)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

273 för utskottet

20 för res. 2

20 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 97 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 2: 20 MP

Avstod: 1 S, 19 V

Frånvarande: 10 S, 10 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Edip Noyan (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Översyn av försörjningsstödet och riksnormen)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V)

Votering:

173 för utskottet

121 för res. 3

20 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 21 FP, 19 C, 16 SD, 19 KD

För res. 3: 102 S, 19 V

Avstod: 20 MP

Frånvarande: 10 S, 9 M, 5 MP, 3 FP, 4 C, 4 SD

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2013/14:230 Informationsutbytesavtal med Macao SAR

2013/14:231 Informationsutbytesavtal med Grenada

2013/14:232 Utökade befogenheter för civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

2013/14:234 Sanktionsavgift för överträdelse av bestämmelserna om cabotagetransport på väg

2013/14:237 Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott

Redogörelse

2013/14:RR5 Riksrevisionernas årliga rapport 2014

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för skr. 2013/14:233 *Åtgärdsplanering för transportsystemet 2014–2025* skulle förlängas till och med *onsdagen den 4 juni*.

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:226 Skärpningar i vapenlagstiftningen

2013/14:Ju27 av Morgan Johansson m.fl. (S)

2013/14:Ju28 av Richard Jomshof (SD)

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 maj

2013/14:637 Säkrare arbetsmiljö för alla

av *Anders Karlsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:638 Stöd till Bosnien, Serbien och Kroatien

av *Jasenko Omanovic* (S)

till statsrådet Hillevi Engström (M)

2013/14:639 Extraskatten på sjuka och arbetslösa

av *Anders Karlsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:640 Sjukas och arbetsskadades beskattning

av *Anders Karlsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

20 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 28 maj

2013/14:629 Drönare

av *Hannah Bergstedt* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

21 § Kammaren åtskildes kl. 15.56.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 13 §
anf. 34 (delvis),
av talmannen därefter till och med 14 § anf. 65 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Ärenden för hänvisning till utskott	2
4 § Ärenden för förnyad bordläggning	2
5 § Ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare.....	2
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU17	2
Anf. 1 CECILIA DALMAN EEK (S).....	2
Anf. 2 JABAR AMIN (MP)	5
Anf. 3 MICHAEL SVENSSON (M).....	7
Anf. 4 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	9
Anf. 5 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	9
Anf. 6 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	9
Anf. 7 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	10
Anf. 8 JABAR AMIN (MP) replik.....	10
Anf. 9 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	11
Anf. 10 JABAR AMIN (MP) replik.....	11
Anf. 11 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	11
Anf. 12 ROGER HADDAD (FP).....	12
Anf. 13 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	13
Anf. 14 ANNIKA ECLUND (KD).....	15
(Beslut fattades under 17 §.).....	16
6 § Gymnasial lärlingsanställning	17
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU18	17
Anf. 15 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	17
Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M).....	18
Anf. 17 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	19
Anf. 18 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	19
Anf. 19 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	19
Anf. 20 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	20
Anf. 21 ROGER HADDAD (FP).....	20
Anf. 22 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	22
Anf. 23 ROGER HADDAD (FP) replik.....	22
Anf. 24 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	23
Anf. 25 ROGER HADDAD (FP) replik.....	23
Anf. 26 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	24
Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (KD).....	25
Anf. 28 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	26
Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (KD) replik.....	27

Anf. 30 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	27
replik	27
Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (KD) replik	28
(Beslut fattades under 17 §.)	28
7 § Ersättning enligt zoonoslagen och provtagningslagen.....	28
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU23	28
(Beslut fattades under 17 §.)	28
8 § Ändring i lagen om kvotplikt för biodrivmedel	28
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU11	28
(Beslut fattades under 17 §.)	28
9 § Ett enhetligt patentskydd i EU	28
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU21	28
Anf. 32 INGELA NYLUND WATZ (S).....	28
Anf. 33 OLOF LAVESSON (M)	29
(Beslut fattades under 17 §.)	30
10 § Reglerat tillträde till fjärrvärmesäten.....	31
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU23	31
(Beslut fattades under 17 §.)	31
11 § Vissa lagändringar inför en ny programperiod	31
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU24	31
(Beslut fattades under 17 §.)	31
12 § Förbättrad konkurrenstillsyn.....	31
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU25	31
(Beslut fattades under 17 §.)	31
13 § Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning	
av läkemedel.....	31
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU22	31
Anf. 34 LENNART AXELSSON (S)	31
Anf. 35 AGNETA LUTTROPP (MP).....	33
Anf. 36 PER RAMHORN (SD)	35
Anf. 37 EVA OLOFSSON (V)	36
Anf. 38 ANDERS W JONSSON (C)	38
Anf. 39 EVA OLOFSSON (V) replik	40
Anf. 40 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	40
Anf. 41 EVA OLOFSSON (V) replik	41
Anf. 42 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	41
Anf. 43 METIN ATASEVEN (M).....	42
Anf. 44 LENNART AXELSSON (S) replik	44
Anf. 45 METIN ATASEVEN (M) replik.....	44
Anf. 46 LENNART AXELSSON (S) replik	44
Anf. 47 METIN ATASEVEN (M) replik.....	45
Anf. 48 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	45
Anf. 49 ANDERS ANDERSSON (KD)	47
Anf. 50 LENNART AXELSSON (S) replik	49
Anf. 51 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	49
Anf. 52 LENNART AXELSSON (S) replik	50
Anf. 53 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	50
(Beslut fattades under 17 §.)	51

14 § Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd.....	51	Prot. 2013/14:115
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU26	51	27 maj
Anf. 54 MEERI WASBERG (S)	51	
Anf. 55 AGNETA LUTTROPP (MP).....	54	
Anf. 56 EVA OLOFSSON (V).....	54	
Anf. 57 ANDERS W JONSSON (C)	56	
Anf. 58 MEERI WASBERG (S) replik.....	58	
Anf. 59 ANDERS W JONSSON (C) replik	58	
Anf. 60 MEERI WASBERG (S) replik.....	59	
Anf. 61 ANDERS W JONSSON (C) replik	59	
Anf. 62 EVA OLOFSSON (V) replik	60	
Anf. 63 ANDERS W JONSSON (C) replik	60	
Anf. 64 EVA OLOFSSON (V) replik	61	
Anf. 65 ANDERS W JONSSON (C) replik	61	
Anf. 66 HELENA BOUVENG (M)	62	
Anf. 67 MEERI WASBERG (S) replik.....	65	
Anf. 68 HELENA BOUVENG (M) replik	66	
Anf. 69 MEERI WASBERG (S) replik.....	66	
Anf. 70 HELENA BOUVENG (M) replik	67	
Anf. 71 EVA OLOFSSON (V) replik	67	
Anf. 72 HELENA BOUVENG (M) replik	68	
Anf. 73 EVA OLOFSSON (V) replik	68	
Anf. 74 HELENA BOUVENG (M) replik	69	
Anf. 75 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	70	
Anf. 76 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	71	
Anf. 77 MEERI WASBERG (S) replik.....	72	
Anf. 78 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	73	
Anf. 79 MEERI WASBERG (S) replik.....	73	
Anf. 80 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	74	
(Beslut fattades under 17 §.).....	74	
Ajournering.....	74	
Återupptagna förhandlingar	74	
15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 maj	75	
UU10 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen 2013.....	75	
UU19 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	77	
KU29 Förstärkt skydd mot främmande makts underrättelseverksamhet	77	
KU37 Regionalt utvecklingsansvar i Östergötlands, Kronobergs och Jämtlands län.....	77	
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 maj	77	
JuU10 Straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.....	77	
JuU23 En ny organisation för polisen	79	
JuU30 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor	79	

17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	80
UbU17 Ändrade regler om introduktionsperiod och legitimation för lärare och förskollärare	80
UbU18 Gymnasial lärlingsanställning	81
MJU23 Ersättning enligt zoonoslagen och provtagningslagen	81
MJU11 Ändring i lagen om kvotplikt för biodrivmedel.....	81
NU21 Ett enhetligt patentskydd i EU.....	81
NU23 Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten	81
NU24 Vissa lagändringar inför en ny programperiod	82
NU25 Förbättrad konkurrenstillsyn.....	82
SoU22 Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel	82
SoU26 Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd.....	83
18 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	84
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	84
20 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	85
21 § Kammaren åtskildes kl. 15.56.	85

